

ÅRSRAPPORT 2015

Kommunalbanken AS

BJØRNSLETTA SKOLE

Bjørnsletta skole er en barne- og ungdomsskole med flerbrukshall, og er den første skolen i Oslo kommune som er bygd som passivhus og med miljømessig høy kvalitet. På mange måter har Bjørnsletta skole satt standarden for hvordan skoler skal bygges i framtiden. Kommunalbanken er med på å finansiere Oslos skoler gjennom kommunens betydelige lån hos oss.

INNHold

Hovedpunkter 2015.....	4
Finansielle nøkkeltall.....	5
Administrerende direktørs forord.....	6
Vi finansierer velferd.....	10
Vi låner inn globalt	12
Norsk kommunal sektor som investeringsobjekt.....	16
Norsk økonomi - en statusrapport	18
Samfunnsansvar	20
Styrets årsberetning for 2015	26
Styret i Kommunalbanken	34
Årsregnskapet 2015.....	37
Kontrollkomiteens og representantskapets uttalelser.....	71
Revisors beretning.....	72
Vedtekter	73
Tillitsvalgte	75
Organisasjon	76

KOMMUNALBANKEN - LANGSIKTIG PARTNER FOR LOKAL VELFERD

VI HENTER INN PENGER
FRA HELE VERDEN ...

AAA

Høyest mulig rating

Norges tredje største finansinstitusjon

309

innlånstransaksjoner i 2015

591

nye lån ble innvilget i 2015.

98%

av landets kommuner har lån hos oss

... OG GIR RIMELIGE LÅN TIL NORSKE KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER

Stabil

Kostnads-effektiv

Langsiktig

VI ER EID AV STATEN, OG DRIVES ETTER FORRETNINGSMESSIGE PRINSIPPER

Siden starten i 1927 har vi vært eid av staten

Kommunalbanken koster tre øre i administrasjon for hver hundrelapp den forvalter

De ansatte i Kommunalbanken:

Andel kvinner

46%

Alder i gjennomsnitt

42

Annet statsborgerskap

8%

FINANSIELLE NØKKELTALL

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
RESULTAT		
Netto renteinntekter	1 642	1 515
Kjernerresultat ¹	1 043	1 026
Resultat før skatt	2 583	673
Resultat etter skatt	1 870	491
Egenkapitalavkastning etter skatt ²	20,84 %	6,13 %
Egenkapitalavkastning etter skatt (kjernerresultat) ²	11,70 %	12,82 %
Totalkapitalavkastning etter skatt ²	0,42 %	0,12 %
Totalkapitalavkastning etter skatt (kjernerresultat) ²	0,23 %	0,26 %
UTLÅN		
Utbetaling nye lån	46 757	42 680
Samlede utlån ³	254 421	247 116
LIKVIDITET³		
	146 611	155 305
INNLÅN		
Nye innlån	68 644	116 739
Tilbakekjøp av egne obligasjoner	2 979	1 753
Tilbakebetaling	110 604	108 080
Samlede innlån ³	400 894	391 285
FORVALTNINGSKAPITAL		
	449 361	455 466
EGENKAPITAL		
	12 202	8 336
Totalkapitaldekning	18,81 %	14,53 %
Kjernekapitaldekning	16,53 %	12,26 %
Ren kjernekapitaldekning	15,09 %	12,26 %

1 Resultat etter skatt justert for urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter etter skatt

2 Annualisert avkastning etter skatt i prosent av gjennomsnittlig kapital

3 Hovedstol

LANGSIKTIG PARTNER

ADMINISTRERENDE DIREKTØRS FORORD

Året 2015 endte med et solid resultat for Kommunalbanken og vesentlig styrket kapitaldekning. Det er avgjørende for at banken skal være langsiktig partner for norske kommuner.

«FREMtiden ER IKKE hva den en gang var», stod det lenge sprayet med hvite bokstaver på en bygård i Oslo. Den sivile ulydigheten til tross, ordkunstneren hadde utvilsomt et godt poeng. Med noen få hederlige unntak har Norges framtidsutsikter vært stabile gjennom hele 2000-tallet. Nå er det tegn til litt mer vind i kastene, og vi må ruste oss for omstilling.

Veksttakten i norsk økonomi er justert ned. Lav oljepris har svekket petroleumsrelaterte næringer. Samtidig har en svakere krone gitt oppsving for tradisjonelle eksportnæringer. Todelingen i økonomien er tydeligere.

Norges befolkning vokser fortsatt raskere enn i de fleste andre europeiske land. I 2015 kalte NHO årskonferansen sin «#7millioner», for å illustrere hvor mange vi blir om en knapp generasjon. 2015 var også året da det for alvor ble klart at flyktningsstrømmen til Norge vil kreve betydelige ressurser fremover. Behovet for velferdstjenester øker jo flere vi blir og jo eldre vi blir.

En kommunereform er på trappene. I løpet av 2016 vil hovedtrekkene i en kommunestruktur falle på plass og vi vil se konturene av et nytt kart med færre norske kommuner og fylkeskommuner. Samtidig er Norge i ferd med å bevege seg over i et lavutslippssamfunn. Selv om de miljømessige gevinstene ved dette er store, vil det kreve betydelige investeringer å komme dit.

NÅR VI SUMMERER alt dette, er det tydelig at investeringsbehovet i kommunesektoren blir stort også fremover. Vi bor heldigvis i et land hvor det økonomiske handlingsrommet er betydelig, og hvor både finanspolitikken og pengepolitikken brukes aktivt for å motvirke effektene av tøffere tider. Samtidig har fallet i oljeprisen fremskyndet tidspunktet hvor statens oljeinntekter blir lavere

enn bruken av oljepenger over budsjettet. Med redusert handlingsrom må vi jobbe smartere. Kommunalbankens jobb er å sikre at kommunene får finansiering når de trenger det til en lavest mulig kostnad. På den måten får staten mest mulig velferd for pengene de har investert i Kommunalbanken og kommunene kan levere viktige lovpålagte tjenester til sine innbyggere.

KOMMUNALBANKEN SKAL bidra til bærekraftig finansforvaltning i kommunesektoren som en del av vårt samfunnsansvar. Derfor er hovedproduktet vårt lange lån. Lånets løpetid må stå i rimelig forhold til investerings levetid. Stadig flere kommuner og fylker velger å finansiere deler av sine investeringer i kapitalmarkedet. Dette markedet er et viktig supplement til et statlig virkemiddel som Kommunalbanken. Kapitalmarkedet eksponerer kommunene i større grad for refinansieringsrisiko. Lån med kort løpetid må refinansieres hyppig og endringer i likviditetssituasjonen kan gjøre låntakerne sårbare ved uro i markedene. I siste halvdel av 2015 steg påslaget på kommunale sertifikatlån kraftig og raskt.

PÅ TROSS AV økonomiske uroligheter, både i Norge og verden for øvrig fikk Kommunalbanken i 2015 et resultat godt over forventningene. Det viser at modellen vår fungerer.

Et godt resultat er viktig for å bygge kapasitet til å møte kommunenes fremtidige lånebehov. I en tid med stadig økte kapitalkrav for banksektoren bygger solide overskudd nødvendig egenkapital. Et annet alternativ kunne vært at vi reduserte utlånene betraktelig. Gitt kommunenes investeringsbehov fremover er ikke det en farbar vei.

VI FINANSIERER lovpålagte tjenester og har en kundegruppe som er svært sikre låntakere. Likevel er vi underlagt de samme reguleringene som forretningsbanker med en helt annen risiko enn oss. Det er et tankekors og skiller oss fra svært mange andre land i Europa.

Behov for stabil og rimelig tilgang til finansiering gjør at stadig flere land både i Europa og verden for øvrig etablerer spesialiserte låneinstitusjoner for kommunal sektor. Bankenes egne krav til avkastning og myndighetenes krav til egenkapital gjør at det tradisjonelle bankvesenet ikke anser lavmargin kunder i kommunal sektor som attraktive lånekunder. Dette har ført til at utlånsmarkedet for kommuner og fylker etterkant av finanskrisen domineres av offentlig eide spesialist institusjoner med et sektor politisk mandat. For å regulatorisk differensiere denne type långivere fra det tradisjonelle bankvesenet, har blant annet myndighetene Finland og Nederland valgt å definere sine kommunalbanker som «promotional banks». Disse bankene eies i likhet med Kommunalbanken fullt ut av offentlige myndigheter i de respektive land. Deres utlånsaktiviteter anses derfor som offentlig sektors egenfinansieringsaktiviteter i henhold til EU-kommisjonens fortolkning slik at regulatoriske tilpasninger for disse bankene ikke anses omfattet av forbudet mot ulovlig statsstøtte. Med status som «promotional bank» er reguleringen en annen og resultatet er at kundene – kommunesektoren – oppnår lavere priser på sine lån.

Kristine Falkgård
Administrerende direktør

BYBANEN I BERGEN

Kommunalbanken har siden 2010 gitt grønne lån til finansiering av Bybanens tre byggetrinn. Banen, som har blitt en miljøvennlig ryggrad i byens offentlige kollektivtilbud, har erstattet tunge busslinjer og ført til at flere nå velger å la bilen stå hjemme.

VI FINANSIERER VELFERD

Samfunnsendringer, reformer og klimaendringer fører til at kommunene også fremover får investeringsbehov som skal finansieres med lån. Kommunalbanken skal fortsette sin 88 år lange historie med å bistå kommunesektoren med langsiktig finansiering.

DET ER TO HOVEDGRUNNER til at lån i Kommunalbanken er en attraktiv finansieringskilde for kommunesektoren. For det første kan banken tilby fleksibel finansiering tilpasset hver enkelt låntakers behov. Løpetid kan tilbys fra tre måneder til 40 år, avdragsfrihet opp til 10 år og det

rente- og lånevilkår til store og små kommuner.

INVESTERINGENE I KOMMUNAL sektor er langsiktige. Kommunalbanken mener at slike investeringer bør ha langsiktig finansiering. Derfor er avdragsbaserte lån med lang løpetid

endringer, vedlikeholdsetterslep, klimaendringer og vedtatte reformer. Befolkningssammensetningen i Norge er i endring. Landet opplever en befolkningsøkning som skyldes økende levealder, relativt høy fødselsrate og høy innvandring. Frem mot 2050 vil det være en økning i andelen eldre i samfunnet. Sammenlignet med enkelte land i Sør-Europa er endringene i alderssammensetningen i Norge mindre dramatiske. Likefullt vil denne endringen føre til et behov for økte investeringer innen pleie- og omsorgsfeltet i de fleste kommuner.

VED UTGANGEN AV 2015 er rundt 200 av 428 kommuner i gang med forhandlinger om fremtidig kommunestruktur ifølge Kommunal Rapport. Regjeringen har som ambisjon at en kommunereform med større og mer robuste kommuner skal bli vedtatt i Stortinget før stortingsvalget i 2017. Større kommuner med økt ansvar kan få større investeringsbehov. Større kommuner med mer gjeld vil også kunne få en mer profesjonell finansfunksjon som vil kreve enda mer av sine bankforbindelser. Kommunalbanken har alltid tilpasset seg endringer i kommunenes behov og oppgaver. Slik vil det også være fremover.

INVESTERINGENE I KOMMUNAL SEKTOR ER LANGSIKTIGE. KOMMUNALBANKEN MENER AT SLIKE INVESTERINGER OGSÅ BØR HA EN LANGSIKTIG FINANSIERING.

er enkelt å gjøre endringer gjennom lånets løpetid.

FOR DET ANDRE får alle tilbud om den samme attraktive renten. Som en av landets største innlånere og med AAA-rating har banken mulighet til å tilby rimelig finansiering til både små og store prosjekter på kort tid. Norske kommuner er svært forskjellige, og varierer i størrelse fra under tusen innbyggere til kommuner med flere hundretusen innbyggere. Det kommunene har til felles er at de representerer samme lave risiko og derfor tilbyr Kommunalbanken samme

Kommunalbankens kjerneprodukter. Kommuner velger også å ta opp lån med vesentlig kortere løpetid og uten avdrag, men i stedet refinansiere hele hovedstolen ved forfall. Kommunalbanken ønsker å imøtekomme de lånebehov kundene etterspør og tilbyr derfor også utlånsprodukter med kortere løpetid og dermed hyppigere refinansiering.

DRIVERNE BAK FORTSATT vekst i opplåningen følger direkte av et fortsatt betydelig investeringsbehov knyttet til videreutvikling av tjenestetilbudet som følge av demografiske

FOTO: Fullriggeren Sørlandet

FULLRIGGEREN SØRLANDET

«SS Sørlandet» er verdens eldste operative fullrigger. Det tremastede skipet på 65 meter ble bygd i 1927 for fagopplæring av sjøfolk, og siden den gang har titusener av ungdommer fått maritim opplæring på skipet.

Nå brukes fullriggeren som videregående skole for elever fra hele verden som i løpet av to år skal besøke 22 land samtidig som de får undervisning gjennom et AP/IB-program.

Kommunalbanken har lånefinansiert fullriggerens restaurering.

VI LÅNER INN GLOBALT

Ved å samle hele Kommune-Norges lånebehov får Kommunalbanken tilgang til sentrale investorer og viktige kapitalmarkeder verden over. Det sikrer banken god tilgang på rimelig finansiering, som igjen gir lave renter til kundene.

KOMMUNALBANKEN SKILLER seg ut fra andre banker ved at den ikke tar imot innskudd. Alle pengene banken låner ut til kommunal sektor, hentes inn ved å utstede obligasjonslån i kapitalmarkedet. Kommunalbanken er i dag den største norske innlåneren internasjonalt. Den høyest oppnåelige ratingen (Aaa/AAA) fra Moody's og Standard & Poor's gir god etterspørsel etter bankens obligasjonslån og sikrer lave innlånskostnader.

For å kunne være en stabil kilde til finansiering for kommunal sektor, bør ikke Kommunalbanken gjøre seg avhengig av markedsutviklingen i ett enkelt marked. Kommunalbankens innlånsprogram er i dag spredt på alle verdens kontinenter og mellom ulike typer investorer - alt fra statlige sentralbanker til småsparere.

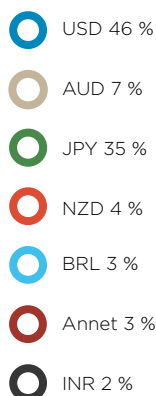
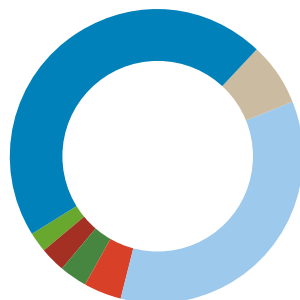
Historisk har banken lånt inn mest i japanske yen, amerikanske dollar, samt en rekke andre valutaer.

GRØNNE INNLÅN

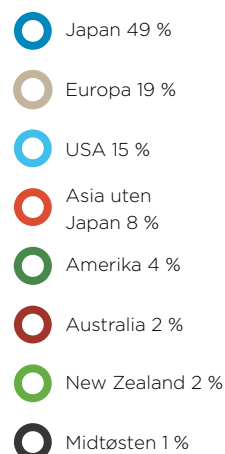
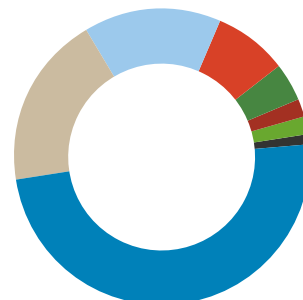
Kommunalbanken har utstedt grønne innlån siden 2010. De første årene var dette rettet mot japanske husholdninger i Uridashi-markedet. Kommunalbanken var i 2013 først i Norge med utstedelse av en grønn obligasjon. Den hadde fem års løpetid og en verdi på 500 millioner dollar. I 2015 la banken ut sin andre grønne obligasjon, på 500 millioner dollar og med 10 års løpetid. Kommunalbankens ambisjon er å utstede grønne obligasjoner jevnlig i årene

fremover. I 2015 noterte Kommunalbanken sine to grønne innlån på Oslo Børs' liste for grønne obligasjoner. Bankens ønske på denne måten å bidra til å utvikle kapitalmarkedet for klimavennlige investeringsvalg for norske og internasjonale investorer.

NYE INNLÅN 2015
fordelt på valuta

NYE INNLÅN 2015
fordelt på geografi

GRØNN BØRS

I 2015 noterte Kommunalbanken sine to grønne innlån på Oslo Børs' liste for grønne obligasjoner. Banken ønsker på denne måten å bidra til å utvikle kapitalmarkedet for klimavennlige investeringsvalg for norske og internasjonale investorer.

FOTO: Oslo Børs

ØDEGÅRDEN BARNEHAGE

Noen av Oppegårds ferskeste innbyggere rykket i 2015 inn i kommunens ferskeste bygg: Ødegården barnehage. Teglsteinsbygningen ser kanskje nøktern ut fra gata, men rommer løsninger som bringer den bygningstekniske morgendagen et godt stykke nærmere: Varme og kjøling kommer fra energibrønner i grunnen, og fordeles ut over bygget gjennom vannbåren gulvvarme og et balansert ventilasjonssystem.

NORSK KOMMUNAL SEKTOR SOM INVESTERINGSOBJEKT

Norsk kommunal sektor karakteriseres som et svært lavrisiko investeringsobjekt, med finansiering fra en av verdens rikeste stater. Stabil finansiering uavhengig av økonomiske konjunkturer, og strenge retningslinjer på lånefinansiering, gjør norske kommuner robuste for nedgangstider.

Den økonomiske nedgangen som følge av reduserte oljepriser har dermed så langt hatt liten effekt på økonomien i norsk kommunal sektor. Som kreditor bidrar Kommunalbanken til at norske kommuner kan investere i og tilrettelegge for viktige samfunnsformål som skole, helse og omsorg, vann og avløp, vei, kultur og barnehage.

NORSKE KOMMUNER - EN TRYGG INVESTERING

Med finansiering fra en av verdens rikeste stater er det svært lav

risiko knyttet til investering i norske kommuner. Kommunene må følge strenge krav til budsjett, regnskap og lånefinansiering, regulert gjennom Kommuneloven. Det er også krav til hva kommuner kan lånefinansiere, og dette begrenser seg i all hovedsak til kommunenes sentrale velferdsproduksjon, eksempelvis utdanning, barnehager og omsorgsboliger.

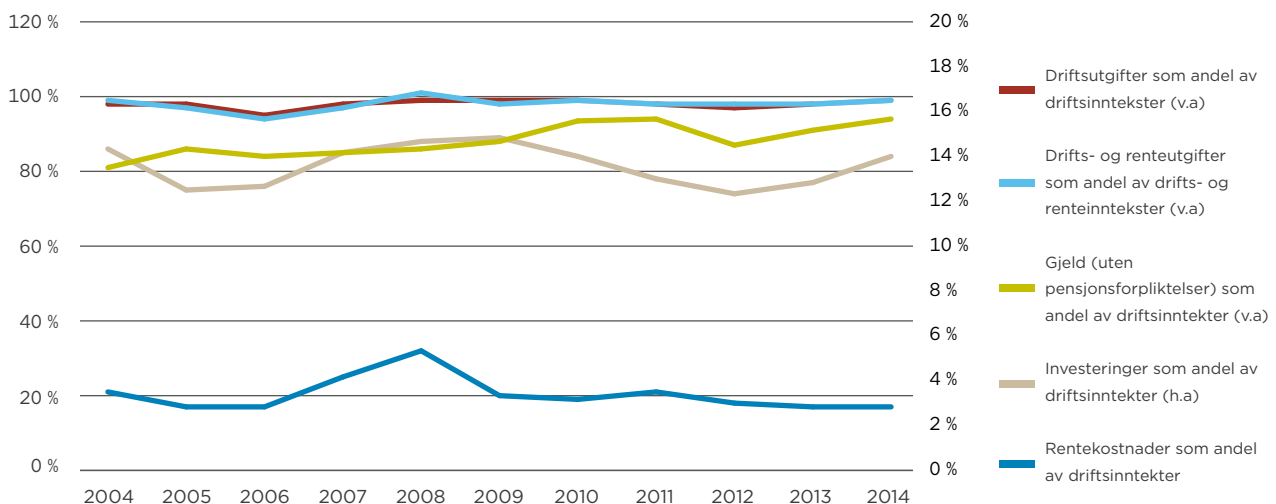
Ifølge Kommuneloven kan ikke kommuner slå seg selv konkurs, og eventuelle økonomiske problemer takles gjennom budsjettert

underskudd og tett oppfølging fra statlig hold gjennom Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Dette resulterer i svært liten sannsynlighet for at en kommune får betalingsproblemer. I løpet av 90 års virksomhet har ikke Kommunalbanken opplevd et eneste tap på utlån til kommunal sektor. Dette gjør det vanskelig å estimere faktisk risiko. Man kan imidlertid si at risikoen er svært lav, og på nivå med de sikreste statsobligasjoner.

Som en følge av at kommunesektoren i stor grad er skjermet, om lag

FIGUR 2: ØKONOMISK UTVIKLING I NORSKE KOMMUNER, 2004-2014

Kilde: SSB

60 prosent av inntektene er direkte overføringer fra staten, har den økonomiske oppbremsingen i Norge foreløpig hatt liten innvirkning på kommunal sektor. Så langt er bortfall av skatteinntekter som følge av høyere arbeidsledighet blitt kompensert over statsbudsjettet.

I tillegg er Kommunalbanken, som Norges tredje største finansinstitusjon målt i forvaltningskapital, vurdert som en systemviktig bank i Norge med særlig strenge krav til kapitaldekning. Kommunalbankens kapitaldekning fungerer som en ekstra buffer mellom kommunenes lån og Kommunalbankens kreditorer i kapitalmarkedet. Dette reduserer risikoen knyttet til norske kommuner som investeringsobjekt ytterligere, og risikoen for at en tredjepart skal ta tap knyttet til utlån til kommunal sektor i Norge må således vurderes som nærmest ikke-eksisterende. Det finnes med andre ord få sikrere investeringsobjekt.

ORGANISERING AV NORSKE KOMMUNER

Kommunene er den delen av forvaltningen som har ansvar for å ivareta samfunnets behov på lokalt

nivå. Aktiviteten i kommunesektoren styres i stor grad gjennom de inntektsrammene Stortinget setter årlig i statsbudsjettet, og staten må sørge for at de ansvarsområdene som pålegges kommunene er i samsvar med ressursene de har tilgjengelig. Gitt gjeldende lover og regler har kommunene selv ansvar for en effektiv fordeling av ressursbruk og tjenesteproduksjon, innenfor de satte inntektsrammene.

Kommunal sektor står for en betydelig del av velferdsproduksjonen i Norge, og ansvarsområdene øker stadig. Sentrale offentlige velferdsordninger, som blant annet barnehage, grunnskole, primærhelsetilbud og eldreomsorg, finansieres av kommunene. Kommunesektoren er dermed en svært viktig arbeidsgiver, og målt i antall personer sysselsetter de i underkant av 20 prosent av totalt antall sysselsatte i økonomien.

Regjeringen har igangsatt en kommunereform for å åpne for økt lokalt handlingsrom og å tilrettelegge for mer robuste kommuner. Sammenlignet med mange andre europeiske land er det sterkere nasjonal styring av lokal forvaltning i Norge. Graden av statlig detaljstyring har gradvis

økt over mange år, samtidig som kommunene har fått betydelig større ansvar for velferdsoppgaver. Gjennom kommunereformen vil Regjeringen overføre mer makt og ansvar til hver enkelt kommune. Målet er større mulighet for kommunene til å møte individuelle utfordringer, og mer effektiv ressursbruk for en videreutvikling av tjenestetilbudet.

Artikkelen er utarbeidet av Menon Business Economics for Kommunalbanken.

UTVIKLING I KOMMUNEØKONOMIEN

I perioden 2005-2014 har gjennomsnittlig realvekst i kommunenes samlede inntekter vært på rundt 2,6 prosent per år. Dette kan delvis forklares av sterk befolkningsvekst, som har gitt større skatteinntekter til kommunene.

Målt i andel av BNP for Fastlands-Norge har kommunesektorens inntekter vært relativt stabile de siste årene, og aktiviteten i kommunesektoren har økt i takt med inntektene. I Nasjonalbudsjettet for 2016 anslås det at den reelle veksten i kommunesektorens totale inntekter i 2015 kom på 9 milliarder kroner, tilsvarende 2,2 prosent. For 2016 ventes de en realøkning i samlede inntekter på 7,3 milliarder kroner. Aktiviteten i kommunene har økt om lag i takt med inntektene over tid. Det er også anslått vekst framover, og den ventede inntektsveksten tilrettelegger for videreutvikling av det kommunale tjenestetilbudet.

Investeringene i kommunesektoren er høye målt i andel av inntektene, og realinvesteringene har økt de to siste årene. Målt i prosent av inntektene lå kommunesektorens bruttoinvesteringer på om lag 14 prosent av inntektene i 2015, og i første halvdel av året var investeringene 1,7 prosent høyere enn samme periode i 2014. Sysselsettingsnivået i kommunesektoren har holdt seg stabilt i 2015 sammenlignet med 2014.

Rådgivende ingeniørers rapport «Norges tilstand 2015» vurderer at det er et betydelig investeringssetterslep på kommunale bygg. I tillegg til forventninger om fortsatt sterk befolkningsvekst er det dermed grunn til å tro at nivået på kommunale investeringer vil fortsette å vokse også i tiden fremover.

NORSKE KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER

- Norge er delt inn i 428 kommuner og 19 fylker
- Mange av kommunene er relativt små. Over halvparten av kommunene (287 stk.) har mindre enn 5 000 innbyggere. 12 kommuner har over 50 000 innbyggere.
- Kommunesektorens samlede inntekter i 2015 var på i overkant av 400 milliarder, med en realvekst på 2,2 prosent fra 2014.
- Til sammen sysselsetter kommunesektoren nesten en femtedel av landets arbeidstakere.
- Kommunene er ansvarlige for velferdstjenester som helse og omsorg, utdanning, transport og infrastruktur.
- Kommunene er underlagt omfattende statlig kontroll, regulering og tilsyn.
- Norske kommuner og fylkeskommuner har ikke adgang til å slå seg selv konkurs.

NORSK ØKONOMI - EN STATUSRAPPORT

Gjennom 2015 har norsk økonomi blitt stadig mer todelt. Lav oljepris har svekket petroleumsrelaterte næringer, men samtidig bidratt til en kraftig svekkelse av den norske kronen. Dette er til fordel for mer tradisjonelle eksportnæringer som sjømat og prosessindustri.

PÅ GRUNN AV petroleumsindustriens sentrale posisjon i norsk økonomi er den samlede utviklingen i 2015 likevel negativ, med lavere vekst og økt ledighet som resultat. Til tross for en svekket utvikling i 2015 er utsiktene fremover ikke helsvarter. Norsk økonomi preges av robuste statsfinanser, og en ekspansiv finans- og pengepolitikk vil dempe de negative virkningene. Økt tradisjonell eksport skaper også forventninger om høyere investeringer i fastlandsøkonomien fremover, og mange økonomer spår en konjunkturoppgang fra slutten av 2016 som vil fortsette gjennom 2017.

En moderat global økonomisk vekst og en lav oljepris dempet den økonomiske veksten i Norge i 2015. I motsetning til de siste årenes utvikling, er det nå petroleumsdominerte næringer som sliter. Regionene på Sør- og Vestlandet sliter nå tungt på grunn av dette, mens regionene med mer diversifisert og tradisjonelt næringsliv opplever bedre markeder enn tidligere.

ARBEIDSLEDIGHETEN ØKER, STORE GEOGRAFISKE FORSKJELLER

I løpet av 2015 steg arbeidsledigheten i Norge noe, fra et snitt på 2,8 prosent i 2014 til 3 prosent i 2015. Selv om ledigheten har økt er nivået fortsatt betydelig lavere enn hos de fleste av våre handelspartnere. De geografiske forskjellene innad i Norge blir nå langt større. Den økende ledigheten skyldes primært oppsigelser og permisjoner i petroleumssektoren og tilknyttede næringer, spesielt langs

kysten fra Aust-Agder i sør til Møre og Romsdal i nordvest. I øvrige deler av landet har ledigheten holdt seg relativt stabil, og i innlandet, i Oslo og i Nord-Norge har ledigheten falt. Mange av de som har mistet jobben er høyt utdannede arbeidstakere som er attraktive i andre bransjer. Om man sammenligner antall oppsigelser og permitteringer med antall ledige tyder tallene på at en stor andel raskt går over i nye jobber. Dette har positive effekter i andre næringer ettersom de

får bedre tilgang på produktiv arbeidskraft med høy kompetanse. En betydelig andel av de oppsagte er arbeidsinnvandrere som velger å reise tilbake til hjemlandet. Dette demper effekten på arbeidsledigheten.

BOLIGPRISENE STIGER I NORGE, MEN FALLER I STAVANGER

Samlet sett økte boligprisene i Norge med fem prosent i 2015. Også prisveksten preges av todelingen i økonomien. Oslo opplevde en boligprisvekst

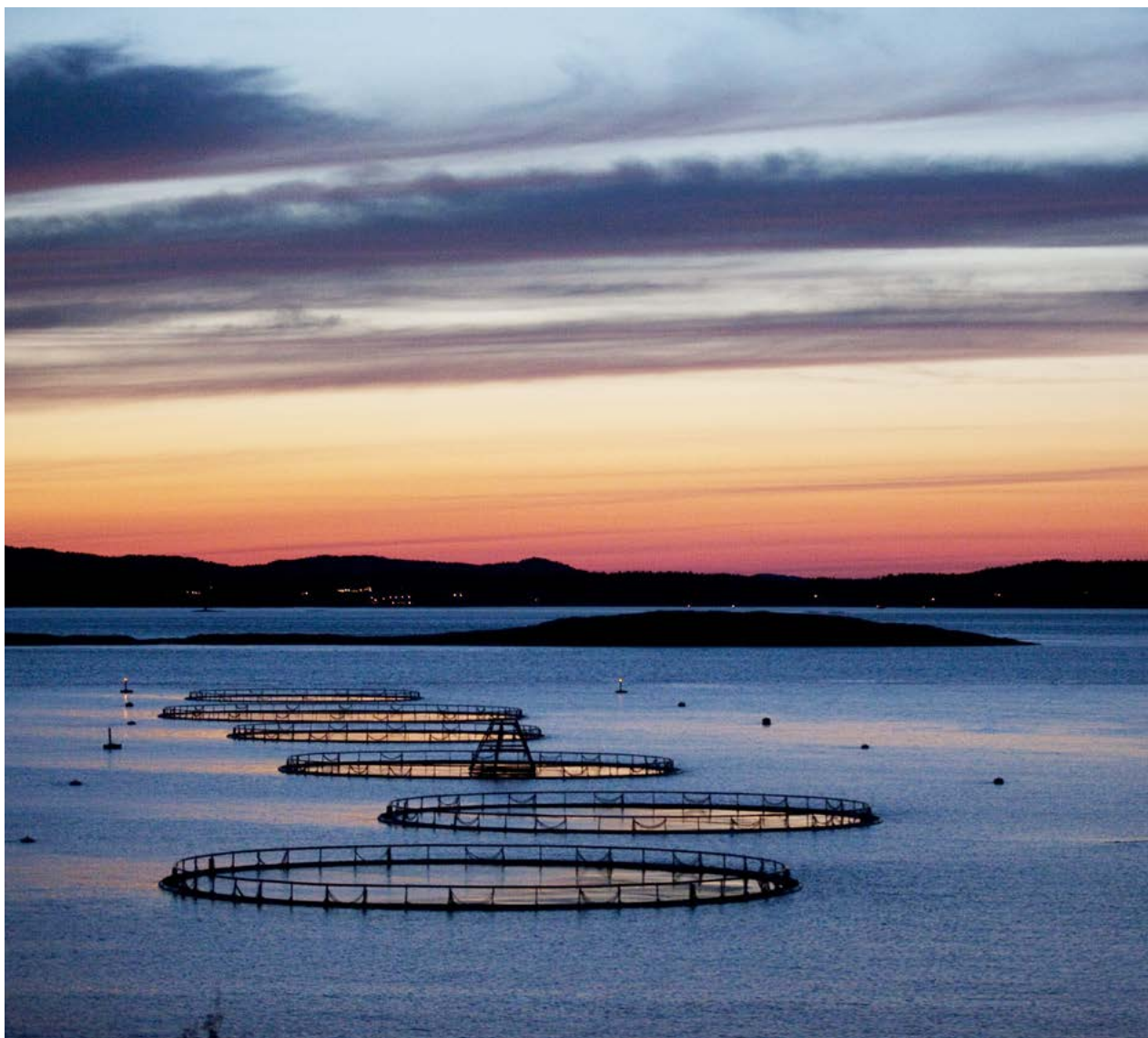
MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER FOR 2015 OG 2016

Prognoser. Prosentvis endring fra året før.

Kilde: SSB og NAV

	2015	2016
Privat konsum	2,3	1,5
Konsum i offentlig forvaltning	2,6	3,5
Bruttoinvestering i fast realkapital	-2,7	0,6
Fastlands-Norge	1,6	5,0
Eksport	3,4	2,4
Råolje og naturgass	2,0	0,7
Tradisjonelle varer	5,4	4,2
BNP	1,8	1,7
BNP Fastlands-Norge	1,5	2,0
Arbeidsledighetsrate (nivå, nav)	2,8	3,0
KPI	2,2	2,8
Driftsbalansen (prosent av BNP)	8,0	7,1

Den lave oljeprisen har ført til en svekket kronekurs, noe som har vært positivt for tradisjonelle eksportnæringer slik som fiskeeksporten. Her er et oppdrettsanlegg utenfor Hitra på Trøndelagskysten.

Foto: Jonas Frøland/NTB Scanpix

på hele ti prosent fra desember 2014 til desember 2015. Dette skyldes delvis en god aktivitetsutvikling, men skyldes også underliggende strukturelle utviklingstrekk i landet. Befolkningen i Norge sentraliseres nå i rask fart, samtidig som flere av pressområdene har en lav utbyggingstakt. Dette presser prisene opp i de fleste storbyregionene. De petroleumsdominerte regionene opplever derimot en svekket eller negativ boligprisvekst. I Stavanger falt prisene med over fem prosent i 2015. Lavere forventninger til norsk og egen økonomi blant husholdningene vil kunne dempe boligprisveksten fremover, men lave realrenter trekker i motsatt retning og vil sikre fortsatt positiv boligprisvekst.

FORBRUKSVEKSTEN

Forbruksveksten fortsatte i 2015,

om enn noe svakere i siste halvdel av året. Indikatorer på forbrukertillit har imidlertid falt og er nå på samme nivå som under finanskrisen. Sammen med lavere reallønnsvekst gir dette grunn til å tro at forbruksveksten vil avta fremover, men foreløpig er det kun i områdene rundt Stavanger at forbruket har avtatt. Lave renteutgifter vil på sin side bidra til vekst i husholdningenes realdisponible inntekt i 2016 og dermed stimulere til forbruksvekst i Norge.

SVAK KRONE GIR ØKT EKSPORT

Den lave oljeprisen har ført til en svekket kronekurs, og slik blitt en positiv impuls for tradisjonelle eksportnæringer. Eksempelvis økte verdien av fiskeeksport markant i 2015, spesielt til europeiske land. Oljeimporterende land nyter også godt av lavere oljepris.

Som et resultat øker etterspørselen etter tradisjonelle eksportvarer og tjenester fra Norge. Med en svak krone videre fremover, er det grunn til å forvente fortsatt høy vekst i tradisjonell eksport.

UTSIKTENE FREMOMER

Norsk økonomi er omstillingsdyktig og preges av svært robuste statsfinanser. En mer ekspansiv finans- og pengepolitikk har allerede gitt stimulanse til økonomien, og politikken vil fortsatt brukes aktivt i tiden framover. Den økte tradisjonelle eksporten skaper også forventninger om økte investeringer i norsk fastlandsøkonomi. Dette er bakgrunnen for at SSB venter at konjunktursituasjonen bedres mot slutten av 2016, med økt aktivitetsvekst og en forsiktig reduksjon i ledigheten.

SAMFUNNSANSVAR

Kommunalbanken skal medvirke til en bærekraftig samfunnsutvikling og langsiktig verdiskaping gjennom ansvarlig forretningsdrift som ivaretar miljø, etikk og sosiale forhold.

KOMMUNALBANKEN SKAL medvirke til en bærekraftig samfunnsutvikling og langsiktig verdiskaping gjennom ansvarlig forretningsdrift som ivaretar miljø, etikk og sosiale forhold.

Rapporteringen av samfunnsansvar tar utgangspunkt i lovkrav, forventninger fra eier og en vurdering av vesentlighet.

Styret i Kommunalbanken godkjenner Kommunalbankens samfunnsansvarsrapport og sikrer at alle viktige temaer er dekket. Dette inkluderer mål og tiltak, som revideres årlig.

INTERESSENTER

I 2013 gjennomførte Kommunalbanken en større interessentanalyse hvor ledere og ansatte med ansvar for den løpende dialogen med bankens interessenter var representert. På bakgrunn av dette ble det gjort en kartlegging av

bankens viktigste interessenter: kunder, eiere, myndigheter, investorer og medarbeidere.

I styrets egevaluering for 2015 var samfunnsansvar et av flere tema. Resultatene fra denne egevalueringen har medvirket til at styret har satt samfunnsansvar som en av bankens fire prioriterte arbeidsområder i bankens langtidsstrategi.

Kommunalbanken har presentert strategi og planer for videre samfunnsansvarsarbeid for eier i 2015. Det planlegges i 2016 å videreutvikle og strukturere interessentdialogen for alle bankens viktigste interessenter knyttet til bankens samfunnsansvar.

SAMARBEIDSPARTNERE

- International Capital Market Association (ICMA) Green Bond Principles

- Hurdal kommune, Bærekraftfestivalen/The Sustainable Valley Festival
- Transparency International (TI)
- Zero Emission Resource Organisation (Zero)

PRIORITERINGER

Regnskapsloven slår fast at rapportering om samfunnsansvar er styrets ansvar og at styrets underskrift på årsberetningen omfatter samfunnsansvarsrapporten. I tillegg fremkommer det av statens forventninger til statlig eide selskaper at disse skal «rapportere om sitt arbeid med samfunnsansvar, herunder også vesentlige utfordringer, mål og indikatorer for måloppnåelse».

I eierskapsmeldingen (Meld. St. 27 (2013-2014)) er selskapenes ansvar ytterligere konkretisert. Regjeringens forventninger til samfunnsansvarsrapportering er knyttet til fire

KOMMUNALBANKENS VEDTATTE RETNINGSLINJER INNEN SAMFUNNSANSVAR

Dokument	Vedtatt	Vedtatt av	Samfunnsansvarsområde
Utfyllende retningslinjer for hvitvasking.	2015	Administrerende direktør	Hvitvasking
Overordnede retningslinjer for mangfold og likestilling.	2015	Styret	Kjønnsbalanse, lederrekruttering, antidiskriminering
Etiske retningslinjer	2011/2014	Styret	Generelle prinsipper for etisk adferd, diskriminering, trakassering, mobbing, habilitetsspørsmål, interessekonflikter, biarbeid, forhold til kunder og leverandører, innsideinformasjon, hvitvasking, korrupsjon, rapportering varsling, gaver og andre fordeler, egenhandel, rusmidler

tematiske kjerneområder: klima og miljø, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og antikorrupsjon.

Kommunalbankens virksomhet er begrenset til kontordrift sentralt i Oslo sentrum. Bankens prioriteringer innen samfunnsansvar tar utgangspunkt i bankens størrelse og virksomhet. Styret besluttet at Kommunalbanken skulle ha følgende prioriteringer for sitt arbeid med samfunnsansvar i 2015:

- Klima og miljø
- Etisk adferd og antikorrupsjon
- Samfunn, mangfold og likestilling

KLIMA OG MILJØ

Som finansforetak har Kommunalbanken et begrenset klimafotavtrykk fra egen drift, og dermed også begrenset med forbedringspotensial når det gjelder utslipp og energibruk i virksomheten. Vi har derimot gode muligheter til å gjøre en forskjell for klimaet og miljøet gjennom inn- og utlånsvirksomheten vår. Utstedelse av grønne obligasjoner og utlån til grønne prosjekter blir en stadig viktigere del av bankens kjernevirksomhet.

Kommunalbanken har et eget renteprodukt som skal fremme klimavennlige investeringer i kommunene. Renteproduktets grønne rente er satt lavere enn bankens ordinære flytende rente. I 2015 økte porteføljen av grønne utlån fra 10,7 milliarder til 12,1 milliarder kroner. Kommunalbanken har i 2015 arbeidet målrettet med å vurdere styrking av vårt grønne låneprogram. Dette har resultert i ambisjoner om å tilby et nytt, grønt renteprodukt til kommunene og forbedret miljøeffekt rapportering til investorene i løpet av 2016.

Målet vårt er at renterabatten på grønne lån ikke skal være en bonus for prosjekter som allerede er planlagt, men et virkemiddel som tas i betraktning i prosjekteringsfasen. Dette forutsetter at muligheten for grønne lån er kjent både i økonomiavdelingene og i bestilleravdelingene i kommunene. I løpet av 2015 har vi hatt flere annonsekampanjer med grønn p.t.-rente som budskap, og vi har bedret synligheten til produktet på bankens nettside. Vi har deltatt med stand og informasjon om grønne utlån på årskonferansene til Norsk vann og Avfall Norge. Årets siste utgave av KBNdialog, kundemagasinet vårt, fikk energi- og klimainvesteringer i kommunal sektor som gjennomgående tema og viet særlig oppmerksomhet til prosjekter som kvalifiserer til grønn p.t.-rente.

Under Zerokonferansen i oktober arrangerte vi et frokostseminar om lokal klimapolitikk sammen med klimaorganisasjonen Zero.

Kommunalbanken var i 2013 først i Norge med utstedelse av en grønn obligasjon. I 2015 la banken ut sin andre grønne obligasjon, på 500 millioner dollar og med 10 års løpetid. De to obligasjonene ble i 2015 notert på Oslo Børs' liste for grønne obligasjoner. Gjennom dette ønsker banken å bidra til å synliggjøre klimavennlige investeringsvalg for norske og internasjonale investorer.

Rammeverket for Kommunalbankens grønne obligasjoner er vurdert av Cicero. Dette rammeverket revideres i starten av 2016. Fremover planlegges det regelmessige utstedelser av grønne innlån for å finansiere kommunale klima- og energirelaterte prosjekter, samt rapportering som sikrer investor innsyn i at midlene lånes ut til klimavennlige investeringer hos våre kunder.

Kommunalbanken forurenser ikke det ytre miljø utover det som følger av normal kontordrift og reisevirksomhet. Kontorlokalene gir gode muligheter for effektiv energiutnyttelse og har energikarakter C. Energiforbruket overvåkes av et nettverk av målere for strøm, kjøling og varme. Måling og oppfølging av energiforbruk gir god anledning til å kontrollere og gjøre noe med eget forbruk. Igangsatte tiltak som kildesortering, avfallsreduksjon og systemer som medfører reduserte energiforbruk videreføres. God avfallshåndtering er en prioritet og i 2015 ble utsortering av matavfall igangsatt slik at banken nå har en sorteringsgrad på 76,2 prosent.

Kommunalbanken er bevisst sin rolle som innkjøper, og søker å velge varer og tjenester med minst mulig belastning på klima og miljø. Andelen miljøsertifiserte leverandører fortsatte å øke i 2015, og vi legger opp til en videre økning i 2016.

Det utarbeides en årlig miljørapport som viser utviklingen innenfor de ulike kriteriene banken måles på. Klimaregnskapet er basert på Klimaløftets kalkulator for virksomheter. Kommunalbanken er sertifisert som Miljøfyrtårn. I tillegg er banken Grønn Punkt-kontrollmedlem.

ETISK ARBEID OG ANTIKORRUPSJON

For å styrke bevisstheten og sikre høy etisk standard blant bankens ansatte ble det i 2015 arbeidet med trening av ledere og ansatte i etiske problemstillinger. I løpet av året er det blitt gjennomført et etikkprogram for alle

ansatte. Eksterne foredragsholdere satte søkelyset på korrupsjonsrisikoen i norske kommuner, økonomisk kriminalitet i finanssektoren og bestikkelser i Norge. Videre deltok alle ansatte på en halvdags workshop for å identifisere risiko for korrupsjon og hvitvasking i hele verdikjeden av vår forretningsvirksomhet. Etikkprogrammet ble avsluttet med et e-læringsprogram om personlige fordeler.

Ut over dette har det i 2015 blitt avholdt regelmessig dilemmatrening i etiske problemstillinger for ansatte. Det er også blitt utarbeidet og implementert nye retningslinjer mot hvitvasking.

Målsetningen for 2016 er å videreutvikle samfunnsansvarsområdet etisk arbeid og antikorrupsjon ved å styrke samarbeidet med Transparency International.

SAMFUNN, MANGFOLD OG LIKESTILLING

I 2015 vedtok styret overordnede retningslinjer for mangfold og likestilling. Styret mener uttrykte mål og systematisk arbeid for mangfold og likestilling bidrar til å skape en attraktiv arbeidsplass og et miljø som gir mulighet for økt verdiskaping for banken.

Kommunalbanken har arbeidet målrettet og systematisk for mangfold og likestilling i egen organisasjon og målene følges opp med konkrete tiltak i bankens virksomhetsplan for 2016. Arbeidet for mangfold og likestilling legges til grunn ved rekruttering, leder- og medarbeiderutvikling og etterfølgerplanlegging. Målsettingen er å oppnå kjønnsbalanse på alle nivåer og i alle enheter. Kjønnsbalansen samlet i banken skal være 40 prosent.

MÅLOPPNÅELSE

Tabellen på neste side viser hvilke tiltak og mål som ble satt for 2015, og bankens måloppnåelse.

OMRÅDE 1: ETISK ADFERD OG ANTI-KORRUPSJON

Mål	Måleindikator	Tiltak	Måloppnåelse
Trening av ledere og ansatte i etiske problemstillinger	Antall deltakere på workshop Kjennskap til etiske retningslinjer ved spørreundersøkelser	Etikk måned med foredrag og workshop for alle ansatte. Systematisk egenrapportering av fordeler gitt eller mottatt. Vektlegge bankens etiske retningslinjer i introduksjonsprogrammet for nyansatte.	Etikkprogrammet for 2015 er gjennomført. Det besto av: <ul style="list-style-type: none"> • Foredrag av eksterne foredragsholdere (korrupsjon i kommune-Norge, økonomisk kriminalitet i bank og finans, internasjonalt og i Norge) • 88 prosent av bankens ansatte gjennomførte et eget e-læringsprogram om etiske problemstillinger • Alle virksomhetsområder identifiserte potensielle områder der banken kan være utsatt for korrupsjon eller hvitvasking Systematisk rapportering innført.
Fortsette arbeidet med å innarbeide bankens visjon og verdier i organisasjonen.	Andelen ansatte som mener organisasjonen etterlever verdiene åpen, ansvarlig og tett på. Individuell etterlevelse av verdiene som ansatt i Kommunalbanken.	Verdier som egne kriterier i evalueringen av medarbeiderne. Tydeliggjøre verdiene på digitale kommunikasjonsplattformer. Synliggjøre bankens visjon Egen hand-out til alle ansatte med beskrivelse av hva banken legger i verdiene.	Årets medarbeiderundersøkelse viste at andelen ansatte som opplever at banken etterlever verdiene har økt fra 64 prosent i 2014 til 66 prosent i 2015. Individuell måloppnåelse kartlagt for alle ansatte.
Øke bevisstheten om korrupsjonsproblematikk og minimere risikoen for at KBN kan knyttes til korrupsjon.		Gjennomføre anti-korrupsjonsdag for bankens ansatte. Videreutvikle samarbeidet med Transparency International. Videreføre arbeidet med kartlegging av risiko for korrupsjon i sentrale forretningsprosesser. Rapportering av arbeid med antikorrupsjon og -hvitvasking i virksomhetsrapport til styret.	Etikkprogrammet for 2015 og flere av årets foredrag hadde antikorrupsjon og hvitvasking som tema. Bankens retningslinjer for tiltak mot hvitvasking og rutinene for kundekontroll er justert. Materiale fra Transparency International benyttet i intern workshop om korrupsjon.

OMRÅDE 2: KLIMA OG MILJØ

Mål	Måleindikatorer	Tiltak	Måloppnåelse
Eget renteprodukt til klimavennlige investeringer i kommunene.	Andelen grønne utlån.	Markedsføre KBNs grønne låneprodukt.	Andelen grønne utlån har økt fra 4,3 til 4,8 prosent i løpet av 2015.
Øke kunnskapen om bankens grønne renteprodukt.	Ulike markedsaktiviteter for å synliggjøre bankens grønne renteprodukt. Deltakelse på konferanser og seminarer.	Økt annonsering av grønt renteprodukt. Tilstedeværelse på minst to viktige norske klimakonferanser. Inngå et tettere samarbeid med en aktør som arrangerer konferanse der klima, miljø og bærekraftig utvikling er sentrale elementer.	Budsjettet for annonsering av grønt renteprodukt er økt i 2015. Kommunalbanken har i løpet av 2015 inngått et samarbeid med miljøstiftelsen Zero. KBN har samarbeidet med Zero om et frokostseminar der temaet var hvordan kommunene kan bidra til det grønne skiftet. Kommunalbanken var også en av sponsorene til bærekraftskonferansen i Hurdal og deltok med stand og informasjonsmateriell.

Utstedelse av grønn obligasjon	Andel grønne obligasjoner i innlånsporteføljen	Utstedelse av ny, grønn obligasjon i 2015.	Kommunalbanken utstedte en grønn obligasjon på 500 millioner amerikanske dollar med 10 års løpetid. Bankens grønne obligasjoner ble notert på Oslo Børs' grønne liste i løpet av året.
Miljøvennlig drift i Kommunalbanken.	Som miljøfyrtårn utarbeider Kommunalbanken årlig en egen miljørapport som beskriver utviklingen av bankens målekriterier.	Resertifisering av banken som miljøfyrtårnbedrift. Mål beskrevet i miljørapporten for 2015.	Kommunalbanken ble resertifisert som miljøfyrtårnbedrift i 2015. Andelen miljøsertifiserte leverandører har økt. Sorteringsgrad på avfall er 76,2 prosent etter innføring av matavfallssortering. Videokonferanseutstyr er installert og benyttes jevnlig. Økt bruk avhenger av hvor raskt bankens finansmotparter får tilsvarende utstyr.

OMRÅDE 3: SAMFUNN, MANGFOLD, LIKESTILLING

Mål	Måleindikator	Tiltak	Måloppnåelse
Øke kjennskapen til bankens samfunnsansvar eksternt og i egen organisasjon.	Tilbakemelding i medarbeiderundersøkelse.	Igangsette et sosialt samfunnsprosjekt i 2015.	Ledergruppen valgte kriterier for sosiale samfunnsprosjekter banken kan involvere seg i. Alle ansatte var invitert til å foreslå aktuelle organisasjoner. Arbeidet pågår, men er ennå ikke ferdigstilt ved utgangen av 2015. Det legges opp til valg av sosialt samfunnsprosjekt i løpet av 2016. Medarbeiderundersøkelsen i 2015 avdekket at kunnskapen om bankens strategi, herunder samfunnsansvar, er lavere enn ønskelig. Tiltak for å kommunisere og heve kunnskapen, herunder nytt intranett, er gjennomført.
Ha strategi og tiltak for å øke mangfoldet blant medarbeidere og ledere og unngå diskriminering på basis av for eksempel etnisk bakgrunn, funksjonsevne eller kjønn.	Andel ansatte med ikke-nordisk bakgrunn. Kjønnsandel på ledernivåer og i styrende organer.	Opprettholde eller øke andel ansatte med ikke-nordisk bakgrunn. 40 prosent av begge kjønn på alle ledernivåer og i alle styrende organer. Ved rekruttering skal kvalitet, mangfold og likebehandling i utvelgelsesprosessen sikres. Konkrete tiltak identifisert og innarbeidet i bankens virksomhetsplan for 2016.	Styrets arbeid med mangfold og likestilling er uttrykt som overordnede retningslinjer og som tiltak i bankens virksomhetsplan for 2016. Retningslinjene setter krav til en kjønnsbalanse på 40 prosent i banken samlet og en ambisjon om det samme i alle enheter og nivåer i organisasjonen. Retningslinjene foreskriver videre krav til prosessene for rekruttering, utvikling og lønn, samt etterfølgerplanlegging. Kvinneandelen i Kommunalbanken i 2015 er som følger: Styret 44%, adm.dir. og hennes ledergruppe: 43%, ledernivå 3: 33%, alle ansatte: 46%. 8% av de ansatte har annet statsborgerskap enn norsk der seks ulike land er representert.
Ha strategier og tiltak for å rekruttere, utvikle og beholde talentfulle medarbeidere.		Alle medarbeidere skal ha en personlig utviklingsplan.	Programmet KBN Talent skal ivareta ansatte i de tre fasene for ansettelse: 1) rekruttering, 2) leder- og medarbeiderutvikling og 3) etterfølgerplanlegging. Fra 2016 skal alle ansatte ha en personlig handlingsplan som en forlengelse av bankens virksomhetsplan. Handlingsplanen skal inneholde en utviklingsplan for alle ansatte.

STYRETS ÅRSBERETNING FOR 2015

Kommunalbankens visjon er å være en langsiktig partner for lokal velferd. Lave innlånskostnader og effektiv driftsform ligger til grunn for at Kommunalbanken kan sikre kommunal sektor langsiktige og fleksible finansieringsløsninger til attraktive betingelser. Kommunalbanken innvilget 591 nye utlån på til sammen 46,8 milliarder kroner i 2015.

Kommunalbanken hadde en utlånsvækst på 3,0 prosent i 2015, som er på linje med 2014. Utlån til miljø- og klimavennlige prosjekter har økt med 12,0 prosent i løpet av 2015.

Resultatet etter skatt endte på 1 870 millioner kroner i 2015, mot 491 millioner kroner i 2014. Netto renteinntekter er stabile og tilfredsstillende, og på nivå med 2014. I tillegg preges resultatet av at urealiserte tap på minus 734 millioner kroner i 2014 er reversert til gevinst på 1116 millioner i 2015. Avkastningen på verdjustert egenkapital ble 20,8 prosent mot 6,1 prosent året før.

Et resultat godt over forventning, tilført aksjekapital og utstedelse av fondsobligasjon gjør at bankens egenkapital har økt med 3,9 milliarder kroner i 2015.

I 2015 noterte Kommunalbanken sine to grønne innlån på Oslo Børs' liste for grønne obligasjoner. Gjennom dette ønsker banken å bidra til å utvikle kapitalmarkedet for klimavennlige investeringsvalg for norske og internasjonale investorer.

Kommunalbanken er Norges tredje største finansforetak målt i forvaltningskapital. I 2014 ble Kommunalbanken, DNB og Nordea definert som systemviktige finansforetak og pålagt et særskilt kapitalbufferkrav på en prosent per juli 2015 som økes til to prosent per 1. juli 2016.

Forvaltningskapitalen i Kommunalbanken var ved årsskiftet på 449,4 milliarder kroner. Utlånsporføljen til norske kommuner og fylkeskommuner var på 254,4 milliarder kroner. Bankens likviditetsportefølje holdes primært i valuta, og utgjorde ved

årsskiftet 146,6 milliarder kroner, en nedgang fra 155,3 milliarder kroner året før.

Staten, representert ved Kommunal og moderniseringsdepartementet, er eneeier av Kommunalbanken. Forretningskontoret ligger i Oslo.

ÅRSREGNSKAPET

Styret bekrefter i henhold til regnskapslovens § 33a at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og at årsregnskapet er avgitt på grunnlag av denne forutsetningen. Det er styrets oppfatning at årsregnskapet med noter per 31. desember 2015 gir en dekkende beskrivelse av bankens finansielle stilling ved årsskiftet. Årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder (IFRS).

Resultat etter skatt i 2015 var 1 870 millioner kroner mot 491 millioner kroner i 2014. Netto renteinntekter i 2015 utgjorde 1 642 millioner kroner, mot 1 515 millioner kroner i 2014. Utlånsmarginene og marginer på likviditetsplasseringer har vært stabile gjennom året.

Netto urealiserte gevinster på finansielle instrumenter bidro til en økning i resultat før skatt med 1 116 millioner kroner i 2015. I 2014 bidro de urealiserte verdiendringene på finansielle instrumenter til en resultatnedgang på 734 millioner kroner før skatt. Gevinstene i 2015 skyldes i hovedsak økt uro i internasjonale kapitalmarkeder med påfølgende utgang i kredittpåslagene. Dette har gitt Kommunalbanken urealiserte gevinster på utestående obligasjonsgjeld utstedt med et lavere kredittpåslag.

Resultatet av markedstransaksjoner, som tilbakekjøp av egne obligasjoner og omsetning av verdipapirer i likviditetsporteføljen, var i 2015 seks millioner kroner, mot 39 millioner kroner i 2014.

Driftskostnadene utgjorde 151 millioner kroner i 2015, en endring fra 123 millioner kroner i 2014. Rundt halvparten av økningen er engangskostnader knyttet til overgang til nytt finanssystem. Det øvrige er i stor grad knyttet til kostnader forbundet med økning i antall ansatte som en nødvendig konsekvens av ulike regulatoriske krav, status som systemviktig og økte krav til kontroll- og rapporteringsprosedyrer. Driftskostnadene utgjør 0,03 prosent av forvaltningskapitalen.

Forvaltningskapitalen per 31. desember 2015 var 449,4 milliarder kroner, sammenliknet med 455,5 milliarder kroner ved forrige årsskifte. Nedgangen skyldes en reduksjon i likviditetsbeholdningen mot slutten av 2015.

Kommunalbankens tellende ansvarlige kapital per 31. desember 2015 utgjorde 12 950 millioner kroner, hvorav ren kjernekapital utgjorde 10 385 millioner kroner. Bankens kjernekapital består av innskutt aksjekapital, tilbakeholdt overskudd og fondsobligasjon. Ren kjernekapitaldekning per 31. desember 2015 er 15,09 prosent, kjernekapitaldekning er 16,53 prosent og total kapitaldekning 18,81 prosent.

UTLÅN

Kommunalbanken innvilget 591 nye utlån på til sammen 46,8 milliarder kroner i 2015. Ved utgangen av året var samlede utlån til kommunesektoren på 254,4 milliarder kroner.

Utlånsporteføljen økte gjennom 2015 med 7,3 milliarder kroner, tilsvarende en økning på 3,0 prosent. Bankens markedsandel for sektoren er på rundt 45 prosent mot 47,5 prosent i 2014.

Utlånsaktiviteten i 2015 har vært tilpasset de høyere kapitalkrav som banken møter fra 1. juli 2016. Som en del av likviditet- og balansestyringen holder Kommunalbanken en begrenset portefølje av lån med kort løpetid. Denne har blitt redusert i 2015.

Alle fylkeskommuner, 98 prosent av landets 428 kommuner, samt Longyearbyen lokalstyre hadde ved utgangen av 2015 lån i Kommunalbanken. I tillegg kommer lån til en rekke kommunale og interkommunale selskaper. Ved lån til selskaper med begrenset ansvar, kreves kommunal eller fylkeskommunal garanti, hovedsakelig i form av selvskyldnerkausjon. Kommunalbanken tilbyr samme rentebetingelser uavhengig av kundens størrelse og sikrer med det landets kommuner lik tilgang til konkurranse-dyktige lånevilkår.

Demografiske endringer, statlige satsinger og vedlikeholdsetterslep bidrar til et fortsatt høyt investeringsbehov i kommunal sektor. Dette gjør at også gjeldsveksten i sektoren i 2015 holder seg på nivå med tidligere år. Gjeldsveksten i sektoren var i 2015 på 7,7 prosent som er noe lavere enn tidligere år. En stor andel av nye lån i 2015 har gått til skoler, barnehager, omsorgsboliger og sektorene vann, avløp og renovasjon (VAR).

Ved utgangen av 2015 hadde banken innvilget lån til bompengeselskaper med kommunal garanti på 27,8 milliarder kroner. Det har gjennom året vært en økning i lån til

bompengeselskap på 2,7 milliarder kroner som følge av oppstart på nye prosjekter, samt sluttfinansiering av tidligere bevilgede prosjekter.

For å sikre god kunderelasjon har Kommunalbanken gjennomført en rekke kundemøter og regionale seminarer med aktuelle temaer relatert til kommunal finansiering. Kommunalbanken tilbyr kundene elektroniske verktøy med oppdatert finansinformasjon på nett, direkte tilgang til kommunens egen låneportefølje via hjemmesiden og et låneforvaltningsprogram som verktøy for kommunenes finansforvaltning på passivasiden. Et arbeid med å forbedre funksjonalitet og brukervennlighet ble påbegynt i 2015 og vil bli lansert i 2016. Den nye løsningen vil møte kundenes økte rapporteringskrav og vil gi forbedret støtte i finansforvaltningen.

Kommunalbanken har, som tidligere år, ikke hatt tap på utlån til kunder i 2015. Det foreligger ikke mislighold eller betalingsproblemer hos kunder som gir grunn til å forvente tap i 2016.

Etter lov om offentlige anskaffelser skal kommunene konkurranseutsette hovedbankavtalene. Som nøytral part bistår Kommunalbanken kommunene med å innhente tilbud på betalingstjenester, og gjennomførte sju forhandlinger i 2015.

UTLÅNSMARKEDET

Kommunalbanken opererer i et marked preget av konkurranse hvor direkte finansiering fra sertifikat- og obligasjonsmarkedet er økende.

Økende bruk av kapitalmarkedsfinansiering impliserer at løpetiden på sektorens samlede gjeld over tid reduseres. Omlag 20 prosent av

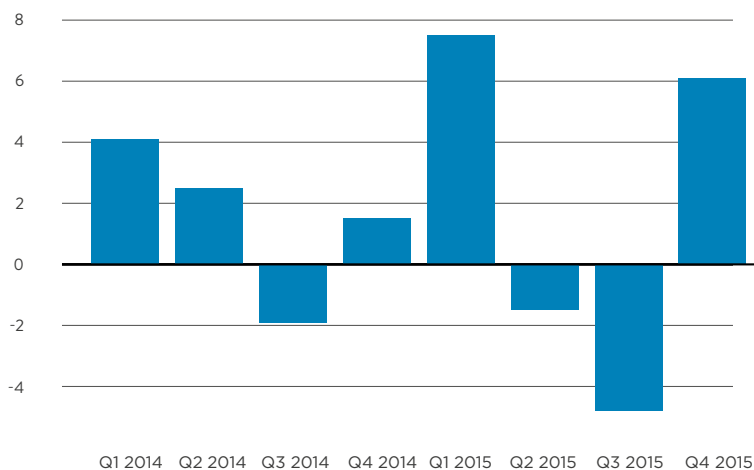
kommuneforvaltningens utestående gjeld forfaller i løpet av 2016 og denne andelen er økende. Høyere andel kortsiktig finansiering gir økt sårbarhet mot ubalanser mellom tilbud og etterspørsel i kapitalmarkedet.

Kommunalbanken driver markedsrettet og tilbyr langsiktige og fleksible finansieringsløsninger tilpasset kundenes etterspørsel og behov. Kommunalbankens målsetting er å bidra til robuste, men enkle finansieringsløsninger og en forsvarlig gjeldsforvaltning slik at sektorens lånemønster er finansielt bærekraftig. Gjennom 2015 har kredittpåslagene i kapitalmarkedet økt, og for kommunale gjeldspapirer ga dette spesielt utslag i andre halvdel av året. En hovedårsak var uro i finansmarkedene internasjonalt som påvirket låntakere i kapitalmarkedet, både ute og hjemme. Påslagene på korte lån til norske kommuner og fylkeskommuner viste tidvis en markant og brå oppgang. Utviklingen kan være en konsekvens av sterk vekst i utestående kommunesertifikater i løpet av kort tid.

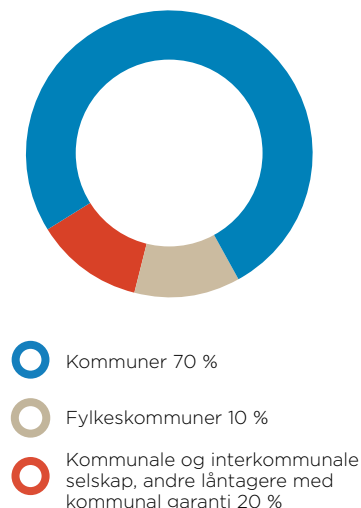
GRØNNE UTLÅN OG GRØNNE INNLÅN

Kommunalbanken ønsker å bidra til at norske kommuner når sine klimamål. Som en følge av dette har banken et eget grønt renteprodukt øremerket klimavennlige investeringer. Dette renteproduktet har 0,1 prosent lavere rente enn bankens ordinære p.t.-rente og kan benyttes til prosjekter som er forankret i kommunens energi- og klimaplaner. I 2015 har andelen utlån til klimavennlige prosjekter økt med 12 prosent og utestående utlånsvolum utgjorde 12,2 milliarder kroner ved årsskiftet. Investeringer innenfor VAR-området, i energireduserende

UTLÅNSVEKST 2014- 2015
Tall i milliarder kroner

NYE UTLÅN 2015
fordelt på låntakergruppe

tiltak og økt satsing på kollektivtransport er eksempel på prosjekter som i løpet av 2015 er blitt finansiert med grønn rente.

Globalt er det en økende etterspørsel etter samfunnsansvarlige investeringer og prosjekter med klimagvinst. Kommunalbanken har sitt eget grønne innlånsprogram og utstedte i 2015 også grønne obligasjoner. For å forsikre investorene om at Kommunalbankens grønne obligasjoner finansierer klimavennlige investeringer, har Cicero Senter for klimaforskning laget en uavhengig vurdering av Kommunalbankens rammeverk for grønne utlån. Fremover vil vårt grønne rammeverk videreutvikles til å inkludere prosjektenes CO₂-fotavtrykk konkret. Utslippsreduksjonene vil inkluderes i vår rapportering i forbindelse med grønne obligasjoner.

Som den første børsen i verden åpnet Oslo Børs i 2015 egne lister for grønne obligasjoner. I 2015 noterte Kommunalbanken sine to grønne innlån på Oslo Børs' liste for grønne obligasjoner. Gjennom dette ønsker banken å bidra til å utvikle kapitalmarkedet for klimavennlige investeringsvalg for norske og internasjonale investorer.

INNLÅN

Kommunalbanken har høyeste oppnåelige kredittrating, AAA/Aaa. Høy kredittverdighet skyldes statens langsiktige eierskap, Kommunalbankens sektorpolitiske rolle som et statlig virkemiddel, Norges solide statsfinanser, lavrisikoutlån til norske kommuner og Kommunalbankens lave finansielle risiko.

Kommunalbanken følger en diversifisert innlånsstrategi som sikrer god markedstilgang, gunstige betingelser og god spredning i investorbasen. Totale innlån for 2015 beløp seg til 68,6 milliarder kroner, noe som er 48,1 milliarder kroner lavere enn i 2014. Kommunalbanken hadde en tilfredsstillende likviditet gjennom året, og hadde derfor mindre behov for nye innlån i 2015. Kommunalbanken har en god og diversifisert tilgang på innlåning hvor Japan er det største enkeltmarkedet. Totalt ble det tatt opp lån i 11 valutaer i 2015. Kommunalbanken la ut to benchmark-obligasjonslån på totalt 2,0 milliarder amerikanske dollar.

Kommunalbankens samlede utestående volum av obligasjoner og andre låneopptak økte i 2015 fra 391,3 milliarder kroner til 400,9 milliarder kroner.

LIKVIDITETSSTYRING

I tråd med gjeldende finansielle retningslinjer opererer Kommunalbanken med en likviditetsbeholdning som over tid tilsvarer 12 måneders netto finansieringsbehov inkludert utlånsvekst. Dette innebærer at Kommunalbanken i en gitt situasjon kan dekke alle forpliktelse de kommende 12 måneder uten ny opplåning.

Likviditetsporteføljen holdes primært i utenlandsk valuta. Som resultat av den fortsatte kronesvekkelsen gjennom 2015 utgjør verdien av likviditetsporteføljen i norske kroner 146,6 milliarder per 31. 12. 2015, en nedgang fra 155,3 milliarder kroner ved utgangen av 2014.

Forvaltningen av likviditetsporteføljen gjenspeiler hensikten, å sikre at Kommunalbanken til enhver tid er likvid og i stand til å møte sine forpliktelser. Overskuddslikviditeten forvaltes ut fra en lavrisiko investeringsstrategi både når det gjelder kreditt- og markedsrisiko. Likviditetsreserven plasseres i rentepapirer utstedt av stater, regionale myndigheter, multilaterale utviklingsbanker, obligasjoner med fortrinnsrett og finansforetak med høy kredittverdighet. Kommunalbankens forholdstall for kortsiktig likviditet (LCR) var ved utgangen av året på 1 418 prosent.

REDEGJØRELSE OM FORETAKSSTYRING

Kommunalbanken følger norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse på de områder som er relevante for bankens organisasjonsform og eierstruktur. Kommunalbanken er organisert som et aksjeselskap der statens eierandel utgjør 100 prosent. Staten har i sin eierskapspolitikk¹, klassifisert Kommunalbanken som et kategori 3 selskap, hvilket vil si at det er forretningsmessige mål og andre spesifikt definerte mål som definerer formålet med det statlige eierskapet.

I statens eierberetning 2014 heter det om Kommunalbankens sektorpolitiske funksjon:

«Kommunalbanken tilbyr langsiktig og kostnadseffektiv finansiering av kommunale velferdsinvesteringer med samme rentebetingelser uavhengig av lånets og kommunens størrelse. Dette er et uttrykk for den sektorpolitiske funksjonen banken har og er kjernen i bankens samfunnsansvar.»

Kommunalbankens formål, nedfelt i bankens vedtekter, «er å yte lån til kommuner, fylkeskommuner,

interkommunale selskaper og andre selskaper som utfører kommunale oppgaver enten mot kommunal garanti, statlig garanti, eller annen betryggende sikkerhet. Selskapet kan påta seg andre oppgaver som naturlig hører sammen med selskapets virksomhet». Endringer i Kommunalbankens vedtekter besluttet av generalforsamlingen og må godkjennes av Finanstilsynet.

Staten som eier bestemmer bankens kapitalstruktur, størrelsen på utbytte og bankens avkastningskrav.

Målet med statens eierskap i Kommunalbanken er å legge til rette for finansiering for kommunesektoren, samtidig som selskapet skal gi staten tilfredsstillende avkastning på innskutt kapital². Avkastningskravet fastsettes i statsbudsjettet for en treårsperiode og er satt til åtte prosent for perioden 2016-2018.

Det ligger i målformuleringen at en viktig funksjon for Kommunalbanken er å legge til rette for velfungerende markeder for finansiering av kommunal sektor, rette opp utslag av markedssvikt, og sikre at kommuner har tilgang til finansiering også når urolige markedsforhold reduserer kapasiteten i kapitalmarkedene. Kommunalbanken tilbyr langsiktig og kostnadseffektiv finansiering av kommunale velferdsinvesteringer med samme rentebetingelser uavhengig av lånets og kommunens størrelse, hvilket er et uttrykk for Kommunalbankens sektorpolitiske funksjon.

Kommunalbankens styrende organer er organisert i samsvar med aksjelovens og finansforetakslovens bestemmelser, samt Kommunalbankens vedtekter. Generalforsamlingen velger styret, representantskapet og kontrollkomitéen. Representantskapet fører tilsyn med at bankens formål fremmes i samsvar med lov, vedtekter og vedtak, velger statsautorisert revisor og vedtar instruks for kontrollkomitéen. Kontrollkomitéen fører tilsyn med bankens virksomhet, herunder styrets disposisjoner.

Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapet, herunder ansetter og fastsetter instruks for daglig leder, beslutter og gir fullmakt om låneopptak og velger internrevisor. Styret har nedsatt tre saksforberedende utvalg som velges av og blant styrets medlemmer; revisjonsutvalget, risikoutvalget og kompensasjonsutvalget.

Administrerende direktør har den daglige ledelse av banken i samsvar med instruks fastsatt av styret og

¹ Statens eierskapsmelding (Meld. St. 27 2013-2014)

² Prop. 1. S(2015-2016)

godkjent av representantskapet. Avdeling for risikostyring har det overordnede ansvaret for Kommunalbankens risikostyring. Direktør for risikostyring rapporterer til administrerende direktør, men har direkte rapporteringslinje til styret i henhold til kapitalkravsforskriften § 47-3. Stabsavdelingen har ansvar for internkontroll og compliance. Leder av compliancefunksjonen har direkte rapporteringslinje til administrerende direktør og til styret ved vesentlige compliancebrudd.

STYRETS ERKLÆRING VEDRØRENDE LEDERGODTGJØRELSE

Styret fremlegger en erklæring med forslag til retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte for generalforsamlingen. Erklæringen og informasjon om godtgjørelse utbetalt til hvert medlem av ledelsen er oppgitt i note 6 til årsregnskapet for Kommunalbanken, side 49 i denne årsrapporten.

RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Risikostyringen skal sikre en forsvarlig forvaltning av Kommunalbankens eiendeler og forpliktelser og den høyest oppnåelige kredittratingen. Styret har etablert Kommunalbankens rammeverk for risikoappetitt og –toleranse, og fastsetter innenfor dette årlig

finansielle retningslinjer og risikorammer, herunder retningslinjer og rammer for Kommunalbankens operative virksomhet. Styret har videre fastsatt retningslinjer for internkontroll og behandler årlig administrasjonens vurderinger av internkontrollen.

Styret underrettes jevnlig om foretakets virksomhet, stilling og resultatutvikling. Styret behandler kvartalsvis administrasjonens vurdering av risiko og uønskede hendelser som en integrert del av virksomhetsrapporteringen.

Revisjonsutvalget er et saksforberedende og rådgivende organ for styret i oppfølgingen av finansiell rapportering og i overvåkingen av systemene for internkontroll og internrevisjon.

Risikoutvalget er et saksforberedende og rådgivende organ for styret i overvåkingen og styringen av selskapets samlede risiko. Styret fastsetter risikoappetitt og kvantitative rammer for de ulike risikotypene i retningslinjer.

Kompensasjonsutvalget er et saksforberedende og rådgivende organ for styret. Kompensasjonsutvalgets overordnede funksjon er på fritt grunnlag å vurdere selskapets godtgjørelsesordning og forberede styrets behandling av kompensasjonsspørsmål.

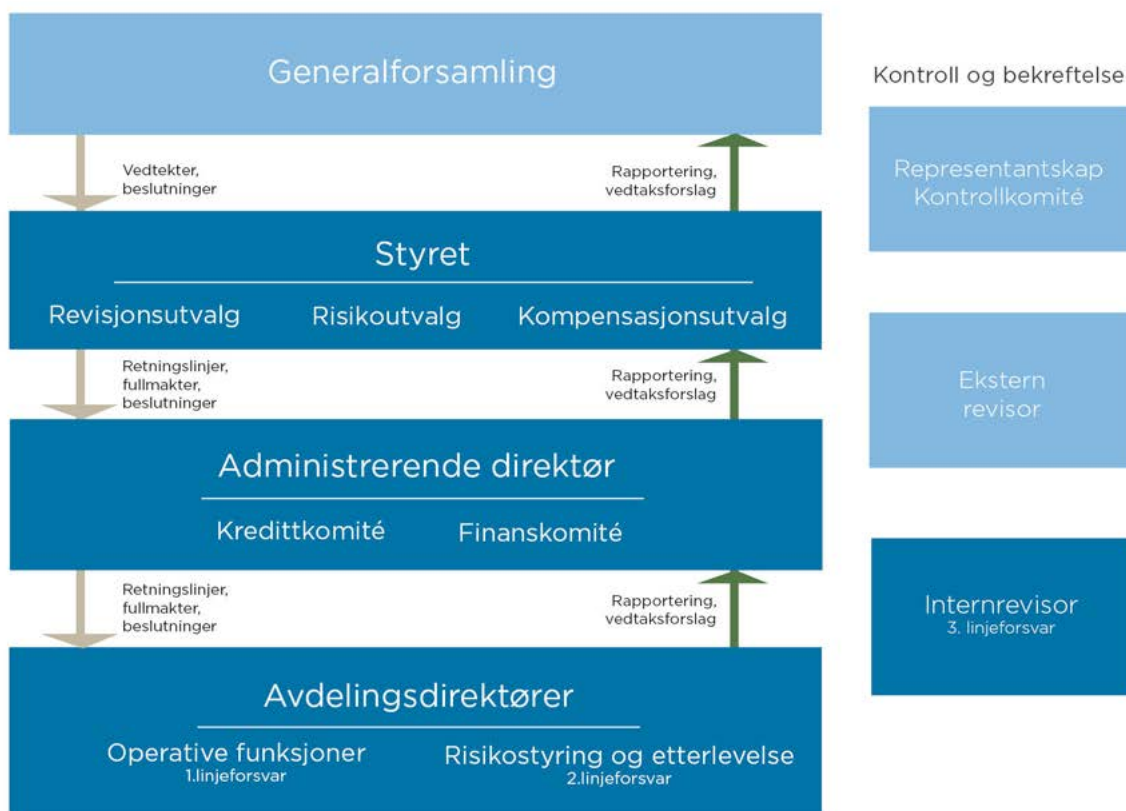
Styret fastsetter årlige revisjonsplaner og benytter internrevisjonen som

uavhengig tilsyns- og kontrollfunksjon i sin oppfølging av virksomheten.

Risikostyringen og internkontrollen er organisert i tre forsvarslinjer. Førstelinjeforsvaret er den operative virksomheten og har ansvar for å overvåke og kontrollere at aktivitetene gjennomføres innenfor fastsatte rammer. Andrelinjeforsvaret, representert ved risikostyrings- og compliancefunksjonene, støtter førstelinjeforsvaret gjennom å bistå med råd og tilrettelegging av metodikk, men er samtidig også uavhengige kontrollfunksjoner for å avstemme om vedtatte risikorammer etterleves og om internkontrollen i banken fungerer tilfredsstillende. Internrevisor er tredjelinjeforsvaret som er et uavhengig bekreftelsesorgan for styret.

Kredittrisiko for utlån er begrenset til betalingsutsettelse da betalingsforpliktelsen ikke kan falle bort. Det er fastlagt i kommunelovens § 55 at kommuner og fylkeskommuner ikke kan slås konkurs. I kommuneloven er det også gitt bestemmelser om de prosedyrer som skal følges dersom betalingsutsettelse må iverksettes. Etter disse bestemmelsene overtar staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet styringen av en kommune dersom kommunen ikke kan oppfylle betalingsforpliktelsene. Dette

STYRENDE ORGANER I KOMMUNALBANKEN

vil i praksis sikre långiver mot tap av akkumulert gjeld og påløpte renter.

Styret har svært lav risikoappetitt for likviditetsforvaltningen og likviditetsstyringen skal sikre at det er tilstrekkelig likvide midler til å dekke Kommunalbankens løpende forpliktelser til enhver tid, herunder møte sine forpliktelser i en periode på 12 måneder uten tilgang på ny innlåning. Likviditetsporteføljen er underlagt krav om minimumsrating, konsentrasjon, tillatt instrumentunivers og løpetid. Videre skal forvaltningen være innrettet med sikte på å etterleve kapitalkravene, herunder krav til nivå på forholdstall for kortsiktig likviditet (LCR).

Styring av rente- og valutarisiko gjennomføres ved å sikre at bankens forpliktelser og rettigheter til enhver tid balanserer. Det inngås sikringshandler for å unngå rente- og valutarisiko, og Kommunalbanken er villig til å akseptere lav kredittrisiko mot derivatmotparter.

Kommunalbankens motpartseksponering overvåkes kontinuerlig med daglig rapportering fra risikostyringsavdelingen. Styret orienteres om Kommunalbankens motparter i rapport om virksomheten og gjennom utvidede markedsoppdateringer.

Operasjonell risiko styres gjennom god intern kontroll i form av tilstrekkelig arbeidsdeling mellom utførende og kontrollerende funksjoner, dokumenterte arbeidsprosesser og kontroller, samt høy og duplisert kompetanse for kritiske funksjoner. Styret holdes informert om bankens operasjonelle risiko og uønskede hendelser gjennom kvartalsvis virksomhets- og risikorapportering, månedlig hendelsesrapportering og årlig vurdering av internkontrollen.

KOMMUNIKASJON OG SAMFUNNSKONTAKT

Styret legger vekt på god og jevnlig kontakt med eier, kunder, investorer, myndigheter og andre interessenter for å sikre at hensikten med Kommunalbankens virksomhet ivaretas på best mulig måte. Staten som eier har uttrykt sin forventning til selskapet gjennom blant annet Meld. St. 27 (2013-2014) «Et mangfoldig og verdiskapende eierskap».

Kommunalbanken skal bidra til å belyse problemstillinger som kan utfordre bankens måloppnåelse eller våre kunders interesser. Banken har vektlagt viktigheten av en forsvarlig gjeldsforvaltning i kommunal sektor i sin eksterne kommunikasjon gjennom året.

Godkjennskap til Kommunalbankens

virksomhet er viktig for bankens gjenomslagskraft og i rekrutteringen av dyktige medarbeidere. Kommunalbanken samarbeider med en rekke organisasjoner i kommunesektoren og er tilstede der viktige kommunaløkonomiske spørsmål drøftes. Banken har alene eller sammen med andre aktører i kommunal sektor arrangert fagkonferanser og -seminarer i løpet av året.

Kommunalbankens årskonferanse ble arrangert i april 2015, og tema var velferdens fremtid. Finansiering av fremtidige velferdsoppgaver var også et tema da Kommunalbanken inviterte til panelsamtale under Arendalsuka i august 2015. Hovedmålgruppen for arrangementene var foruten bankens utlånskunder, sentrale stortingspolitikere, rådgivere og myndigheter.

Kommunalbanken har gjennomført ulike markedsføringstiltak for å synliggjøre posisjonen som ledende finansforetak for kommunal sektor. Økt synlighet på digitale medier har vært et prioritert område i 2015. Målet har vært å styrke kontakten med bankens viktigste målgrupper, øke forståelsen for bankens samfunnsrolle og å øke trafikken inn til bankens nettside. I løpet av 2015 har antallet brukere av nettsiden økt fra under 50.000 til over 100.000.

ETIKK OG SAMFUNNSANSVAR

Prinsipp 10 i Eierskapsmeldingen, Meld. St. 27 (2013-2014) sier at selskaper der staten er eier «skal arbeide målrettet for å ivareta sitt samfunnsansvar». Med rundt 45 prosent andel av markedet for utlån til kommunal sektor, er Kommunalbanken en betydelig samfunnsaktør. Kommunalbanken skal være en langsiktig partner som bidrar med finansiering slik at kommuner, fylkeskommuner og kommunale selskaper kan løse sine velferdsoppgaver. Å være en langsiktig partner innebærer at institusjonen skal opptre ansvarlig og medvirke til en bærekraftig samfunnsutvikling.

Kommunalbanken har arbeidet med egne retningslinjer for sitt arbeid med samfunnsansvar gjennom 2015. Disse vil bli vedtatt i løpet av 2016 i forbindelse med en større gjennomgang av bankens innsats og rapportering av samfunnsansvar. Arbeidet med samfunnsansvar er innlemmet som en del av strategiarbeidet og i utvikling av virksomhetsplanen, og på den måten vil samfunnsansvar integreres i bankens ordinære virksomhet.

Rapportering av Kommunalbankens samfunnsansvar skal ta utgangspunkt i en vurdering av vesentlighet. Kommunalbanken har valgt å prioritere

følgende områder for sitt arbeid med samfunnsansvar i 2015:

- Etisk adferd og anti-korrupsjon
- Klima og miljø
- Samfunn, mangfold og likestilling

Det er gjennomført trening av ledere og ansatte i etiske problemstillinger gjennom 2015 i form av seminarer og et eget e-læringsprogram. Nye retningslinjer for tiltak mot hvitvasking er implementert i virksomheten og det har vært gjennomført workshop for alle ansatte for å identifisere risiko for korrupsjon og hvitvasking.

Kommunalbanken har arbeidet aktivt for å sette klima og miljø på dagsorden ved å være en foregangstilbyder på grønne lån og en relativt stor utsteder av grønne obligasjoner. Bankens arbeid med klima og miljø har vært ivaretatt i en egen handlingsplan. Kommunalbanken er også miljøfyrtårnsertifisert.

I 2015 vedtok styret overordnede retningslinjer for mangfold og likestilling. Styret mener uttrykte mål og systematisk arbeid for mangfold og likestilling bidrar til å skape en attraktiv arbeidsplass og et miljø som gir mulighet for økt verdiskaping for banken.

For rapportering av samfunnsansvar for 2015 og tiltak og mål for 2016, se side 20 i denne årsrapporten.

ORGANISASJON OG MEDARBEIDERE

Kommunalbanken er avhengig av dyktige medarbeidere i en arbeidshverdag som spenner fra globale finansmarkeder til lokale velferdsinvesteringer. Kommunalbanken ønsker å måle seg mot de beste innen fagområdene banken dekker.

Utviklingen av organisasjonen, lederne og medarbeiderne skal skje i samsvar med bankens strategi og de mål som styret har fastsatt i virksomhetsplanen. Prioriterte områder i 2015 var (i) styrking av fagmiljøene og kapasiteten for å redusere nøkkel-personrisiko, (ii) effektivisering av arbeidsprosesser, (iii) lederutvikling, (iv) systematisk og målrettet arbeid for mangfold og likestilling, og (v) øke kunnskapen om Kommunalbanken blant studenter ved relevante universiteter.

KAPASITET, KOMPETANSE OG ORGANISASJON

Ved utgangen av året har Kommunalbanken 72 ansatte, tilsvarende 68,9 årsverk. 63 stillinger er faste. Sammenliknet med 2014 er kapasiteten styrket med sju faste årsverk, en økning på 12,5 prosent. Økningen skjedde i hovedsak i stabs- og støttefunksjoner, herunder risikostyring,

compliance og økonomiavdelingen som følge av at banken som en av tre er utpekt som systemviktig finansinstitusjon med nye regulatoriske pålegg og økte krav til kontroll- og rapporteringshandlinger. For å styrke bankens kundefokus ytterligere, ble utlånsvirksomheten skilt ut som egen avdeling med direkte rapportering til administrerende direktør. For å effektivisere og styrke oppmerksomhet om, overvåking og implementering av finansregulatoriske endringer, er det fra og med 2015 opprettet en egen organisatorisk enhet i risikostyringsavdelingen. Ansettelsene styrker viktige kompetansemiljø og gjør banken mindre sårbar for nøkkelpersonrisiko og etterfølgerplanlegging.

Kommunalbanken har styrket aktivitetene mot utvalgte utdanningsinstitusjoner i form av bedriftspresentasjoner og deltakelse på karrieredager for å øke kunnskapen om bankens virksomhet ved handelshøyskoler og universiteter. Om lag 10 prosent av bankens fast ansatte har påbegynt lengre etterutdanningsløp.

Gjennom implementering og idriftsettelse av et nytt finanssystem der om lag 25 prosent av bankens medarbeidere var involvert, er kompetansen på tvers i banken styrket. Systemet ble satt i drift i fjerde kvartal 2015 og skal bidra til god og

forsvarlig virksomhetsstyring innenfor et tilfredsstillende risikonivå. Banken er avhengig av å ha et effektivt og fleksibelt styringssystem tilpasset rollen som systemviktig finansforetak og tilrettelagt for fremtidige regulatoriske krav. Det nye finanssystemet gir muligheter for automatisering av viktige arbeidsprosesser og vil bidra til økt effektivitet og lavere operasjonell risiko.

Som en oppfølging av lederutviklingsprogrammet i 2014 ble det i år utviklet en lederplakat som alle personalledere blir målt mot. Lederne skal etterleve bankens verdier, motivere og lede an i omstillinger, ta ansvar for helheten, ha gjennomføringskraft og oppnå resultater, og være gode rollemodeller. Det er avholdt månedlige møter for alle personalledere og det vil arbeides videre med lederutvikling i 2016 med et fortsettelsesprogram.

MANGFOLD OG LIKESTILLING

Kommunalbanken skal arbeide målrettet og systematisk for mangfold og likestilling i egen organisasjon og målene skal følges opp med konkrete tiltak i bankens virksomhetsplan. Arbeidet for mangfold og likestilling skal legges til grunn ved rekruttering, leder- og medarbeiderutvikling og etterfølgerplanlegging. Målsettingen er å oppnå kjønnsbalanse på alle

nivåer og i alle enheter. Kjønnsbalansen samlet i banken skal være 40 prosent.

Ved rekruttering og endringer i sammensetning av ledergrupper og organisatoriske enheter skal det legges særskilt vekt på kjønnsbalanse og best kvalifiserte kvinne og mann skal alltid identifiseres før beslutninger tas. Det skal utøves likebehandling der faglige og personlige kvalifikasjoner vurderes uavhengig av kjønn, funksjonsevne, alder, kulturell eller geografisk bakgrunn.

Medarbeidere skal likebehandles og det skal legges til rette for samme muligheter til faglig og personlig utvikling og avansement. Ikke-norsktaletende medarbeidere skal tilbys norskopplæring og arbeidet med mangfold og likestilling skal inngå i lederutviklingen. Ordningen med fleksibel arbeidstid skal legge forholdene bedre til rette for medarbeidere med omsorgsansvar i hjemmet.

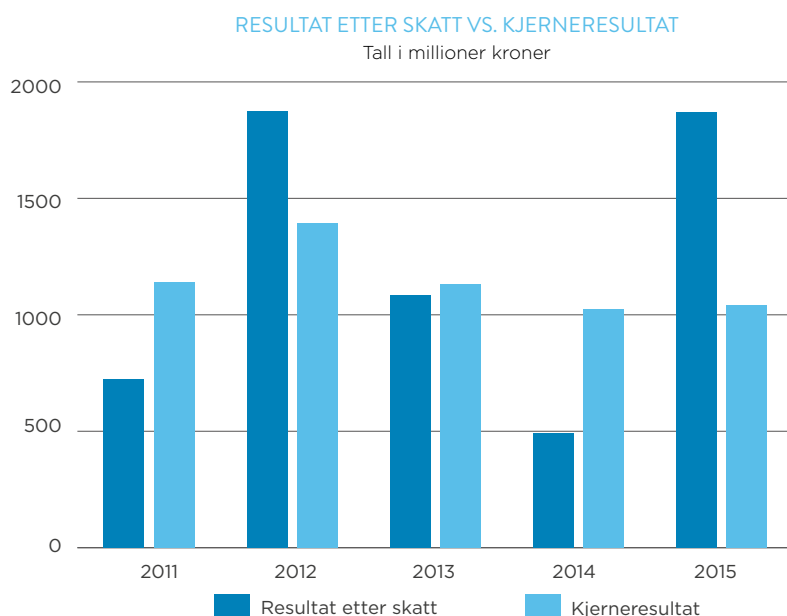
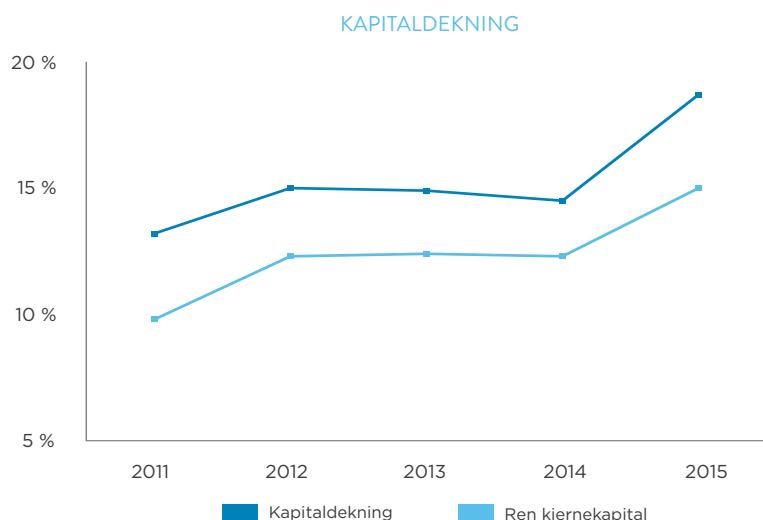
Etterfølgerplanleggingen til lederstillinger og til kritiske funksjoner har som målsetting at disse kan utøves av interne kandidater av begge kjønn.

Ved utgangen av året var kvinneandelen i styret 44,4 prosent, i administrerende direktørs ledergruppe 42,8 prosent og totalt for alle ansatte (faste og midlertidige) 45,8 prosent. Gjennomsnittsalderen er litt over 40 år og det er omtrent like mange ansatte som

MANGFOLD OG LIKESTILLING I KOMMUNALBANKEN

Per 31.12.2015

er yngre enn 30 år som over 50 år. Åtte prosent av de ansatte har annet statsborgerskap enn norsk.

HELSE, ARBEIDSMILJØ OG SIKKERHET

Kommunalbanken legger vekt på at alle ansatte skal ha gode arbeidsforhold. Arbeidsmiljøutvalget har hatt som mål å bidra aktivt i tilrettelegging av et godt arbeidsmiljø og god fysisk helse med en kultur preget av trivsel og samarbeid. Utvalget har hatt regelmessige møter og gjennomført vernerunde og risikovurdering av helse, miljø og sikkerhet. I samarbeid med bankens aktivitetsgrupper er det tilbudt og gjennomført faste helsefremmende og sosiale aktiviteter for alle bankens ansatte, herunder treningstilbud og helseundersøkelser. Den årlige medarbeiderundersøkelsen

resulterte i konkrete tiltak, herunder nytt intranett og en fortsettelse av lederutviklingsprogrammet. Generelt vurderer arbeidsmiljøutvalget arbeidsmiljøet i banken som godt.

Det er ingen registrerte ulykker eller alvorlige skader i arbeidstiden, i forbindelse med reiser til eller fra arbeid eller tjenestereiser. Det er ikke meldt skader eller ulykker til Arbeidstilsynet. Nestenulykker relatert til bankens kontorlokale i forbindelse med gårdeiers byggearbeid er håndtert av gårdeier.

Sykefraværet var på 4,4 prosent i 2015 mot 3,6 prosent i 2014. Menns sykefravær var på 3,4 prosent og kvinners fravær på 5,4 prosent. Økningen skyldes langtidssykefraværet³ som samlet

³ Mer enn 17 dager sammenhengende fravær.

utgjorde 3,1 prosent. Kommunalbanken arbeider aktivt med HMS, forebyggende arbeid og oppfølging av sykmeldte, og legger til rette for at ansatte skal komme raskt tilbake i arbeid.

DISPONERING AV OVERSKUDD

Styret i Kommunalbanken AS foreslår følgende disponering av totalresultat for regnskapsåret 2015: 417 millioner kroner utbetales i utbytte til eieren, 11 millioner kroner betales i rente til fondsobligasjonseierne og 1 454 millioner kroner overføres til annen egenkapital.

UTVIKLINGEN FREMOVER

Utsiktene for verdensøkonomien påvirker Norge som en liten, åpen økonomi. Lavere oljepris gjør at aktivitetsnivået i oljesektoren har bremsset opp etter mange år med høy aktivitet. En svakere norsk krone har til en viss grad fungert som en buffer og bidratt til vekst i eksporten fra Fastlands-Norge. Usikkerheten fremover er høy, og veksttakten i Norge er nedjustert i tråd med utviklingen. Likevel fremstår Norge som et land med solid økonomi med evne og vilje til å bruke budsjettet aktivt for å møte nedgangskonjunkturer. I lys av høy befolkningsvekst, demografiske endringer og et stort vedlikeholdsetterslep på infrastruktur og bygningsmasse, ventes det et høyt investeringsnivå i kommunal sektor også fremover.

Gjeldsveksten i kommunal sektor har de siste årene ligget på omlag åtte prosent. Deler av gjelden i kommunal sektor er relatert til selvkostinvesteringer eller områder hvor staten yter rentekompensasjon, hvilket bidrar til å redusere sektorens renteeksponering.

Kapitalmarkedet er av voksende betydning for kommunale låneopptak. Andelen kommuner som velger å finansiere deler av sine investeringer i kapitalmarkedet er økende. Kortsiktig kapitalmarkedsfinansiering eksponerer kommunene for refinansieringsrisiko. Lån med kort løpetid må refinansieres hyppig og kan gjøre kommunale låntakere mer sårbare for uro i kapitalmarkedene. I siste halvdel av 2015 steg påslaget på kommunale sertifikatlån kraftig og raskt. Høy grad av markedsfinansiering fordrer at kommunene har god kompetanse på kapitalmarkedet.

Uønsket volatilitet og prissvingninger på kommunale låneopptak vil kunne øke etterspørselen etter mer tradisjonell finansiering med lengre løpetider. Kommunalbanken har en sentral rolle for å sikre stabil og langsiktig finansiering til attraktive betingelser

uavhengig av raske markedssvingninger og av økonomiske sykler. Kommunalbankens markedsandel vokste i etterkant av finanskrisen som en del av myndighetenes motkonjunkturtiltak.

Finansdepartementet har definert Kommunalbanken som et av tre systemviktige finansforetak. Dette gir blant annet økte krav til kapitalisering og tettere myndighetsoppfølging. Kommunalbanken vil innrette virksomheten slik at kapitaliseringen oppfyller alle regulatoriske krav til enhver tid. Et godt resultat, tilført aksjekapital og utstedelse av fondsobligasjon gjør at bankens egenkapital, justert

for forventet utbytte for 2015, har økt med rundt 3,4 milliarder kroner i 2015 (3,9 milliarder kroner før utbytte). Det gir grunnlag for en utlånsvekst for 2016 på linje med fjoråret. Kommunalbankens virksomhet i årene fremover vil påvirkes av utviklingen av regulatorisk rammeverk, og evnen til å møte økt etterspørsel etter finansiering fra kommunal sektor vil defineres av tilgjengelig egenkapital. Forutsigbarhet i Kommunalbankens langsiktige rammebetingelser er viktig for å kunne opprettholde et jevnt aktivitetsnivå.

I Statsbudsjettet for 2016 legges det

til grunn et redusert avkastningskrav for Kommunalbanken. For perioden 2016–2018 foreslås det at avkastningskravet settes til åtte prosent av verdijustert egenkapital, og at det for perioden budsjetteres med et utbytte som svarer til halvparten av avkastningskravet. Nedjusteringen har sammenheng med at økt egenkapitalandel i kombinasjon med uendret risikoprofil bidrar til redusert risiko, samt at den risikofrie renten har vært fallende de siste årene.

Regnskapet for 2015 viser tilfredsstillende resultater under nåværende markedsforhold og gjeldende rammeverk. Kommunalbankens målsetting er å bidra til langsiktig finansiering av lokal velferd i årene fremover. Styret vil takke bankens medarbeidere for vel utført arbeid.

Oslo, 31. desember 2015

29. mars 2016

I styret for Kommunalbanken AS

Else Bugge Fougner
Styrets leder

Martin Skancke
Styrets nestleder

Rune Midtgaard
Styremedlem

Martha Takvam
Styremedlem

Nanna Egidius
Styremedlem

Rune Sollie
Styremedlem

Petter Steen Jr.
Styremedlem

Marit Urmo Harstad
Ansattes representant

Jarle Byre
Ansattes representant

Kristine Falkgård
Administrerende direktør

STYRET I KOMMUNALBANKEN

ELSE BUGGE FOUGNER

Styreleder siden 1999

Advokat.

Leder av kompensasjonsutvalget og medlem av risikoutvalget i Kommunalbanken.

Partner, Advokatfirmaet Hjort DA.

Styreleder i Eksportkreditt Norge AS og Morgenstjerne Eiendom AS.

Styremedlem i Aberdeen Eiendomsfond Norge II ASA, Aker Kværner Holding ASA og Protector Forsikring ASA.

MARTIN SKANCKE

Nestleder siden 2015

Siviløkonom, MSc.

Leder av risikoutvalget i Kommunalbanken.

Eier og daglig leder i Skancke Consulting.

Styreleder i Principles for Responsible Investment, Fronteer Solutions AS. Styremedlem i Storebrand og Norfund.

RUNE MIDTGAARD

Styremedlem siden 2014

Siviløkonom og autorisert finansanalytiker (AFA).

Medlem av kompensasjonsutvalget i Kommunalbanken.

Konserndirektør finans og IT (CFO), ArcusGruppen.

MARTHA TAKVAM

Styremedlem siden 2005

Siviløkonom og MBA i finans.

Leder av revisjonsutvalget og medlem av risikoutvalget i Kommunalbanken.

Direktør Group Internal Audit, Telenor ASA.

NANNA EGIDIUS

Styremedlem siden 2004

Siviløkonom.

Medlem av revisjonsutvalget i Kommunalbanken.

Strategi- og utviklingssjef i Lillehammer kommune.

Daglig leder i Stiftelsen Lillehammer Etterbruksfond.

Nestleder i styret for Ikomm AS og Norsk Luftambulans AS.

RUNE SOLLIE

Styremedlem siden 2011

Statsautorisert revisor.

Medlem av revisjonsutvalget i Kommunalbanken.

Konserndirektør for økonomi og finans, Norske Skogindustrier ASA.

PETTER STEEN JR.

Styremedlem siden 2015

Adjunkt.

Frittstående konsulent, tidligere ordfører i Haugesund.

Nestleder i styret Haugaland Kraft AS.

MARIT URMO HARSTAD

Ansattes representant siden 2014

Bachelor of Management.

Kunde- og markedsansvarlig, Kommunalbanken.

Styremedlem i Nedre Bekkelaget skolemusikkorps.

Personlig varamedlem er Kristine Henriksen Lien.

JARLE BYRE

Ansattes representant siden 2015

Siviløkonom.

Kunde- og markedsansvarlig, Kommunalbanken.

Medlem av styrets kompensasjonsutvalg.

Personlig varamedlem er Andreas Aleström.

ÅRSREGNSKAPET 2015

Resultatregnskap	38
Totalresultat	38
Balanse	39
Endringer i egenkapital	40
Kontantstrømoppstilling	41
Regnskapsprinsipper	42

NOTER TIL REGNSKAPET

Resultatregnskap og totalresultat

Note 1	Netto renteinntekter.....	45	Note 14	Fordringer på kredittinstitusjoner	57
Note 2	Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester.....	45	Note 15	Utlån til kunder	58
Note 3	Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter	46	Note 16	Sertifikater og obligasjoner	58
Note 4	Netto gevinst/(tap) på markedstransaksjoner	46	Note 17	Andre eiendeler og annen gjeld.....	59
Note 5	Lønn og administrasjonskostnader.....	47	Note 18	Gjeld til kredittinstitusjoner	59
Note 6	Godtgjørelse til ledende ansatte.....	47	Note 19	Obligasjonsgjeld.....	59
Note 7	Pensjoner	50	Note 20	Finansielle derivater	60
Note 8	Skatt.....	51	Note 21	Kontantsikkerhet og motregning	60
Note 9	Leieavtaler.....	52	Note 22	Ansvarlig lånekapital.....	62

Balanse

Note 10	Klassifisering av finansielle instrumenter.....	52
Note 11	Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi.....	53
Note 12	Finansielle instrumenter målt til amortisert kost	56
Note 13	Sikringsbokføring	57

Risikostyring

Note 25	Risikostyring.....	62
Note 26	Kredittrisiko	64
Note 27	Renterisiko	65
Note 28	Valutarisiko	66
Note 29	Likviditetsrisiko	66
Note 30	Kapitaldekning og kapitalstyring.....	68

RESULTATREGNSKAP

<i>(Beløp i NOK 1 000 000)</i>	Note	2015	2014
Renteinntekter		5 496	6 011
Rentekostnader		3 854	4 496
Netto renteinntekter	1	1 642	1 515
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	2	30	24
Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter	3	1 116	-734
Netto gevinst/(tap) på markedstransaksjoner	4	6	39
Sum andre driftsinntekter		1 092	-719
Lønn og administrasjonskostnader	5,6,7	115	93
Avskrivninger		5	3
Andre driftskostnader	9	30	27
Sum driftskostnader		151	123
Resultat før skatt		2 583	673
Skattekostnad	8	713	182
Resultat for regnskapsåret		1 870	491
Andel tilordnet aksjonær		1 859	491
Andel tilordnet fondsobligasjonseiere		11	0

TOTALRESULTAT

<i>(Beløp i NOK 1 000 000)</i>	Note	2015	2014
Resultat for regnskapsåret		1 870	491
Andre innregnede inntekter og kostnader			
<i>Poster som ikke omklassifiseres til resultat</i>			
Aktuarmessig gevinst/(tap) på pensjonsforpliktelse		16	-18
Herav skatt		4	-5
Sum andre innregnede inntekter og kostnader		12	-13
Totalresultat for regnskapsåret		1 882	478

BALANSE

(Beløp i NOK 1 000 000)	Note	2015	2014
Eiendeler			
Fordringer på kredittinstitusjoner	10,11,12,14,21	19 428	16 219
Utlån til kunder	10,11,12,15	256 815	249 928
Sertifikater og obligasjoner	10,11,12,13,16	149 944	157 364
Finansielle derivater	10,12,13,20,21	22 831	31 776
Utsatt skattefordel	8	201	86
Andre eiendeler	17	142	93
Sum eiendeler		449 361	455 466
Gjeld og egenkapital			
Gjeld til kredittinstitusjoner	10,12,18,21	7 167	25 135
Obligasjonsgjeld	10,11,12,13,19	390 107	398 669
Finansielle derivater	10,12,13,20,21	37 207	20 919
Annen gjeld	17	36	47
Betalbar skatt	8	829	404
Pensjonsforpliktelser	7	49	61
Ansvarlig lånekapital	10,12,22	1 764	1 895
Sum gjeld		437 159	447 130
Innskutt egenkapital	23	3 145	2 145
Fondsobligasjon	24	994	
Opptjent egenkapital		8 063	6 191
Sum egenkapital		12 202	8 336
Sum gjeld og egenkapital		449 361	455 466

Styrets erklæring

I henhold til verdipapirhandelovens §5-5

Vi bekrefter at selskapets årsregnskap for 2015 etter vår beste overbevisning er utarbeidet i samsvar med IFRS, og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av selskapets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Årsberetningen gir etter vår beste overbevisning en rettviseende oversikt over viktige begivenheter i regnskapsperioden og deres innflytelse på årsregnskapet, og de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer selskapet står overfor i neste regnskapsperiode.

Oslo, 31. desember 2015

29. mars 2016

I styret for Kommunalbanken AS

Else Bugge Fougner
Styrets leder

Rune Midtgaard
Styremedlem

Martha Takvam
Styremedlem

Nanna Egidius
Styremedlem

Martin Skancke
Styrets nestleder

Petter Steen Jr.
Styremedlem

Marit Urmo Harstad
Ansattes representant

Jarle Byre
Ansattes representant

Rune Sollie
Styremedlem

Kristine Falkgård
Administrerende direktør

ENDRINGER I EGENKAPITAL

2015

(Beløp i NOK 1 000 000)

	Note	Aksjekapital	Fondsobligasjon	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 1. januar 2015		2 145	0	6 191	8 336
Resultat for perioden		0	0	1 870	1 870
Sum andre innregnede inntekter og kostnader		0	0	12	12
Renteutbetaling på fondsobligasjon	24	0	0	-10	- 10
Utstedelse av fondsobligasjon	24	0	994	0	994
Kapitalforhøyelse		1 000	0	0	1 000
Utbytte for 2014		0	0	0	0
Egenkapital per 31. desember 2015	23	3 145	994	8 063	12 202

2014

(Beløp i NOK 1 000 000)

	Note	Aksjekapital	Fondsobligasjon	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 1. januar 2014		2 145	0	6 071	8 216
Resultat for perioden		0	0	491	491
Sum andre innregnede inntekter og kostnader		0	0	- 13	- 13
Utbytte for 2013		0	0	- 357	- 357
Egenkapital per 31. desember 2014	23	2 145	0	6 191	8 336

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

(Beløp i NOK 1 000 000)	Note	2015	2014
Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter			
Renteinnbetalinger		5 616	5 977
Renteutbetalinger		-3 175	-4 390
Utbetaling av garantiprovisjon og transaksjonskostnader		- 30	-25
Gevinst ved realisasjon av finansielle instrumenter		6	39
Utbetaling til drift		- 146	-120
Betalt skatt		- 404	-437
Netto utbetaling av lån til kunder		-7 298	-6 209
Netto (økning)/reduksjon i kortsiktige plasseringer		-20 789	11 015
Netto innbetaling/(utbetaling) ved kjøp/salg av verdipapirer		19 049	-45 046
Netto (økning)/reduksjon i andre eiendeler		- 123	0
Netto økning/(reduksjon) i annen gjeld		- 7	6
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		-7 302	-39 189
Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter			
Utbetaling ved kjøp av varige driftsmidler		69	-50
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		69	-50
Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter			
Innbetaling ved utstedelse av sertifikatgjeld		3 758	0
Tilbakebetaling av sertifikatgjeld		-3 855	0
Innbetaling ved utstedelse av obligasjonsgjeld		68 644	116 690
Tilbakebetaling av obligasjonsgjeld		-116 443	-109 570
Innbetaling ved utstedelse av Fondsobligasjon		994	0
Renteutbetaling på Fondsobligasjon		- 14	0
Utbetaling av utbytte		0	-357
Innbetaling av aksjekapital		1 000	0
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		-45 917	6 763
Sum kontantstrøm		-53 149	-32 476
Justering for valutakursendringer		53 163	32 468
Netto kontantstrøm etter valutakursendringer		13	-9
Konter og kontantekvivalenter per 1. januar		21	29
Netto endring i konter og kontantekvivalenter		13	-9
Konter og kontantekvivalenter ved utgangen av perioden		34	21
Herav			
<i>Fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid</i>	14	34	21
<i>Gjeld til kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid</i>	18	0	0

SELSKAPSFORMLING

Kommunalbanken AS er et aksjeselskap som har som formål å yte lån til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale selskaper og andre selskaper som utfører kommunale oppgaver. Selskapets forretningskontor er i Haakon VII's gate 5B, Oslo. Årsregnskapet for 2015 ble godkjent av styret 29. mars 2016.

GRUNNLAG FOR UTARBEIDELSE AV ÅRSREGNSKAPET

Årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med Internasjonale Regnskapsstandarder (IFRS) som er vedtatt av EU. Årsregnskapet avlegges etter historisk kost prinsippet, med unntak av følgende regnskapsposter:

- Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi over resultat

FUNKSJONELL VALUTA OG PRESENTASJONSVALUTA

Selskapets funksjonelle og presentasjonsvaluta er norske kroner (NOK). Balanseposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved bruk av valutakurs på balansedagen. Resultatposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved bruk av valutakurs på transaksjonstidspunktet. Årsregnskapet presenteres i millioner kroner med unntak av noter 6 og 7 som presenteres i tusen kroner.

ESTIMATER OG SKJØNNSMESSIGE VURDERINGER

Ledelsen anvender estimater og gjør skjønnsmessige vurderinger samt tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. Estimater og skjønnsmessige vurderinger påvirker regnskapsførte verdier av eiendeler og gjeld, og inntekter og kostnader, og kan medføre justering i regnskapsførte verdier dersom forutsetningene eller forventningene om fremtidig utvikling endrer seg. De viktigste estimatene og vurderingene i årsregnskapet omfatter:

Måling til virkelig verdi

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked eller ikke har tilgjengelige noterte priser på balansedagen fastsettes ved hjelp av verdsettelsesteknikker. Når inndata i verdsettelsesmodeller ikke kan utledes direkte fra observerbare markedsdata, gjør ledelsen vurderinger og bruker forutsetninger knyttet til kredittrisiko og likviditetsrisiko i finansielle instrumenter. Selv om skjønnsmessige vurderinger og forutsetninger baserer seg i størst mulig grad på faktiske markedsforhold på balansedagen, kan de øke usikkerheten i regnskapsførte beløp. Ledelsen utviser skjønn i anvendelsen av regnskapsprinsipper særlig ved allokering av instrumenter målt til virkelig verdi i nivåhierarkiet (nivå 1,2,3).

FINANSIELLE INSTRUMENTER

INNREGNING OG FRAREGNING

Innregning av finansielle eiendeler og forpliktelser skjer når foretaket blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser. Ved førstegangsinnregning måles alle finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. Innregnet beløp for finansielle eiendeler og forpliktelser som ikke er klassifisert til virkelig verdi over resultat inkluderer i tillegg transaksjonskostnader som er direkte henførbare til anskaffelsen. Innregning og fraregning av finansielle instrumenter på balansen skjer på oppgjørstidspunktet. Ved alminnelig kjøp og salg av finansielle eiendeler som utpekes til virkelig verdi innregnes virkelig verdi av eiendelen på avtaletidspunktet.

Finansielle eiendeler fraregnes når den kontraktsmessige retten til kontantstrømmene utløper eller overføres. Finansielle forpliktelser fraregnes når plikten angitt i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt. Ved tilbakekjøp av utstedte obligasjoner fraregnes den balanseførte verdien av forpliktelsen, og differansen mellom oppgjørsbeløp og balanseverdi resultatføres som gevinst eller tap på transaksjonstidspunktet.

KATEGORISERING OG MÅLING

Kategorisering av finansielle instrumenter foretas på tidspunktet for innregning og bestemmer etterfølgende måling av balanseført verdi. Kategorisering av finansielle instrumenter bestemmes av deres karakter og ledelsens intensjoner ved anskaffelsen.

Finansielle eiendeler og forpliktelser utpekt til virkelig verdi over resultat (FVO)

Utvalgte sertifikater og obligasjoner i likviditetsporteføljen, utlån til kunder med rentebinding eller NIBOR-rente og utstedte obligasjoner (Obligasjonsgjeld) utpekes ved innregning til virkelig verdi over resultat for å oppnå samsvarende behandling med tilhørende derivatkontrakter, som måles til virkelig verdi over resultat. Dette medfører reduksjon i måleinkonsistens mellom sertifikater og obligasjoner, utlån og obligasjonsgjeld, og finansielle derivater.

Finansielle eiendeler holdt til forfall

Finansielle eiendeler i denne kategori er asset-backed securities, som ble anskaffet med intensjon om å holde til forfall, og enkelte verdipapirer som på grunn av uroen i finansmarkedene i 2008 fikk sterkt redusert likviditet og ble omklassifisert fra "Holdt for handelsformål" til "Holdt til forfall" med virkning fra 1. juli 2008. Finansielle eiendeler holdt til forfall måles til amortisert kost etter effektiv rente metoden.

Utlån og Fordringer

Denne kategorien omfatter utlån til kunder samt sertifikater og obligasjoner som ikke er notert i et aktivt marked. Finansielle eiendeler kategorisert som Utlån og Fordringer måles til amortisert kost etter effektiv rente metoden.

Verdipapirer kategorisert som Utlån og Fordringer kan inngå i virkelig verdisikring. Når virkelig verdisikring kommer til anvendelse, balanseføres verdiendringer som er henførbare til den sikrede risikoen under "Sertifikater og obligasjoner" og regnskapsføres mot resultat som "Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter."

Finansielle forpliktelser målt til amortisert kost

Benchmark-lån og enkelte lån fra institusjonelle investorer i nisjemarkeder utstedt i offentlige kapitalmarkeder kategoriseres som finansielle forpliktelser målt til amortisert kost og måles til amortisert kost etter effektiv rente metoden. De fleste finansielle forpliktelser under denne kategori øremerkes som sikrede objekter og omfattes av reglene for virkelig verdisikring, slik at verdiendringer som er henførbare til den sikrede risikoen i obligasjonslån balanseføres under "Obligasjonsgjeld" og regnskapsføres mot resultat under "Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter".

Finansielle derivater

Finansielle derivater kategoriseres som holdt for handelsformål, med unntak for derivater øremerket som sikringsinstrumenter i virkelig verdisikringer. Alle finansielle derivater måles til virkelig verdi over resultat og klassifiseres som eiendeler når verdien er positiv, og som forpliktelser—når verdien er negativ.

VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

Finansielle instrumenter er kategorisert i virkelig verdi hierarkiet. Hvert finansielt instrument kategoriseres etter følgende nivåfordeling, basert på det laveste nivået som har avgjørende betydning for den totale målingen av virkelig verdi.

Nivå 1

For verdipapirer som omsettes i et aktivt marked med observerbar og regelmessig kursnotering benyttes markedskurser på balansedagen i måling av virkelig verdi. Banken benytter markedspriser stilt av internasjonale datatilbydere (Reuters og Bloomberg). De noterte prisene benyttes som input for nivå 1 dersom de representerer faktiske markedstransaksjoner.

Nivå 2

For finansielle instrumenter hvor det ikke finnes tilgjengelig observerbare priser i et aktivt marked benyttes noterte priser på lignende instrumenter i et aktivt marked, eller verdsettelsesmetoder der vesentlig input er basert på observerbare markedsdata. Input benyttet under denne verdsettelseskategori inkluderer:

- observerbare markedsrenter, basisswapspreader, valutakurser, aksjeindekser og råvareindekser
- noterte priser og kredittspreader på balansedato på tilsvarende instrumenter fra samme utsteder med ulik løpetid hvor det gjøres justeringer for løpetidsforskjeller
- noterte priser og kredittspreader på balansedato på tilsvarende instrumenter fra samme utsteder i en annen valuta, hvor det gjøres justeringer for basisswap til aktuell valuta
- faktiske handler i identiske instrumenter hvor det gjøres justeringer for endringer i markedsparametere mellom handelsdato og balansedato
- mer likvide instrumenter fra samme utsteder med tilsvarende løpetid som tillegges en likviditetspremie som reflekterer den manglende likviditet i det aktuelle instrumentet
- potensielle nytstedelser av tilsvarende instrument fra samme utsteder

Nivå 3

Finansielle instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked og hvor virkelig verdi fastsettes ved hjelp av verdsettelsesmetoder der vesentlig input er basert på ikke observerbare data. Finansielle instrumenter som allokteres til nivå 3 omfatter sertifikater og obligasjoner med lav likviditet, fastrentelån til kunder, utstedt gjeld som ikke omsettes i et aktivt marked og hvor inndata anses å være ikke-observerbar, og OTC-derivater med opsjonselementer.

For sertifikater og obligasjoner i nivå 2 og nivå 3 benyttes ofte samme input, men vesentligheten av justeringer av markedsparametere, og i hvilken grad justering baseres på observerbare data, tillegges vekt når instrumentet skal kategoriseres i henhold til IFRS 13. Annen input som benyttes i verdifastsettelsen inkluderer:

- prisestimer for tilsvarende aktivklasser fra markedsaktører
- markedsindekser, både obligasjonsindekser og kredittderivatindekser for tilsvarende aktivklasser
- ikke-bindende prisforespørsler til markedsaktører
- historiske eller teoretiske volatiliteter

Opplysninger om verdsettelsesmetoder

For finansielle instrumenter som blir kategorisert i virkelig verdi hierarkiet over flere perioder, kontrolleres det om det har vært bevegelser mellom nivåene i virkelig verdi hierarkiet, ved hver periodeslutt. De finansielle instrumentenes struktur og egenskaper definerer hvilke verdsettelsesmetoder som benyttes for å fastsette virkelig verdi i Nivå 2 og 3. Virkelig verdi av instrumenter uten innebygde derivater fastsettes ved hjelp av en diskonteringsmetode, hvor diskonteringsrenten utledes av relevante observerbare pengemarkedsrenter samt andre vesentlige risikofaktorer som har betydning for verdiutviklingen. Dersom slike risikoparametere ikke kan observeres på balansedagen, kan ledelsen gjøre vurderinger og anvende estimer ved fastsettelse av virkelig verdi. Finansielle instrumenter med innebygde derivater verdsettes ved hjelp av opsjonspringsmodeller som bruker både markedsdata og estimer som parametere. De mest signifikante ikke-observerbare parametere benyttet i verdsettelse i Nivå 2 og 3, hvor ledelsen gjør vurderinger om anvendte estimer omfatter estimerte kredittrisikopåslag for finansielle instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked.

PRESENTASJON AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Kommunalbanken har ingen finansielle eiendeler og forpliktelser som motregnes og presenteres som nettobeløp i balansen. Generelle motregningsavtaler for finansielle derivater oppfyller ikke betingelsene for motregning, og alle finansielle derivater presenteres dermed brutto i balansen. Kontanter mottatt eller stilt som sikkerhet for derivateksponering reguleres i ISDA-avtaler, som gir rett til motregning ved konkurs, men oppfyller heller ikke betingelsene for motregning i IAS 32. Kontantsikkerhet presenteres brutto i balansen som gjeld til eller fordringer på kredittinstitusjoner.

NEDSKRIVNING

Finansielle instrumenter kategorisert som Utlån og Fordringer eller Holdt til forfall vurderes for nedskrivning. Ved objektive bevis for varig verdifall skal eiendelene nedskrives.

Individuelle nedskrivninger

Dersom det foreligger objektive bevis på at en tapshendelse har inntruffet, måles tapet som differansen mellom eiendelens balanseførte verdi og nåverdien av de estimerte fremtidige kontantstrømmene. Tapsbeløpet innregnes i resultatet. Når engasjementet blir vurdert for nedskrivning individuelt, blant annet tas følgende tapshendelser i betraktning:

- Vesentlige problemer hos debitor
- Betalingsmislighold eller kontraktsbrudd
- Betalingsutsettelse eller forhandling av lånevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor

Gruppenedskrivninger

Finansielle eiendeler vurderes for verdifall på gruppenivå basert på inndelingen av eiendelene i grupper med like risikoegenskaper. Nedskrivninger foretas dersom observerbare data indikerer en reduksjon i fremtidige kontantstrømmer fra gruppen som følge av negative endringer i debitors kredittverdighet og/eller økonomiske forhold som korrelerer med mislighold i gruppen.

Utlån til kunder vurderes som en ensartet gruppe basert på bestemmelser i kommuneloven som likestiller alle norske kommuner med hensyn til risiko for långiver. Verdipapirer vurdert til amortisert kost deles inn i grupper etter utsteders risiko, underliggende eksponering og geografisk spredning. Verdifallet beregnes per risikogruppe med utgangspunkt i forventninger til makroøkonomiske forhold, som kan påvirke motpartens betalingsevne, og tapshistorikk for de ulike risikogrupperne. På grunn av lav kredittisiko i låneporteføljen og bestemmelser i kommuneloven, som begrenser konkursrisikoen for kommuner, vil det normalt ikke være nedskrivninger på utlån til kunder.

SIKRINGSBOKFØRING

Banken benytter rente- og valutaderivater for å sikre rente- og valutaeksponering i eiendeler og gjeld. Når sikringsforhold tilfredsstillende kriterier for sikringsbokføring og utpekes til sikringsbokføring, behandles det regnskapsmessig som virkelig verdisikring. De sikrede objektene i porteføljen av sertifikater og obligasjoner kategoriseres som Utlån og Fordringer, og sikret obligasjonsgjeld blir kategorisert som Andre forpliktelser.

Ved inngåelse av sikringen skjer det en formell øremerking og dokumentasjon av sikringsforholdet og selskapets mål og strategi for risikohåndtering ved å påta seg sikringen. Dokumentasjonen inkluderer identifisering av sikringsforholdet, arten av risiko som sikres og etterfølgende effektivitetstesting. Sikringene vurderes på løpende grunnlag og eventuell ineffektivitet resultatføres. Sikringsinstrumenter måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultat. Gevinst eller tap på sikringsobjektet som er henførbart til den sikrede risikoen justerer balanseført verdi av sikringsobjektet og innregnes i resultatet under "Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter".

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter direkte metode og viser kontantstrømmene etter anvendelsesområde. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontantbeholdning, fordringer og gjeld på kredittinstitusjoner uten oppsigelsesfrist.

PRINSIPPER FOR INNTEKTSFØRING

Renteinntekter og rentekostnader presenteres som «Renteinntekter» og «Rentekostnader» uavhengig av klassifisering av underliggende balanseposter. Renteinntekter for balanseposter som måles til amortisert kost inntektsføres etter effektiv rentemetoden. For balanseposter som måles til virkelig verdi herunder rentederivater resultatføres renter etter hvert som de opptjenes som inntekter eller påløper som kostnader.

Urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter til virkelig verdi og verdiendringer knyttet til sikret risiko på sikringsobjekter under sikringsbokføring resultatføres under "Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter". Provisjonskostnader og gebyrer kostnadsføres i perioden når tjenesten er levert.

VARIGE DRIFTSMIDLER

Varige driftsmidler vurderes til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger. Ordinære avskrivninger, basert på kostpris, er beregnet lineært over driftsmidlenes antatte økonomiske levetid, og utrangeringsverdien av driftsmidlene antas å være null.

IMMATERIELLE EIENDELER

Domenenavnet defineres som en immaterielle eiendel med ubestemt utnyttbar levetid og avskrives ikke. Nytt anskaffet fagsystem som ble idriftsatt i november 2015 defineres også som en immateriell eiendel, og avskrives lineært over levetiden. Eiendelene testes for verdifall årlig. Dersom det foreligger en indikasjon på at eiendelene har falt i verdi, skal verdien av eiendeler skrives ned, og differanse mellom balanseført verdi og virkelig verdi innregnes i resultatet.

PENSJONSORDNINGER

Banken har pensjonsordning for de ansatte. Pensjonsordningen behandles som en ytelsesplan. Lineær opptjeningsprofil og forventet sluttlønn er lagt til grunn som opptjeningsgrunnlag. Periodens netto pensjonskostnad resultatføres under "Lønn og generelle administrasjonskostnader" og består av summen av periodens opptjening, rentekostnad på den beregnede forpliktelsen og administrasjonskostnader. Ved beregning av pensjonsforpliktelsen benyttes økonomiske og aktuarmessige estimater.

LEIEAVTALER

Leieavtaler som ikke i det vesentlige overfører all risiko og avkastning som er forbundet med eierskap av en eiendel, klassifiseres som operasjonelle leieavtaler. Leieavtaler som ikke er operasjonelle, klassifiseres som finansielle.

Leiebeløpet for operasjonelle leieavtaler kostnadsføres på lineært grunnlag i løpet av leieperioden. For finansielle leieavtaler innregnes eiendelen som anleggsmiddel og fremtidig minsteleie som leieforpliktelse, målt til det laveste av eiendelens virkelige verdi og nåverdien av fremtidig minsteleie.

INNTEKTSSKATT

Skatter kostnadsføres når de påløper. Det vil si at skattekostnaden er knyttet til det regnskapsmessige resultat før skatt. Det korrigeres for midlertidige og permanente forskjeller før årets skattegrunnlag for betalbar skatt framkommer. Utsatt skatt og utsatt skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Ved beregning benyttes nominell skattesats. Skatteøkende og skattereduserende forskjeller innenfor samme tidsintervall vurderes mot hverandre.

Skattekostnaden består av betalbar skatt (skatt på årets skattepliktige resultat), endring i netto utsatt skatt og for lite/mye avsatt betalbar skatt tidligere år. Skattesatsen endres fra 27% til 25% fra og med 2016, ny skattesats er benyttet i beregning av utsatt skatt for 2015.

EGENKAPITAL

Selskapets egenkapital består av aksjekapital, fondsobligasjon som oppfyller krav til egenkapital og tilbakeholdt overskudd. Utbytte klassifiseres som egenkapital fram til tidspunktet når vedtaket om utbetaling er truffet av generalforsamlingen. Fondsobligasjonen måles til kostpris og betalte renter fratrekkes annen egenkapital på samme måte som utbytte.

SEGMENTINFORMASJON

Selskapet har bare ett driftssegment, utlån til norske kommuner og kommunale selskaper. Det foreligger således ikke segmentopplysninger ut over de noteopplysninger som gis om utlån til kunder og virksomheten som helhet, herunder informasjon om geografisk fordeling av utlån, sertifikater og obligasjoner og inntekter fra ulike kategorier av finansielle instrumenter.

NYE STANDARDER TATT I BRUK

Kommunalbanken har ikke tatt i bruk nye IFRS standarder i 2015.

ENDRINGER I REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapsprinsippene som er anvendt er konsistente med tidligere år. Andre endringer i standarder med implementering i 2015 har ikke medført vesentlig påvirkning i regnskapet til Kommunalbanken.

VEDTATTE STANDARDER SOM IKKE ER TRÅDT I KRAFT ELLER MANGLER GODKJENNELSE AV EU

IFRS 9 FINANSIELLE INSTRUMENTER

IFRS 9 Finansielle instrumenter ble ferdigstilt og offentliggjort av IASB i juli 2014, med implementering 1 januar 2018 (førtidig implementering er mulig). Det er forventet godkjenning av EU i annet halvår 2016. Denne standarden erstatter dagens IAS 39 Finansielle instrumenter: Innregning og Måling. Kommunalbanken vil i 2016 vurdere effekten av endringene, og vil vurdere å implementere ny standard tidlig, dvs fra 1. januar 2017. Det er forventet at nytt regelsett kan gi noen endringseffekter for bankens nedskrivninger knyttet til utlån og obligasjonsinvesteringer som måles til amortisert kost, basert på at ny standard benytter en forventet tap metode, mens gjeldende standard benytter en konstatert tap modell. Det er igangsatt vurdering av om det for debitorer som ikke kan gå konkurs, eksempelvis norske kommuner, vil kunne oppstå nedskrivningsbehov i en forventet tap modell slik den er utformet i ny IFRS 9. Ny standard omfatter også en ny modell for sikringsbokføring som kan medføre justeringer i bankens tilnærming på dette området. Det vil vurderes om ytterligere økonomiske sikringer som i dag ikke sikringsbokføres kan omfattes av slik behandling i ny modell. Ny IFRS 9 har også endret modell for klassifisering og måling av finansielle instrumenter. Det vil i 2016 også gjennomføres en vurdering av effekten av disse endringene for Kommunalbanken, men det forventes ikke vesentlig påvirkning på regnskapet av disse.

NOTER TIL ÅRSREGNSKAPET

NOTE 1

NETTO RENTEINNEKTER

(Beløp i NOK 1 000 000)

2015	Totalt	Til virkelig verdi			Holdt til forfall	Utlån og fordringer	Andre forpliktelser
		FVO	Holdt for handelsformål	Virkelig verdisikring			
Fordringer på kredittinstitusjoner	5	5	0	0	0	0	-
Utlån til kunder	5 117	3 348	0	0	0	1 768	-
Sertifikater og obligasjoner	1 884	1 670	0	0	0	214	-
Finansielle derivater	-1 509	0	-1 398	- 111	0	0	-
Sum renteinntekter	5 496	5 022	-1 398	- 111	0	1 983	-
Gjeld til kredittinstitusjoner	7	7	0	0	-	-	0
Obligasjonsgjeld	9 415	6 706	0	0	-	-	2 710
Finansielle derivater	-5 595	0	-3 775	-1 821	-	-	0
Ansvarlig lånekapital	27	27	0	0	-	-	0
Sum rentekostnader	3 854	6 740	-3 775	-1 821	-	-	2 710
Netto renteinntekter	1 642	-1 717	2 377	1 709	0	1 983	-2 710

2014	Totalt	Til virkelig verdi			Holdt til forfall	Utlån og fordringer	Andre forpliktelser
		FVO	Holdt for handelsformål	Virkelig verdisikring			
Fordringer på kredittinstitusjoner	21	21	0	0	0	0	-
Utlån til kunder	5 912	3 678	0	0	0	2 234	-
Sertifikater og obligasjoner	2 214	1 872	0	0	2	340	-
Finansielle derivater	-2 136	0	-1 925	-211	0	0	-
Sum renteinntekter	6 011	5 571	-1 925	-211	2	2 574	-
Gjeld til kredittinstitusjoner	5	5	0	0	-	-	0
Obligasjonsgjeld	8 625	6 487	0	0	-	-	2 138
Finansielle derivater	-4 157	0	-2 648	-1 509	-	-	0
Ansvarlig lånekapital	23	23	0	0	-	-	0
Sum rentekostnader	4 496	6 515	-2 648	-1 509	-	-	2 138
Netto renteinntekter	1 515	-944	723	1 298	2	2 574	-2 138

NOTE 2

PROVISJONSKOSTNADER OG KOSTNADER VED BANKTJENESTER

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Kostnader ved banktjenester	19	14
Andre transaksjonskostnader	11	10
Sum provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	30	24

NOTE 3

NETTO UREALISERTE VERDIENDRINGER PÅ FINANSIELLE INSTRUMENTER

(Beløp i NOK 1 000 000)

2015	Totalt	Til virkelig verdi			Utlån og fordringer	Andre forpliktelser
		FVO	Holdt for handelsformål	Virkelig verdisikring		
Utlån til kunder	- 271	- 271	-	0	0	-
Sertifikater og obligasjoner	- 331	- 222	0	0	- 109	-
Finansielle derivater	-17 172	0	-16 959	- 213	0	-
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	-	0
Obligasjonsgjeld	18 775	18 439	-	0	-	336
Ansvarlig lånekapital	115	115	-	0	-	0
Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter	1 116	18 061	-16 959	- 213	- 109	336

2014	Totalt	Til virkelig verdi			Utlån og fordringer	Andre forpliktelser
		FVO	Holdt for handelsformål	Virkelig verdisikring		
Utlån til kunder	607	607	-	0	0	-
Sertifikater og obligasjoner	125	214	0	0	-89	-
Finansielle derivater	2 804	0	2 653	151	0	-
Gjeld til kredittinstitusjoner	1	1	0	0	-	0
Obligasjonsgjeld	-4 250	-4 214	-	0	-	-36
Ansvarlig lånekapital	-21	-21	-	0	-	0
Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter	-734	-3 413	2 653	151	-89	-36

Endringer i virkelig verdi oppstår som følge av endringer i markedsparametre—i hovedsak kursen på obligasjoner, markedsrenter, kredittspreader, basisswapspreader og valutakurser, og reflekteres i balanseført verdi og i resultatregnskapet. Siden Kommunalbanken tar svært begrenset valutarisiko og renterisiko, vil endringene i tilhørende markedsparametre i all hovedsak være symmetriske på eiendels- og gjeldssiden av balansen og derfor i liten grad gi nettoeffekter i resultatet. Endringer i kredittspreader for investeringer i likviditetsporteføljen og for egne utstedte obligasjoner, påvirker imidlertid resultatet betydelig. På samme måte vil også endringer i basisswapper kunne gi vesentlige nettoeffekter i resultatet.

Netto urealiserte gevinster i 2015 på 1,1 mrd kroner stammer primært fra utstedte obligasjoner og finansielle derivater knyttet til disse, og skyldes økte kredittspreader i rentemarkeder og endring i swappreder. Totalt påvirker endringer i kredittspreader Kommunalbankens resultat i 2015 med om lag 600 millioner kroner. Inngang i swappreder USD-NOK har gitt en resultatteffekt på om lag 500 millioner kroner. Dersom endringene i virkelig verdi realiseres ved salg, tilbakekjøp eller terminering før forfall blir resultatteffekten presentert som "Netto

gevinst/(tap) på markedstransaksjoner" i resultatregnskapet.

Finansielle derivater i virkelig verdisikring måles til virkelig verdi over resultat og fremkommer i kolonnen Virkelig verdisikring i tabellen over. De tilhørende sikrede objektene inkluderer 3,2 milliarder kroner i Sertifikater og obligasjoner; og 158,8 milliarder kroner i Obligasjonsgjeld, som er kategorisert som hhv. Utlån og Fordringer og Andre forpliktelser og som i utgangspunktet måles til amortisert kost. I tillegg resultatføres endringer i verdi for obligasjonen som skyldes sikret risiko (rente – og valutarisiko) på linjen "Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter". Disse verdiendringene fremkommer i kolonnene Utlån og fordringer og Andre forpliktelser i tabellen over.

NOTE 4

NETTO GEVINST/(TAP) PÅ MARKEDSTRANSAKSJONER

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Gevinst/(tap) ved tilbakekjøp av egne obligasjoner og terminering av tilhørende finansielle derivater	25	13
Gevinst/(tap) ved salg av verdipapirer og terminering av finansielle derivater	-19	26
Netto gevinst/(tap) på markedstransaksjoner	6	39

NOTE 5

LØNN OG ADMINISTRASJONSKOSTNADER

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Lønn	66	57
Arbeidsgiveravgift	9	7
Pensjonskostnader	12	4
Andre ytelser	2	2
Administrasjonskostnader	26	23
Sum lønn og administrasjonskostnader	115	93
<i>Gjennomsnittlig antall årsverk</i>	62	54

NOTE 6

GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

(Beløp i NOK 1 000)

Styret vil legge følgende erklæring om lønn og godtgjørelse til ledende ansatte frem for generalforsamlingen:

GODTGJØRELSESDORDNINGEN TIL LEDENDE ANSATTE

Kommunalbankens godtgjørelsespolitikk for ledende ansatte er forankret i bankens verdigrunnlag, personalpolitikk og i tråd med eiers forventninger til selskapet og dets system for samlet godtgjørelse til bankens øverste ledere. Hovedprinsippene for fastsettelse av lønn til ledende ansatte er at samlet godtgjørelse skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende sammenlignet med tilsvarende selskaper i bank- og finanssektoren.

Godtgjørelsesordningen for ledende ansatte følger bestemmelsene i finansforetaksloven 1) , forskrift om godtgjørelser i finansinstitusjoner 2) presisert i rundskriv 3) fra Finanstilsynet og statens retningslinjer for lederlønn 4) .

Godtgjørelsesordningen for alle ansatte, inkludert ledende ansatte består av fastlønn, variabel lønn, pensjonsytelser og andre naturalytelser, herunder personalforsikring, avis, mobiltelefon samt boliglansordning. Banken har ingen aksjeprogrammer eller opsjoner. Fastlønnen er hovedelementet i godtgjørelsesordningen. Styret fastsetter årlig kvantitative kriterier for variabel lønn for kommende regnskapsår og kan gi en utbetaling i påfølgende regnskapsår på inntil 1,5 månedslønner for alle ansatte.

Fastlønnen til alle ansatte justeres årlig med virkning fra 1. januar etter en samlet vurdering av resultater, bidrag til felles måloppnåelse, etterlevelse av bankens verdier og for personalledere også lederferdigheter.

Ledende ansatte er definert som administrerende direktør og dennes ledergruppe, totalt syv personer.

STYRINGSSYSTEM OG BESLUTNINGSPROSESS

Styret har nedsatt et saksforberedende utvalg – kompensasjonsutvalget – som forbereder styrets behandling av prinsipielle spørsmål knyttet til godtgjørelsesordningen, retningslinjer for variabel lønn, retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte samt godtgjørelse for administrerende direktør. Styret har fastsatt instruks for utvalget. Utvalgets referater legges frem for styret. Kompensasjonsutvalget har tre

medlemmer og oppnevnes årlig av og blant styrets medlemmer.

Styret fastsetter årlig retningslinjer for lønn til ledende ansatte samt retningslinjer for variabel lønn. Banken foretar årlig en gjennomgang av praktiseringen av den variable delen av godtgjørelsesordningen i en skriftlig rapport som gjennomgås av internrevisor i tråd med godtgjørelsesforskriften.

Styret fastsetter godtgjørelse til administrerende direktør etter saksforberedende behandling i styrets kompensasjonsutvalg.

Administrerende direktør fastsetter godtgjørelse til øvrige ledende ansatte innenfor rammen av styrets retningslinjer og etter å ha forelagt innstillingen for styret. Administrerende direktørs beslutning legges deretter frem for styret til orientering.

SAMLEDE YTELSE TIL BANKENS LEDENDE ANSATTE I 2015

Pensjonsytelser

Ledende ansatte er medlem av bankens ytelsesbaserte ordning i KLP for lønn tom. 12G. Denne ordningen gir med 30 års opptjenings tid rett til levealdersjustert alderspensjon på 66% av pensjonsgrunnlaget på fratredelsestidspunktet. Banken har avvirket ordningene for alderspensjon for lønn over 12G fra 1.november 2015. Ledende ansatte som var omfattet av den ytelsesbaserte driftspensjonsordningen beholdt opptjente rettigheter i ordningen tom. 31.10.2015. Ledende ansatte med avtalefestet innskuddsordning for den delen av lønnen som overstiger 12G, fikk en engangsutbetaling av oppspart kapital tom. 31.oktober 2015. Engangsutbetalingen ble gitt som lønn i november 2015. Samtidig ble avviklingen kompensert for fremtidige perioder med et fastlønnstillegg (15 % av den delen av lønnen som overstiger 12G for ledende ansatte unntatt administrerende direktør som fikk 20%) fra 1.november 2015.

Fastlønn

Fastlønnen inkluderer i 2015 en ordinær lønnsjustering, engangsutbetaling av oppspart kapital i en avtalefestet innskuddsordning for alderspensjon for lønn over 12G samt en kompensasjon for bortfall av pensjonsordningene for lønn over 12G. Direktør Risikostyring Håvard Thorstad var ikke omfattet av kompensasjonen.

Variabel lønn

Retningslinjene, herunder kriterier for variabel lønn for alle ansatte i banken ble vedtatt av styret i desember 2014 for regnskapsåret 2015 og har gitt alle ansatte en variabel lønn på 1,5 månedslønner.

Andre ytelser

Andre ytelser består av forsikringsordninger, mobiltelefon, avisabonnement, o.l. på samme vilkår som for øvrige ansatte. Forsikringsordningene omfatter personalforsikringer, herunder helseforsikring, og reiseforsikring samt uføre- og etterlatteforsikring opptil gjeldende fastlønnsnivå.

Administrerende direktør, direktør finansmarkeder og utlånsdirektør har en årlig bilgodtgjørelse på hhv. 130.000, 80.000 og 50.000 kroner.

Administrerende direktør har under gitte forutsetninger en etterlønnssavtale tilsvarende ett års fastlønn.

- 1) Lov om finansforetak og finanskonsern LOV-2015-12-04-96
- 2) Forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap i verdipapirfond (FOR-2010-12-01-1507)
- 3) Rundskriv 15/2014 fra Finanstilsynet
- 4) Retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel, fastsatt av NFD 13.02.2015.

2015

Godtgjørelse til ledende ansatte	Fastlønn før etterbetaling	Etterbetaling for pensjon over 12G fra 01.01.15	Variabel lønn opptjent i perioden*	Andre ytelser	Pensjonspremie
Kristine Falkgård Administrerende direktør	2 551	1 266	351	159	175
Martin Spillum Direktør finansmarkeder	2 319	28	294	116	161
Jannicke Trumpy Granquist Økonomidirektør / CFO	1 647	119	217	20	142
Tor Ole Steinsland Direktør kommunikasjon og samfunnskontakt	1 197	62	150	31	148
Håvard Thorstad Direktør risikostyring (fra 01.11.2015)	275	0	34	4	0
Frank Øvrebø Direktør risikostyring (til 30.10.2015)	1 355	113	169	19	155
Ilse Margarete Bache Stabsdirektør	1 355	81	172	23	144
Lars Strøm Prestvik Utlånsdirektør (fra 01.07.2015)	1 343	68	182	69	141
Sum godtgjørelse til ledende ansatte	12 042	1 737	1 569	441	1 066
Sum godtgjørelse til ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering	16 827	91	2 178	644	2 256
Sum godtgjørelse til ansatte med kontrolloppgaver	16 907	0	2 231	416	2 236

*Utbetales i påfølgende år

2014

Godtgjørelse til ledende ansatte	Fastlønn	Etterbetaling for pensjon over 12G	Variabel lønn opptjent i perioden	Andre ytelser	Pensjonspremie
Kristine Falkgård Administrerende direktør	2 474	0	306	143	199
Martin Spillum Direktør finansmarkeder	2 816	0	269	111	441
Karina Folvik Direktør økonomi (til 30.04.2014)	808	0	0	14	87
Jannicke Trumpy Granquist Direktør økonomi (fra 04.08.2014)	661	0	83	11	55
Tor Ole Steinsland Direktør kommunikasjon og samfunnskontakt	1 180	0	144	26	146
Frank Øvrebø Direktør risikostyring	1 354	0	161	13	163
Ilse Margarete Bache Direktør stab (fra 01.01.2014)	1 210	0	163	18	136
Sum godtgjørelse til ledende ansatte	10 503	0	1 126	336	1 225
Sum godtgjørelse til ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering	15 039	0	1 796	548	2 399
Sum godtgjørelse til ansatte med kontrolloppgaver	11 878	0	1 619	349	2 024

Styreleder Else Bugge Fougner 1) 3)	386	282
Styrets nestleder Nils R Sandal (til 05.06.15) 1)	70	143
Styrets nestleder Martin Skancke (nestleder fra 05.06.15) 3)	273	105
Styremedlem Frode Berge (til 17.06.14) 1)	0	68
Styremedlem Nanna Egidius 2)	178	158
Styremedlem Martha Takvam 2) 3)	304	185
Styremedlem Rune Sollie 2)	178	184
Styremedlem Rune Midtgaard (fra 17.06.14) 1)	155	59
Styremedlem Petter Steen jr (fra 05.06.15)	70	0
Styremedlem ansattes representant Trine Tafjord (til 17.06.14)	0	52
Styremedlem ansattes representant Roald Fischer (til 05.06.15)	54	105
Styremedlem ansattes representant Jarle Byre (fra 05.06.15)	90	0
Styremedlem ansattes representant Marit Urmo Harstad (fra 17.06.14)	123	59
Styremedlem ansattes vararepresentant Trine Tafjord (17.06.2014 - 30.11.2014)	0	0
Styremedlem ansattes vararepresentant Kristine Henriksen Lien (fra 01.12.2014)	0	0
Styremedlem ansattes vararepresentant Jarle Byre (til 05.06.15)	32	5
Sum styrehonorar	1 913	1 405

1) Medlem av kompensasjonsutvalget

2) Medlem av revisjonsutvalget

3) Medlem av risikoutvalget

Honorar til kontrollkomiteen	2015	2014
Kontrollkomiteens leder Brit Lund (til 17.06.14)	0	27
Kontrollkomiteens leder Kjell Inge Skaldebø (fra 17.06.14)	57	45
Medlem Anne-Ma Tostrup Smith	35	34
Medlem Ole Røddal (fra 17.06.14)	35	17
Varamedlem Roy Jevard	35	34
Sum honorar til kontrollkomiteen	162	157

Honorar til representantskapet	2015	2014
Leder Elin Eidsvik (til 17.06.14)	0	11
Leder Svein Ludvigsen (fra 17.06.14)	23	14
Medlemmer	67	66
Sum honorar til representantskapet	90	91

Revisjonshonorar	2015	2014
Lovpålagte revisjonstjenester	1 098	935
Andre attestasjonsoppgaver	822	1 119
Skatterådgivning	77	0
Andre tjenester utenfor revisjon	7	15
Sum revisjonshonorar eks MVA	2 004	2 069

NOTE 7

PENSJONER

(Beløp i NOK 1 000)

Kommunalbanken har en kommunal tjenestepensjonsordning for alle ansatte som dekkes gjennom en kollektiv pensjonsforsikring i Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Pensjonsordningen omfatter alderspensjon, uførepensjon, ektefelle- og barnepensjon. Pensjonsordningen samordnes med folketrygdens ytelser. Pensjonsordningen oppfyller kravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Tjenestepensjonen gir rett til en brutto pensjonsytelse på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget på fratredelsestidspunktet justert

for levealder. Full opptjeningstid er 30 år. Kommunalbanken har en ordning med avtalefestet pensjon (AFP) som er medtatt i beregningen av pensjonsforpliktelsen. Ordningen med driftspensjon for lønn over 12G er lukket med virkning fra 1. april 2011, og ble i 2015 avsluttet for nåværende ansatte som på dette tidspunktet var omfattet av ordningen. For ytterligere informasjon om avviking av pensjon over 12G, se note 6.

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelse inkluderer arbeidsgiveravgift.

Eiendelene i pensjonsordningen er plassert i en kollektiv portefølje og kan ikke spesifiseres med hensyn på aktivklasser.

Økonomiske forutsetninger for beregning av pensjonsforpliktelse og pensjonskostnader	31.12.2015	31.12.2014
Diskonteringsrente	2.70 %	2.30 %
Forventet lønnsvekst	2.50 %	2.75 %
Forventet G-regulering	2.25 %	2.50 %
Forventet pensjonsregulering	1.48 %	1.73 %

Kommunalbanken har benyttet obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i det norske markedet som grunnlag for å fastsette diskonteringsrenten for 2015 og 2014. De aktuariemessige forutsetningene er basert på vanlige benyttede forutsetninger når det gjelder demografiske faktorer. For 2015 medfører endringer i forutsetninger en inntekt over andre inntekter og kostnader på 12,2 millioner kroner for den kollektive ordningen og 3,9 millioner kroner for pensjon over drift.

Pensjonskostnader	Kollektiv ordning		Pensjon over drift	
	2015	2014	2015	2014
Nåverdi av årets opptjening	8 191	6 530	635	695
Netto rentekostnad	1 099	1 250	450	525
Administrasjonskostnader	224	192	0	0
Arbeidsgiveravgift	1 342	1 124	153	172
Resultatført pensjonskostnad inkl. aga og adm	0	-6 996	0	-1 431
Sum pensjonskostnader	10 856	2 101	1 238	- 39
Estimatavvik via andre innregnede inntekter og kostnader	-12 208	12 002	-3 889	6 302
Netto pensjonskostnader	-1 352	14 102	-2 651	6 263

Pensjonsforpliktelse	Kollektiv ordning		Pensjon over drift	
	2015	2014	2015	2014
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	94 813	92 546	16 512	19 068
Pensjonsmidler	-68 608	-58 340	0	0
Arbeidsgiveravgift	3 695	4 823	2 328	2 689
Netto pensjonsforpliktelse	29 900	39 029	18 840	21 757

Endring i pensjonsforpliktelse	Kollektiv ordning		Pensjon over drift	
	2015	2014	2015	2014
Pensjonsforpliktelse per 1. januar	39 029	32 229	21 757	15 747
Netto pensjonskostnad	-1 352	14 102	-2 651	6 263
Innbetalt premie inkl arbeidsgiveravgift	-7 778	-7 302	- 266	- 254
Netto pensjonsforpliktelse per 31. desember	29 900	39 029	18 840	21 757

Endring i virkelig verdi av pensjonsmidler	Kollektiv ordning		Pensjon over drift	
	2015	2014	2015	2014
Virkelig verdi av pensjonsmidler per 1.januar	58 340	47 658	0	0
Renteinntekt	1 207	1 784	0	0
Aktuariell gevinst/tap på pensjonsmidlene	3 424	3 600	0	0
Administrasjonskostnad	- 224	- 192	0	0
Innbetalt premie	6 816	6 400	233	222
Utbetalinger	- 955	- 909	- 233	- 222
Virkelig verdi av pensjonsmidler per 31.desember	68 608	58 340	0	0

NOTE 8

SKATT

(Beløp i NOK 1 000 000)

Skattesatsen blir redusert fra 27% til 25% fra og med 2016.

	2015	2014
Betalbar skatt	832	404
Endring i utsatt skatt	-119	-220
For mye/lite kostnadsført tidligere år	0	-3
Sum skattekostnad	713	182

Betalbar skatt	2015	2014
Årets betalbare skatt	832	404
Årets betalbare skatt på poster ført via andre innregnede inntekter og kostnader	-4	0
Sum betalbar skatt	829	404

Avstemming av effektiv skattesats	2015	2014
Resultat før skatt	2 583	673
Beregnet skatt (27 %)	697	182
Effekt av endring i skattesats	16	
Skattekostnad	713	182
Effektiv skattesats	27,6 %	27,0 %

Utsatt skatt og utsatt skattefordel	2015	2014
Utsatt skatt/(utsatt skattefordel) per 1. januar	-86	139
Endring i utsatt skatt resultatregnskap	-119	-220
Endring i utsatt skatt, fra poster ført via andre innregnede inntekter og kostnader	5	-5
Utsatt skatt/(utsatt skattefordel) per 31. desember	-201	-86

Midlertidige forskjeller	2015	2014
Anleggsmidler	-1	0
Pensjonsforpliktelse	-33	-42
Regnskapsmessige avsetninger	-11	-18
Tidfesting av rentegevinst/tap på finansielle derivater	157	323
Tidfesting av over-/underkurs på sertifikater og obligasjoner	-1 465	0
Urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter	563	-554
Sum midlertidig forskjell i resultatregnskapet	-791	-291
Estimatavvik via andre innregnede inntekter og kostnader	-13	-29
Sum midlertidige forskjeller	-803	-319
Utsatt skatt/(utsatt skattefordel)	-201	-86

NOTE 9

LEIEAVTALER

(Beløp i NOK 1 000 000)

Fremtidig minsteleie	2015	2014
Under 1 år	6	6
1-5 år	23	24
Over 5 år		5
Sum fremtidig minsteleie	29	35

Leieavtaler kostnadsført i perioden	7	7
-------------------------------------	---	---

Operasjonelle leieavtaler hvor Kommunalbanken er en leietaker relaterer seg hovedsakelig til leie av kontorlokaler i Haakon VII's gate i Oslo.

NOTE 10

KLASSIFISERING AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

(Beløp i NOK 1 000 000)

2015	Totalt	Til virkelig verdi			Holdt til forfall	Utlån og fordringer	Andre forpliktelser
		FVO	Holdt for handelsformål	Virkelig verdisikring			
Fordringer på kredittinstitusjoner	19 428	2 190	0	0	0	17 238	-
Utlån til kunder	256 815	159 525	0	0	0	97 289	-
Sertifikater og obligasjoner	149 944	146 687	0	0	69	3 188	-
Finansielle derivater	22 831	0	21 016	1 815	0	0	-
Sum finansielle eiendeler	449 018	308 402	21 016	1 815	69	117 716	-

Gjeld til kredittinstitusjoner	7 167	0	0	0	-	-	7 167
Obligasjonsgjeld	390 107	231 332	0	0	-	-	158 775
Finansielle derivater	37 207	0	36 435	772	-	-	0
Ansvarlig kapital	1 764	1 764	0	0	-	-	0
Sum finansiell gjeld	436 245	233 096	36 435	772	-	-	165 942

2014	Totalt	Til virkelig verdi			Holdt til forfall	Utlån og fordringer	Andre forpliktelser
		FVO	Holdt for handelsformål	Virkelig verdisikring			
Fordringer på kredittinstitusjoner	16 219	9 619	0	0	0	6 600	-
Utlån til kunder	249 928	150 328	0	0	0	99 600	-
Sertifikater og obligasjoner	157 364	143 962	0	0	113	13 289	-
Finansielle derivater	31 776	0	29 598	2 178	0	0	-
Sum finansielle eiendeler	455 287	303 909	29 598	2 178	113	119 489	-

Gjeld til kredittinstitusjoner	25 135	0	0	0	-	-	25 135
Obligasjonsgjeld	398 669	253 570	0	0	-	-	145 099
Finansielle derivater	20 919	0	19 826	1 093	-	-	0
Ansvarlig kapital	1 895	1 895	0	0	-	-	0
Sum finansiell gjeld	446 618	255 465	19 826	1 093	-	-	170 234

NOTE 11

FINANSIELLE INSTRUMENTER MÅLT TIL VIRKELIG VERDI

(Beløp i NOK 1 000 000)

2015	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Fordringer på kredittinstitusjoner	0	2 190	0	2 190
Utlån til kunder	0	100 695	58 830	159 525
Sertifikater og obligasjoner	84 660	56 060	5 967	146 687
Finansielle derivater	0	20 572	2 259	22 831
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	84 660	179 517	67 056	331 233
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	7 167	0	7 167
Obligasjonsgjeld	0	158 630	72 702	231 332
Finansielle derivater	0	7 527	29 680	37 207
Ansvarlig lånekapital	0	0	1 764	1 764
Sum finansielle forpliktelser til virkelig verdi	0	173 324	104 146	277 470

Det var ingen vesentlige overføringer mellom Nivå 1 og Nivå 2 i perioden.

2014	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Fordringer på kredittinstitusjoner	0	9 619	0	9 619
Utlån til kunder	0	103 872	46 456	150 328
Sertifikater og obligasjoner	82 882	56 887	4 193	143 962
Finansielle derivater	0	30 664	1 112	31 776
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	82 882	201 043	51 761	335 686
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0
Obligasjonsgjeld	0	164 008	89 562	253 570
Finansielle derivater	0	9 402	11 517	20 919
Ansvarlig lånekapital	0	0	1 895	1 895
Sum finansielle forpliktelser til virkelig verdi	0	173 410	102 974	276 384

Det var ingen vesentlige overføringer mellom Nivå 1 og Nivå 2 i perioden.

Opplysninger om virkelig verdi

Benyttede metoder for fastsettelse av virkelig verdi faller inn under tre kategorier, som reflekterer forskjellig grad av verdsettelsesusikkerhet:

Nivå 1: Bruk av noterte priser i aktive markeder.

Nivå 2: Bruk av verdsettelsesmetoder med observerbare markedsdata som input

Nivå 3: Bruk av verdsettelsesmetoder hvor input er basert på vesentlig grad av ikke-observerbare data/estimer.

Verdsettelsesmetoder benyttet i verdifastsettelse i Nivå 2 og 3 inkluderer diskontering av fremtidige kontantstrømmer og opsjonsprisinde modeller, som bruker både observerbare markedsdata og estimer som inndata. Alle endringer i virkelig verdi justerer balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser og resultatføres på linjen "Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter".

Fordringer på kredittinstitusjoner

Fordringer på kredittinstitusjoner målt til virkelig verdi inkluderer kortsiktige pengemarkedsplasseringer med avtalt løpetid i andre finansinstitusjoner. Grunnet kort løpetid er den virkelige verdien tilnærmet lik hovedstol.

Utlån til kunder

Nivå 2: Korte sertifikatlån og Nibor-lån med flytende margin har løpetid og/eller rentebetingelser som gir kunden større fleksibilitet til å bytte kredittgjiver dersom markedsbetingelsene endrer seg. Dette medfører større konkurranse og bedre likviditet i lånemarkedet, og gjør at observerbare priser på nye lån kan benyttes som input i verdsettelse av disse utlånsproduktene.

Nivå 3: Fastrentelån innvilges på individuell basis og omsettes ikke i et aktivt marked. Observerbare markedspriser er dermed ikke tilgjengelig etter kontraktsinngåelse på de fleste lån. Et vesentlig element i verdifastsettelsen av slike lån er kredittrisikopåslag, som estimeres på hver balansedato. Kredittrisikoen anses å være lik for alle norske kommuner. I fravær av observerbare kredittspreader gjør ledelsen forutsetninger og estimerer relevante kredittrisikopåslag basert på bl.a. priser på nye lån og type av sikkerhetsstillelse. Det benyttes lån fra en kortere tidsperiode inntil rapporteringstidspunktet ved fastsettelse av kredittpåslaget for å sikre en verdi som reflekterer markedsforholdene på rapporteringstidspunktet.

Sertifikater og obligasjoner

Verdifastsettelse basert på noterte priser i et aktivt marked med flere villige kjøpere og selgere gir et estimat på virkelig verdi med lavest grad av verdsettelsesusikkerhet (nivå 1). Som input for Nivå 1-verdsettelse benyttes priser på sertifikater og obligasjoner stilt av internasjonale datatilbydere (Reuters og Bloomberg), som representerer faktiske markedstransaksjoner.

Virkelig verdi av sertifikater og obligasjoner uten tilstrekkelig grad av noterte priser i et aktivt marked på balansedato beregnes ved å diskontere fremtidige kontantstrømmer med diskonteringsrenter utledet av observerbare pengemarkedsrenter. Diskonteringsrentene justeres for kreditt- og likviditetsrisiko i verdipapirer basert på i så stor grad som mulig observerbare markedsdata. Justeringen for kreditt- og likviditetsrisiko foretas for grupper av verdipapirer basert på

utsteders rating, valuta, løpetid, underliggende eksponering og geografisk beliggenhet. På hver rapporteringsdato vurderer ledelsen nivå kategori for plasseringene. I noen grad benyttes ikke-observerbare estimerte kredittisikopåslag. Der dette er vesentlig for verdsettelsen allokeres verdipapiret til nivå 3, noe som reflekterer betydelig usikkerhet knyttet til fastsettelsen av virkelig verdi. For mer informasjon om input i virkelig verdiberegning, se Regnskapsprinsipper.

Obligasjonsgjeld

Obligasjonsgjelden deles inn i fire hovedgrupper ut fra hvilket innlansprodukt og derav lånedokumentasjon som benyttes. De fire gruppene er offentlige benchmark-lån i USD og Euro, lån i offentlige nisjemarkeder, privat plasserte lån og retail lån. De to første gruppene karakteriseres av offentlige syndikerte lån i ulike valutaer hvor lånets størrelse utgjør den primære forskjellen mellom de to gruppene. For noterte benchmark obligasjoner finnes det noterte priser i et aktivt marked slik at disse anses å tilhøre nivå 1, med begrenset verdsettelsesusikkerhet. For lån i offentlige nisjemarkeder finnes det også til dels noterte priser, men aktiviteten og likviditeten anses noe lavere slik at det vurderes at verdsettelsen i hovedsak gjøres ved bruk av modeller med bruk av observerbare markedsdata. Slike utstedte obligasjoner anses å tilhøre nivå 2, og innehar noe verdsettelsesusikkerhet. For disse obligasjonslånene benyttes i hovedsak diskontert kontantstrøm modell i fastsettelsen av virkelig verdi, der input er markedsrenter, noterte priser og priser på sammenlignbare instrumenter justert for forskjeller i løpetid, størrelse og valuta. Priser på nye utstedelser benyttes i tillegg som en viktig indikator i verdsettelsen, samt at banken gjør ikke-bindende prisforespørsler mot meglere.

Den tredje gruppen er privatplasserte lån hvor obligasjonens betingelser spesialtilpasses en enkelt investor. Den siste hovedgruppen er retail lån, dvs. lån solgt til ikke-profesjonelle aktører. Obligasjonslånene i disse to gruppene er ikke noterte og omsettes normalt ikke i annenhåndsmarkedet, og dette er i stor grad strukturerte produkter med opsjonselementer knyttet til aksjeindekser eller valutakurser. Noterte priser er dermed ikke tilgjengelige, og i hovedsak benyttes i vesentlig grad ikke-observerbare data i verdsettelsen. Disse innlånstypene er kategorisert i Nivå 3 i verdsettelseshierarkiet, og innehar således betydelig usikkerhet knyttet til fastsettelsen av virkelig verdi. Valg av metode og relevante inputdata for verdsettelsen er betinget av obligasjonslånets struktur. Obligasjonslån uten opsjonselementer verdsettes ved hjelp av en diskonteringsmetode, hvor inndata er markedsrenter og kredittpåslag utledet av prisene som stilles til meglere via bankens informasjonskanaler. Virkelig verdi av strukturerte obligasjoner med

opsjonselementer beregnes ved hjelp av opsjonspringsmodeller, som bruker markedsrenter, valutakurser og historiske volatiliteter som parametere.

Finansielle derivater

Alle derivatkontrakter benyttes i økonomiske sikringer av rente- og valutarisiko, og er ikke børsnoterte OTC-kontrakter. For basiswapavtaler USD-NOK, USD-EUR og EUR-NOK og ordinære rente- og valutawapper uten opsjonselementer fastsettes virkelig verdi hovedsakelig ved å diskontere fremtidige kontantstrømmer med diskonteringsrenter utledet av observerbare markedsdata som basiswapspreader og swaprentekurver. Dette er således nivå 2 verdsettelse, men med til dels stor grad av aktivitet i markedene. Finansielle derivater hvis avkastning er knyttet til utvikling i aksjeindeks, valutakurv eller råvarepris og som inneholder en eller flere opsjonselementer verdsettes ved hjelp av samme modeller som tilhørende obligasjoner og faller inn under Nivå 3.

Opplysninger om verdsettelsesmetoder (nivå 2 og 3)

De finansielle instrumentenes struktur og egenskaper definerer hvilken verdsettelsesmetode som benyttes for å fastsette virkelig verdi. Virkelig verdi av instrumenter uten innebygde derivater eller opsjonselementer fastsettes ved hjelp av en diskonteringsmetode, hvor diskonteringsrenten utledes av relevante observerbare pengemarkedsrenter samt eventuelle andre vesentlige risikofaktorer som har betydning for verdiutviklingen. Dersom slike risikoparametere ikke kan observeres på balansedagen, kan ledelsen gjøre vurderinger og anvende estimater ved fastsettelse av virkelig verdi. De mest signifikante ikke-observerbare data benyttet i verdsettelse i Nivå 3, er kredittisikopåslag for finansielle instrumenter (obligasjoner og utlån) som ikke omsettes i et aktivt marked. Finansielle instrumenter med innebygde derivater eller opsjonselementer verdsettes ved hjelp av opsjonspringsmodeller som bruker både markedsdata og estimater som inndata. For finansielle instrumenter som er i beholdningen over flere perioder, kontrolleres det om det har vært bevegelser mellom nivåene i virkelig verdi hierarkiet, ved hver periodeslutt.

Det gjøres analyser av virkelig verdi og periodens verdiendring ved periodeslutt, samt av bakgrunnen for utviklingen i virkelig verdi.

Avstemming av endringer i Nivå 3	2014	Tilgang	Avgang	Gevinst/tap	Overføring	2015
Utlån til kunder	46 456	25 442	-14 177	2 383	-1 274	58 830
Sertifikater og obligasjoner	4 193	2 795	-1 510	29	460	5 967
Finansielle derivater	1 112	38	- 446	1 555	0	2 259
Sum finansielle eiendeler i Nivå 3	51 761	28 275	-16 133	3 967	- 814	67 056
Obligasjonsgjeld	89 562	17 809	-33 648	-1 021	0	72 702
Finansielle derivater	11 517	4 092	-1 576	15 647	0	29 680
Ansvarlig lånekapital	1 895	0	0	- 131	0	1 764
Sum finansielle forpliktelser i Nivå 3	102 974	21 901	-35 224	14 495	0	104 146

	2013	Tilgang	Avgang	Gevinst/tap	Overføring	2014
Utlån til kunder	46 524	25 663	-24 088	367	-2 010	46 456
Sertifikater og obligasjoner	3 989	1 781	-3 782	1	2 204	4 193
Finansielle derivater	1 200	121	- 576	367	0	1 112
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi i Nivå 3	51 713	27 565	-28 446	735	194	51 761
Obligasjonsgjeld	102 774	36 368	-60 845	11 265	0	89 562
Finansielle derivater	7 677	-3 263	4 050	3 053	0	11 517
Ansvarlig lånekapital	1 687	0	0	208	0	1 895
Sum finansielle forpliktelser til virkelig verdi i Nivå 3	112 138	33 105	-56 795	14 526	0	102 974

Beskrivelse av vesentlige ikke observerbare data benyttet i verdsettningen, innenfor nivå 3

I tilfeller med svært liten eller ingen markedsaktivitet for det relevante instrumentet baseres verdsettelsen i vesentlig grad på estimater som inndata til modellen. Det vesentligste estimatet omfatter et påslag til den relevante rentekurven. For egen obligasjonsgjeld inkluderer påslaget likviditetsrisiko, egen kredittrisiko og markedsrisikoen i det aktuelle valutamarkedet. Målt i USD rente varierer påslagene fra LIBOR -20 bp for de laveste påslagene på kort løpetid, til LIBOR +88 bp for de høyeste påslagene på lengre løpetid. For sertifikater og obligasjoner inkluderer rentepåslaget likviditetsrisiko, kredittrisiko hos utsteder og markedsrisikoen i det aktuelle valutamarkedet. Målt i USD rente varierer påslagene fra LIBOR -32 bp til LIBOR +61 bp. Andre vesentlige ikke observerbare inndata omfatter volatiliteter innenfor opsjonspringsmodeller, som benyttes for instrumenter med innebygde derivater eller opsjonselementer.

Sertifikater og obligasjoner til en verdi av 460 mill kroner ble i 2015 overført fra nivå 2 eller 1 til nivå 3 basert på svært liten markedsaktivitet med lite observerbare data for disse papirene. For utlån til kunder skyldes overføring ut av nivå 3 at kunder slutter en periode med fastrentebinding, det vil si at det skjer et produkt-sifte.

Det totale kredittpåslaget og rentekurven er sensitiv for endring i enhver underliggende bestanddel. Ved endring i kredittpåslag, likviditetsrisiko eller markedsrisiko i det aktuelle valutamarkedet, vil dette således påvirke virkelig verdi for instrumentet. Se sensitivitetsanalysen i følgende tabell for virkningen av 10 bp økning av diskonteringsrenten.

Sensitivitetsanalyse nivå 3

	2015		2014	
	Bokført verdi	Sensitivitet	Bokført verdi	Sensitivitet
Utlån til kunder	58 830	- 249	46 456	-151
Sertifikater og obligasjoner	5 967	- 81	4 193	-7
Finansielle derivater	-27 421	- 58	-10 405	-24
Obligasjonsgjeld	72 702	18	89 562	217
Ansvarlig lånekapital	1 764	1	1 895	3
Totalt	111 842	- 369	131 701	38

Sensitivitet i Nivå 3 måles som endring i virkelig verdi av finansielle instrumenter ved 10 bp økning i diskonteringsrenten.

En økning i diskonteringsrenten brukt for verdsettelse av utlån allokert til nivå 3 for alle løpetider med 10 bp medfører eksempelvis reduksjon i verdi av disse utlånene på 249 mill kroner. En slik økning i diskonteringsrenten kan eksempelvis tenkes basert på et økt kredittpåslag på tvers av alle løpetider. Tilsvarende vil en økning i diskonteringsrenten på 10 bp for sertifikater og obligasjoner allokert til nivå 3 medføre en reduksjon i verdi av disse obligasjonene på 81 mill kroner; dette kan på samme måte skyldes et økt kredittpåslag for relevante obligasjoner, eller det kan skyldes økt likviditetsrisiko i rentemarkedet. For obligasjonsgjeld allokert til

nivå 3 vil en økning i diskonteringsrenten på 10 bp medføre at verdien av obligasjonene reduseres med 18 mill kroner. Dette kan også her skyldes økt kredittpåslag, i dette tilfellet for banken, evt kan det skyldes endring i parametere benyttet i opsjonspringsmodeller, som valutakurser eller volatiliteter. Tabellen ovenfor forutsetter samme endring for alle løpetider i rentekurven, det kan også tenkes at en endring vil være forskjellig for forskjellige deler av kurven.

NOTE 12

FINANSIELLE INSTRUMENTER MÅLT TIL AMORTISERT KOST

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015		2014	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Fordringer på kredittinstitusjoner	17 238	17 238	6 600	6 600
Utlån til kunder	97 289	97 264	99 600	99 549
Sertifikater og obligasjoner, kategorisert som Utlån og Fordringer	3 188	3 209	13 289	13 238
Sertifikater og obligasjoner, kategorisert som Holdt til forfall	69	63	113	113
Sum finansielle eiendeler målt til amortisert kost	117 784	117 773	119 602	119 500
Gjeld til kredittinstitusjoner	7 167	7 167	25 135	25 135
Obligasjonsgjeld	158 775	158 436	145 099	145 138
Sum finansiell gjeld målt til amortisert kost	165 942	165 603	170 234	170 273

Opplysninger om nivået innenfor virkelig verdi hierarkiet, for finansielle instrumenter hvor det opplyses om virkelig verdi

2015	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Utlån til kunder	0	81 505	15 759	97 264
Sertifikater og obligasjoner, kategorisert som Utlån og Fordringer	0	2 465	745	3 209
Sertifikater og obligasjoner, kategorisert som Holdt til forfall	0	63	0	63
Sum virkelig verdi av finansielle eiendeler	0	84 033	16 502	100 535
Obligasjonsgjeld	150 400	8 036	0	158 436
Sum virkelig verdi av finansielle forpliktelser	150 400	8 036	0	158 436

2014	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Utlån til kunder	0	85 235	14 314	99 549
Sertifikater og obligasjoner, kategorisert som Utlån og Fordringer	0	11 670	1 568	13 238
Sertifikater og obligasjoner, kategorisert som Holdt til forfall	0	113	0	113
Sum virkelig verdi av finansielle eiendeler	0	97 018	15 882	112 900
Obligasjonsgjeld	137 565	7 182	391	145 138
Sum virkelig verdi av finansielle forpliktelser	137 565	7 182	391	145 138

Opplysninger om virkelig verdi

Se Note 11 Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi for opplysninger om virkelig verdi måling.

For eiendeler og gjeld som inngår i sikringsforhold som sikringsobjekter (Sertifikater og obligasjoner klassifisert som Utlån og fordringer og Obligasjonsgjeld klassifisert som Andre forpliktelser, se note 13 Sikringsbokføring) beregnes verdiendring som skyldes sikret risiko. Denne verdiendringen justerer balansført verdi og resultatføres på linjen Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter. For dette formål benyttes også diskontering av kontantstrømmer, men hvor diskonteringsrenten kun reflekterer sikret risiko (rente- og valutaelement).

Utlån til kunder

Nivå 2: P.t. lån og Nibor-lån med fast margin (løpetid under 1 år) har løpetid og/eller rentebetingelser som gir kunden større fleksibilitet til å bytte kredittgiver dersom markedsbetingelsene endrer seg. Dette medfører større konkurranse og bedre likviditet i lånemarkedet, og gjør at observerbare priser på nye lån kan benyttes som input i verdsettelse av disse utlansproduktene.

Nivå 3: Nibor-lån med fast margin (løpetid over 1 år) innvilges på individuell basis og omsettes ikke i et aktivt marked.

Obligasjonsgjeld

Obligasjonslån som måles til amortisert kost består i hovedsak av offentlige benchmark-lån i USD og Euro eller lån i offentlige nisjemarkeder.

NOTE 13

SIKRINGSBOKFØRING

(Beløp i NOK 1 000 000)

Kommunalbanken anvender virkelig verdisikring for enkelte økonomiske sikringer av rente- og valutarisiko. Virkelig verdisikring kommer til anvendelse når den økonomiske sikringen tilfredsstiller kravene til sikringsbokføring på individuelt transaksjonsnivå, ved at et sikringsinstrument er direkte knyttet

til et sikret objekt, og sikringsrelasjonen er tilfredsstillende dokumentert. Sikringseffektiviteten måles løpende, og all ineffektivitet resultatføres under "Netto urealiserte verdiendringer på finansielle instrumenter".

Balansført verdi av finansielle instrumenter i virkelig verdisikring	2015	2014
Sertifikater og obligasjoner	3 188	13 289
Obligasjonsgjeld	158 775	145 099
Finansielle derivater	1 043	1 085
Totalt	163 006	159 473

Resultatførte verdiendringer på finansielle instrumenter i virkelig verdisikring	2015	2014
Sertifikater og obligasjoner	- 109	- 89
Obligasjonsgjeld	336	- 36
Finansielle derivater	- 213	151
Totalt	14	26

Netto resultatførte verdiendringer i virkelig verdisikringer skyldes verdiendringer som følge av endrede markedsrenter og basisswapspreader.

NOTE 14

FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid	34	21
Fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid	2 190	9 619
Kontanter stilt som sikkerhet for derivateksponering	17 204	6 579
Sum fordringer på kredittinstitusjoner	19 428	16 219

NOTE 15

UTLÅN TIL KUNDER

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Hovedstol	254 376	247 067
Påløpte renter	945	1 092
Justering til virkelig verdi	1 448	1 720
Totalt utlån	256 769	249 879
Andre utlån	46	49
Sum utlån til kunder	256 815	249 928

Geografisk fordeling av hovedstol

	2015	2014
Østfold	10 913	10 998
Akershus	22 401	21 593
Oslo	6 944	4 415
Hedmark	11 093	10 515
Oppland	8 034	8 042
Buskerud	29 877	28 648
Vestfold	8 569	8 334
Telemark	9 479	8 302
Aust-Agder	5 850	5 924
Vest-Agder	11 618	12 420
Rogaland	19 740	20 080
Hordaland	28 817	29 213
Sogn og Fjordane	8 054	7 640
Møre og Romsdal	16 417	15 553
Sør-Trøndelag	12 491	12 133
Nord-Trøndelag	9 234	9 669
Nordland	16 819	16 111
Troms	11 082	10 961
Finnmark	6 843	6 462
Svalbard	100	54
Totalt	254 376	247 067

NOTE 16

SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER

(Beløp i NOK 1 000 000)

Sertifikater og obligasjoner fordelt per type utsteder	2015	2014
Norge		
Utstedt av andre	14 754	6 748
Utland		
Utstedt av offentlige ¹	87 978	108 762
Utstedt av andre	47 212	41 853
Sum sertifikater og obligasjoner	149 944	157 364

¹Herunder, sertifikater og obligasjoner utstedt eller garantert av stater, sentralbanker, delstater, regionale myndigheter og multilaterale utviklingsbanker.

Sertifikater og obligasjoner fordelt på gjenværende løpetid	2015	2014
Under 1 år	81 576	107 399
1-5 år	68 368	49 965
Sum sertifikater og obligasjoner	149 944	157 364

NOTE 17

ANDRE EIENDELER

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Immaterielle eiendeler	125	80
Varige driftsmidler	13	9
Andre eiendeler	2	1
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter	2	3
Sum andre eiendeler	142	93

Immaterielle eiendeler består i hovedsak av nytt fagsystem. Systemet ble tatt i bruk i 2015 og avskrives lineært over forventet levetid.

ANNEN GJELD

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Leverandørgjeld	4	3
Offentlige avgifter	9	5
Diverse kortsiktig gjeld	11	20
Påløpte kostnader og mottatt ikke opptjente renter	12	21
Sum annen gjeld	36	47

NOTE 18

GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Kontanter mottatt som sikkerhet for derivateksponering	7 167	25 135
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	7 167	25 135

NOTE 19

OBLIGASJONSGJELD

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015	2014
Obligasjonsgjeld per 1. januar	391 285	326 470
Nye utstedelser	68 644	116 739
Nedbetalinger*	-113 583	-109 833
Amortisering	-2 860	264
Valutajustering	57 408	57 646
Obligasjonsgjeld per 31. desember	400 894	391 285
Påløpte renter	3 017	2 419
Justering til virkelig verdi	-13 805	4 966
Sum obligasjonsgjeld	390 107	398 669
Herav gevinst/(tap) fra justering til virkelig verdi som følge av endringer i kredittrisiko	343	-305

*Av nedbetalinger i 2015 utgjør tilbakekjøp 2 979 mill kroner.

Det foreligger per 31. desember 2015 ingen brudd med betingelser i låneavtaler.

Justering til virkelig verdi som følge av endringer i selskapets kredittrisiko er en andel av verdiendringen som ikke er henførbart til endringer i rente- og valutarisiko. Endringer i virkelig verdi som skyldes endret kredittrisiko i utstedte obligasjoner er en differanse mellom virkelig verdi beregnet med to diskonteringsrenter:

- A) Relevant pengemarkedsrente på balansedagen med et påslag for kredittrisiko på innregningstidspunktet; og
- B) Relevant pengemarkedsrente på balansedagen med et påslag for kredittrisiko på balansedagen.

NOTE 20

FINANSIELLE DERIVATER

Kommunalbanken benytter finansielle derivater utelukkende som økonomisk sikring av rente- og valutarisiko som oppstår i bankens virksomhet. Banken har posisjoner i swapkontrakter med motparter med høy kredittrating, og all derivateksponering er underlagt risikorammer vedtatt av styret. Bankens innlån denominert i utenlandsk valuta sikres med rente- og valutaderivater slik at banken kun har eksponering mot endringer i 3-måneders pengemarkedsrenter i NOK, USD og EUR. Swapkontrakter knyttet til vareindeks eller aksjeindeks benyttes for å sikre risiko i innlån hvor avkastningen er knyttet til slike indekser.

Innlån i utenlandsk valuta konverteres til norske kroner ved bruk av basisswapper, hvor banken mottar rentebetalinger i valuta og betaler rente i norske kroner. Renterisiko som oppstår som følge av rentebinding på utlån til kunder sikres med renteswapper eller FRA-kontrakter. I likviditetsforvaltningen benyttes rente- og valutawapper for å sikre rente- og valutarisiko i verdipapirer. Banken har ingen kredittderivater i porteføljen.

Se note 21 for informasjon om ISDA-avtaler og sikkerhetsstillelse, som reduserer motpartsrisikoen. Motpartseksponeringen måles og overvåkes løpende.

(Beløp i NOK 1 000 000)	2015			2014		
	Nominell verdi	Positiv virkelig verdi	Negativ virkelig verdi	Nominell verdi	Positiv virkelig verdi	Negativ virkelig verdi
Holdt for handelsformål:						
Renterelaterte derivater	103 209	648	2 195	118 295	978	2 396
Valutarelaterte derivater	513 298	20 331	32 121	409 353	28 571	15 837
Egenkapitalrelaterte derivater	11 186	37	2 119	15 182	49	1 560
Varerelaterte derivater	0	0	0	180	0	33
	627 693	21 016	36 435	543 010	29 598	19 826
Virkelig verdisikring:						
Renterelaterte derivater	155 101	776	609	114 706	1 058	737
Valutarelaterte derivater	6 471	1 039	162	12 841	1 120	356
	161 572	1 815	772	127 547	2 178	1 093
Sum finansielle derivater	789 266	22 831	37 207	670 557	31 776	20 919

Alle finansielle derivater måles til virkelig verdi over resultatet. De fleste posisjoner kategoriseres som holdt for handelsformål. De resterende er utpekt som del av sikringsforhold og behandles som virkelig verdi sikring. Standard ISDA-avtaler oppfyller ikke betingelsene for motregning, og alle finansielle derivater

presenteres dermed brutto i balansen slik at kontrakter med positiv verdi presenteres som eiendeler, mens kontrakter med negativ verdi presenteres som gjeld.

NOTE 21

KONTANTSIKKERHET OG MOTREGNING

Kommunalbanken har inngått ISDA avtaler med alle motpartene for finansielle derivater. Dette innebærer at all motgående eksponering mot motparten knyttet til finansielle derivater nettes ved mislighold. I tillegg inneholder ISDA avtalen avtaler om utveksling av collateral (CSA) som sikkerhet for eksponering i derivatporteføljen. Sikkerhetsstillelsen består av kontanter i USD eller EUR. Kontanter mottatt eller stilt som

sikkerhet presenteres i balansen som henholdsvis Fordring på kredittinstitusjoner eller Gjeld til kredittinstitusjoner, med en tilhørende gjeld til eller fordring på kredittinstitusjoner. Mottatt kontantsikkerhet inngår i selskapets løpende likviditetsstyring, og plasseres enten i sertifikater og obligasjoner eller korte pengemarkedsplasseringer. Det vises til note 20 for ytterligere informasjon om finansielle derivater.

(Beløp i NOK 1 000 000)	2015	2014
Kontanter mottatt som sikkerhet for derivateksponering (gjeld)	7 167	25 135
Kontanter stilt som sikkerhet for derivateksponering (eiendel)	-17 204	-6 579
Sum kontantsikkerhet	-10 037	18 555

Effekt av motregning og sikkerheter

Tabellen nedenfor viser balanseposter som er gjenstand for juridisk bindende nettingavtaler og relaterte sikkerheter for å redusere motpartsrisiko. I Kommunalbanken gjelder dette balansepostene Finansielle derivater (eiendeler og gjeld). Kolonnen Brutto virkelig verdi viser total markedsverdi for kontrakter med positiv og negativ markedsverdi. Det samme beløpet vises i kolonnen Balanseført verdi, noe som synliggjør at disse postene bruttopresenteres i balansen, basert på at ISDA-avtalene ikke oppfyller vilkårene for motregning i balansen. I

Kolonnen Netting effekt for motparter med både eiendeler og gjeld synliggjør effekten av at banken for flere motparter har kontrakter med både positiv og negativ markedsverdi, slik at det fremkommer hvor mye av bruttoverdien som kan reduseres pga netting per motpart. Kolonnen Beløp etter netting og sikkerheter viser netto eksponering etter nettingeffekten og mottatt kontantsikkerhet knyttet til motparter med positiv markedsverdi og avgitt kontantsikkerhet for motparter med negativ markedsverdi.

(Beløp i NOK 1 000 000)

2015	Beløp som ikke kan nettes i balansen men som omfattes av nettingavtale					
	Brutto virkelig verdi	Beløp som motregnes i balansen	Balanseført verdi	Netting effekt for motparter med både eiendeler og gjeld	Kontantsikkerhet som reduserer eksponeringen	Beløp etter netting og sikkerheter
Eiendeler						
Finansielle derivater	22 831	0	22 831	13 345	7 167	2 318
Gjeld						
Finansielle derivater	37 207	0	37 207	13 345	17 204	6 658

2014	Beløp som ikke kan nettes i balansen men som omfattes av nettingavtale					
	Brutto virkelig verdi	Beløp som motregnes i balansen	Balanseført verdi	Netting effekt for motparter med både eiendeler og gjeld	Kontantsikkerhet som reduserer eksponeringen	Beløp etter netting og sikkerheter
Eiendeler						
Finansielle derivater	31 776	0	31 776	10 958	20 818	0
Gjeld						
Finansielle derivater	20 919	0	20 919	10 958	6 579	3 382

NOTE 22

ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

(Beløp i NOK 1 000 000)

	Valuta	Hovedstol i valuta	Innløsningsrett	Rente	Hovedstol i NOK	
					2015*	2014
Ordinær ansvarlig lånekapital	CAD	275 mill	2016	3,74%	1 743	1 760
Sum ansvarlig lånekapital					1 743	1 760

*Hovedstol er omregnet til NOK etter balansedagens valutakurs

NOTE 23

AKSJEKAPITAL

(Beløp i NOK 1 000 000)

	2015		2014	
	Antall aksjer	Andel i %	Antall aksjer	Andel i %
Den Norske Stat	3 144 625	100	2 144 625	100

Kommunalbanken mottok NOK 1 mrd i aksjekapital i 2015, i form av utstedelse av 1 000 000 aksjer til pålydende NOK 1 000. Dette er for å legge til rette for oppfyllelse av økede kapitalkrav i 2015 og de nærmeste årene.

NOTE 24

FONDSOBLIGASJON

(Beløp i NOK 1 000 000)

	Valuta	Hovedstol i valuta	Innløsningsrett	Rente	Balanseført verdi	
					2015	2014
Fondsobligasjon	NOK	1 000 mill	2020	3 mnd NIBOR +1,5%	994	0
Sum fondsobligasjon					994	0

Kommunalbanken utstedte en fondsobligasjon i juni 2015. Obligasjonen inngår i Kommunalbankens kjernekapital, se note 30. Basert på at banken har en ensidig rett til å ikke betale renter eller hovedstol til investorene kvalifiserer den ikke som gjeld etter IAS 32, og er derfor klassifisert som egenkapital i balansen. Rentekostnadene presenteres ikke på linjen rentekostnader i resultatregnskapet, men som en reduksjon av Oppjent egenkapital. Kostnadene innregnes ved betaling, se oppstillingen Endringer i egenkapital. Det er betalt 10,3 millioner kroner (etter skatt) i renter i 2015. Det er påløpt ytterligere 0,8 millioner kroner i rentekostnader ved årsskiftet, slik at tilsammen tilordnes 11 millioner kroner av resultat etter skatt i 2015 til fondsobligasjonseierne, se resultatregnskapet.

NOTE 25

RISIKOSTYRING

Kommunalbankens eierskap, kundegruppe og sektorpolitiske rolle innebærer at banken opprettholder en lav risikoprofil.

Risikostyring og internkontroll er integrert i bankens strategi- og forretningsprosesser, og er tilpasset arten, omfanget og kompleksiteten i risikoeksponeringen.

Robust intern kontroll utføres som en integrert del av bankens arbeidsprosesser. Risikostyringen er etablert i en struktur basert på tre forsvarslinjer som skal sikre systematisk identifisering, vurdering, overvåking og rapportering av risiko i alle deler av virksomheten.

ORGANISERING

Styret. Styret har det overordnede ansvaret for risikostyringen og fastsetter bankens risikopetitt i tråd med eierens og myndighetenes krav, og hensyntar bankens kapasitet til å bære risiko og toleranse for svingninger i resultat og kapital. Risikoappetitten operasjonaliseres gjennom fastsettelse av rammer for typer og omfang risiko banken kan eksponeres for.

Risikoutvalg. Risikoutvalget er et saksforberedende og rådgivende utvalg for styret. Utvalgets tre medlemmer oppnevnes årlig av og blant styrets medlemmer. Utvalgets hovedfokus er knyttet til styrets beslutninger om risikoevne og –kapasitet, herunder utvikling av rammer for risikotoleranser og

skal videre bistå styret med å påse at styrets beslutninger hva gjelder risikostyringen gjennomføres.

Administrerende direktør. Administrerende direktør har ansvaret for gjennomføring av risikostyringen og internkontrollen, og vurderer løpende og følger opp endringer i bankens risikoeksponering.

Tre forsvarslinjer. I Kommunalbankens første forsvarslinje for risiko- og etterlevelseskontroll inngår utlånsavdelingen, finansmarkedsavdelingen med innlån og likviditetsstyring, samt back-office og låneadministrasjon. Andre forsvarslinje overvåker, veileder og bidrar til å forbedre førstelinjekontrollene og utfører samlet risikomåling. Avdeling for risikostyring har det overordnede ansvaret for Kommunalbankens samlede risikostyring. Direktør for risikostyring rapporterer til administrerende direktør, men har direkte rapporteringslinje til styret i henhold til kapitalkravsforskriften § 47-3. Tredje forsvarslinje utøves av internrevisor KPMG som rapporterer direkte til styret.

RISIKOFORMER

Risikostyringen og risikoeksponeringen i Kommunalbanken er underlagt et strengt internt regelverk for å sikre bankens kreditt-rating og tilgang til de mest attraktive pengemarkedene. Kreditt- og likviditetsrisikoen er gjennomgående lav. Banken er ikke posisjonsmessig eksponert for rente- og valutarisiko.

Med utgangspunkt i overordnede mål blir følgende faktorer utpekt som spesielt viktig risikofaktorer:

Kreditt og motpartsrisiko

- Tap på utlån
- Mislighold derivatmotparter
- Mislighold likviditetsforvaltningen
- Prisisiko i likviditetsforvaltningen

Markedsrisiko

- Rente og valutarisiko

Kapitalisering

Likviditetsrisiko

Operasjonell risiko

KREDITTRISIKO

Bankens aktivaside består av utlån til kommunal sektor og en likviditetsportefølje med obligasjoner hovedsakelig utstedt eller garantert av stater/ lokalmyndigheter, multilaterale finansinstitusjoner, obligasjoner med porteføljepant samt finansinstitusjoner med god kreditt-rating.

Organisering av kredittvurdering. Kommunalbanken har et kredittvurderingssystem for utlån som bygger på økonomiske analyser av kommunene og fylkeskommunene. Kommunenes finansielle situasjon blir beskrevet med både kvalitative og kvantitative indikatorer. Dette inkluderer driftsforhold, det institusjonelle rammeverk, den finansielle situasjonen, gjeldsprofil, ledelse og styring samt økonomiske forhold i det geografiske området kommunene befinner seg i.

Kommunalbanken har strenge retningslinjer for inngåelse av finansielle avtaler knyttet til likviditetsplasseringene og sikringsinstrumenter (derivater). For alle plasseringer kreves minimum rating på A2/A fra ratingbyråene Moody's og Standard and Poor's.

Risiko i derivathandel reduseres ved bruk av ISDA avtaler, og det opprettes avtaler som inkluderer ekstra sikringsarrangementer (sikkerhetsstillelse med deponering av kontantbeløp) med alle nye derivatmotparter.

Det er etablert rutiner og prosesser for håndtering av kreditttrisiko. Alle nye kredittlinjer til finansielle motparter vurderes av ledelsen og hver motpart revurderes løpende. Beslutningsgrunnlaget og størrelse på kreditttramme bygger bl.a. på bankens egne kredittrisikomodeller, størrelsen på bankens risikokapital, motpartens rating, type finansielt instrument og løpetid. Retningslinjer for kredittlinjer til kommunale låntakere godkjennes årlig av styret og spesielle kreditter vurderes av ledelse før eventuelt lånetilsagn.

Kredittvurdering. Kommunalbankens kundemasse består av utlån til kommunal sektor og har en god kredittverdighet. Kreditttrisiko er begrenset til betalingsutsettelse da betalingsforpliktelsen ikke kan falle bort. Det er fastlagt i kommuneloven at kommuner og fylkeskommuner ikke kan slås konkurs. I kommuneloven er det også gitt bestemmelser om de prosedyrer som skal følges dersom betalingsutsettelse må iverksettes. Etter disse bestemmelsene overtar departementet

styringen av en kommune dersom kommunestyret vedtar betalingsinnstilling.

Kommunalbanken styrer rente og valutarisiko ved bruk av derivater. Motpartene i derivattransaksjonene er finansinstitusjoner. Banken har strenge krav til rating, ISDA avtale samt avtale om ekstra sikkerhetsstillelse ved inngåelse av nye avtaler.

Kreditttrisiko i likviditetsporteføljen er begrenset. Gjennomsnittlig vektet rating på porteføljen var AA+ (lavest av S&P og Moody's) og omtrent 65% av likviditetsporteføljen var plassert i papirer som har risikovekt 0%. Gjennomsnittlig løpetid var under 1 år ved årsskiftet. Den lave løpetiden begrenser prisrisikoen i likviditetsporteføljen og banken har egne prisrisikorammer på alle motparter.

MARKEDSRISIKO

Markedsrisikoen består hovedsakelig av rente- og valutarisiko. Bankens retningslinjer tillater minimal eksponering mot rente- og valutaendringer. Styring av rente- og valutarisiko gjennomføres ved å sikre at bankens forpliktelser og rettigheter til enhver tid balanserer. Økonomisk sikring gjennom finansielle derivater brukes aktivt i styring av markedsrisiko.

KAPITALISERING

Kommunalbanken er underlagt kapitalkravsforordningen og herunder minstekravet til kapitaldekning. I tillegg har Kommunalbanken en strategi og prosess for vurdering av kapitalbehov i forhold til bankens risikoprofil. Bankens styre vurderer minst årlig om kapitalbehovet er tilstrekkelig ut fra faktisk og forventet fremtidig risikoeksponering.

Beregning av kapitalbehovet gjennomføres ved å estimere hvor mye kapital banken bør ha for å sikre seg mot den totale risikoeksponeringen. Dette gjøres ved å estimere kapitalbehovet per risikoområde. Følgende risikokategorier er gjenstand for særskilt oppfølging og styring: kreditttrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko, operasjonell risiko og annen ikke-finansiell risiko.

Risiko for endring i rammevilkår følges nøye av bankens styre. Innføring av det europeiske kapitalkravsregelverket medfører at bankens kapitalbehov er økende.

Kommunalbankens rene kjernekapitaldekning er 15,03%, og Kommunalbanken tilfredsstiller de regulatoriske minstekrav og bufferkrav til ren kjernekapitaldekning, kjernekapitaldekning og kapitaldekning.

LIKVIDITETSRISIKO

Likviditetsrisikoen styres gjennom tilpasning av løpetiden og rentebindinger på aktiva- og passivasiden. Størrelsen på likviditetsporteføljen skal over tid tilsvare minimum 12 måneders netto finansieringsbehov og til enhver tid 10 måneders finansieringsbehov. Løpetiden i likviditetsporteføljen holdes kort, slik at likviditeten ved behov kan styres gjennom forfall. I tillegg er porteføljen plassert i likvide verdipapirer av meget høy kredittkvalitet. Likviditetsporteføljen skal utgjøre mellom 25 og 35 prosent av forvaltningskapitalen. Kommunalbanken skal til enhver tid ha innlån med like lang eller lengre løpetid enn tilsvarende rentebindinger på utlån.

OPERASJONELL RISIKO

Banken har svært lav toleranse for operasjonell risiko. Risikoen minimeres med god intern kontroll i arbeidsprosesser, fokus på etisk adferd internt og i relasjon med bankens forretningsforbindelser, høy kompetanse hos den enkelte medarbeider og robusthet i kritiske funksjoner. Styret blir løpende informert om bankens operasjonelle risiko og uønskede hendelser.

NOTE 26

KREDITTRISIKO

(Beløp i NOK 1 000 000)

Banken har kredittkspnering mot kommunal sektor i Norge samt stater, regionale myndigheter, multilaterale utviklingsbanker, finansinstitusjoner og obligasjoner med fortrinnsrett innen OECD. For norsk kommunal sektor kan løpetiden være opp mot 50 år, og kreditttrammen reguleres av store engasjementsforskriften. Finansielle eksponeringer skal være minst i ratingklasse A.

Kommunalbanken innvilger lån til selskaper som utfører oppgaver for kommuner og fylkeskommuner. Forutsetningen for slike lån er at kommunene, eventuelt fylkeskommunene, stiller garantier som er politisk vedtatt og godkjent av staten ved fylkesmannen eller Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Kommunalbanken har ikke hatt tap på utlån i 2015. Det foreligger ingen mislighold eller betalingsproblemer hos kunder som gir grunn til å forvente utlånstap i 2016. Kommunalbanken utsteder ikke finansielle garantier.

Tabellen nedenfor inkluderer eksponeringer som er balanseført på linjene Fordringer på kredittinstitusjoner, Utlån til kunder og Sertifikater og obligasjoner.

Tall i tabellen representerer faktisk kredittkspnering

2015

Forfall	< 1 år			> 1 år					Ikke ratet	Totalt
	A-3	A-1/A-1+	Ikke ratet	BBB	A-	A	AA	AAA		
Stater og sentralbanker	0	20 872	0	0	0	0	4 617	7 869	0	33 358
Regionale myndigheter ¹	0	22 697	21 104	0	0	796	13 453	8 743	240 438	307 231
Multilaterale utviklingsbanker	0	9 307	0	0	0	0	26	11 062	0	20 395
Finansinstitusjoner	14 506	7 544	0	0	0	0	174	71	0	22 295
Verdipapirifisering	0	0	0	14	9	5	2	40	0	69
Covered Bond	0	23 825	1 875	0	0	0	2 364	14 775	0	42 839
Totalt	14 506	84 245	22 979	14	9	801	20 637	42 559	240 438	426 187

¹ Inkl. utlån til kommuner, fylkeskommuner og interkommunale selskaper på NOK 256,8 milliarder.

Innvilgede, ikke-utbetalte lån per 31. desember 2015 utgjør NOK 3,9 milliarder.

Kredittrisiko fordelt på land

2015

Forfall	< 1 år			> 1 år					Ikke ratet	Totalt
	A-3	A-1/A-1+	Ikke ratet	BBB	A-	A	AA	AAA		
Australia	0	460	0	0	9	5	74	15	0	562
Belgia	0	1 757	0	0	0	0	0	0	0	1 757
Canada	0	2 743	0	0	0	796	82	1 242	0	4 864
Danmark	0	13 189	0	0	0	0	0	3 416	0	16 605
Finland	0	890	0	0	0	0	1 978	69	1 164	4 100
Frankrike	0	10 938	0	0	0	0	1 806	204	0	12 947
Japan	0	2 553	0	0	0	0	0	0	0	2 553
Nederland	8 285	3 981	0	0	0	0	0	295	1 093	13 654
New Zealand	0	23	0	0	0	0	0	0	0	23
Norge	0	5 420	21 932	0	0	0	424	7 496	236 330	271 603
Østerrike	0	240	0	0	0	0	0	0	0	240
Spania	0	48	0	14	0	0	0	0	0	62
Supranational	0	9 373	0	0	0	0	26	11 062	0	20 461
Sveits	0	1 333	0	0	0	0	0	538	0	1 871
Sverige	0	15 998	156	0	0	0	1 689	3 895	365	22 103
Tyskland	5 859	10 180	463	0	0	0	14 558	11 708	1 486	44 253
Storbritannia	0	5 120	428	0	0	0	0	2 621	0	8 169
USA	362	0	0	0	0	0	0	0	0	362
Totalt	14 506	84 245	22 979	14	9	801	20 637	42 559	240 438	426 187

2014

Risikoklasse	< 1 år			> 1 år						Ikke ratet	Totalt
	A-3	A-1/A-1+	Ikke ratet	BBB	A-	A	AA	AAA			
Stater og sentralbanker	0	4 840	0	0	0	2 131	8 339	9 950	0	25 261	
Regionale myndigheter ¹	0	17 961	32 871	0	0	211	21 932	13 540	221 953	308 467	
Multilaterale utviklingsbanker	0	13 099	0	0	0	0	1 021	12 994	0	27 114	
Finansinstitusjoner	0	7 588	0	0	0	24 761	5 769	0	0	38 118	
Verdipapirifisering	0	0	0	16	11	24	2	60	0	113	
Covered Bond	0	9 805	0	0	0	0	1 360	13 274	0	24 438	
Totalt	0	53 292	32 871	16	11	27 128	38 423	49 818	221 953	423 511	

¹ Inkl. utlån til kommuner, fylkeskommuner og interkommunale selskaper på NOK 249,9 milliarder. Innvilgede, ikke-utbetalte lån per 31. desember 2014 utgjør NOK 5,7 milliarder.

2014

Risikoklasse	< 1 år			> 1 år						Ikke ratet	Totalt
	A-3	A-1/A-1+	Ikke ratet	BBB	A-	A	AA	AAA			
Australia	0	277	0	0	11	0	1 503	34	0	1 824	
Belgia	0	136	0	0	0	0	1 716	0	0	1 852	
Canada	0	2 081	0	0	0	3 125	706	0	0	5 912	
Danmark	0	6 810	0	0	0	0	0	10 886	0	17 697	
Finland	0	2 129	1 093	0	0	0	2 410	0	272	5 904	
Frankrike	0	1 965	0	0	0	8 179	6 805	394	0	17 343	
Japan	0	0	0	0	0	5 775	0	0	0	5 775	
Luxembourg	0	0	0	0	0	0	903	0	0	903	
Nederland	0	972	1 023	0	0	3 980	267	281	183	6 706	
Norge	0	6 985	30 235	0	0	2 485	139	1 122	219 693	260 658	
Østerrike	0	0	0	0	0	0	424	0	0	424	
Spania	0	0	0	16	0	0	0	0	0	16	
Supranational	0	13 099	0	0	0	0	1 021	12 994	0	27 114	
Sveits	0	0	0	0	0	383	0	0	0	383	
Sverige	0	8 709	483	0	0	0	740	746	0	10 678	
Tyskland	0	9 211	37	0	0	2 499	21 511	17 101	1 805	52 164	
Storbritannia	0	919	0	0	0	701	278	6 260	0	8 158	
Totalt	0	53 292	32 871	16	11	27 128	38 423	49 818	221 953	423 511	

NOTE 27

RENTERISIKO

(Beløp i NOK 1 000 000)

Renterisiko oppstår i forbindelse med bankens utlån- og innlåsvirksomhet. Renterisikoen er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendeler og gjeld ikke er sammenfallende, samt at inn- og utbetalinger faller på forskjellige tidspunkt. Som et ledd i bankens styring av renterisiko på eiendeler og gjeld foretar banken aktivt kjøp og salg av verdipapirer utstedt av stater, regionale myndigheter, multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner med god kredittrating, samt inngåelse av derivatkontrakter, hovedsakelig FRA-kontrakter og renteswapper.

Banken har innlån og investeringer i flere valutaer, men all

renterisiko sikres perfekt for alle valutaer unntatt NOK, USD og EUR. Renterisikoen i disse valutaene sikres med renteswapper, slik at banken kun har eksponering mot endringer i tre måneders pengemarkedsrenter. Rentensensitiviteten måles som en endring i virkelig verdi av finansielle instrumenter ved ett prosentpoengs endring i rentenivå ("parallell skift"). Renterisikoen i NOK avhenger av muligheten til å regulere flytende rente på utlån til kunder.

Styret har vedtatt en ramme for rentensensitivitet på 12 millioner kroner, målt som renterisiko ved antatt 50 dager til regulering av utlån med p.t.-rente. Rentensensitiviteten i hovedvalutaer fremkommer i tabellen under:

	Netto renterisiko	Brutto renterisiko
NOK	-4,5	4,5
USD	0,5	0,5
EUR	2,2	2,2
Totalt	-1,8	7,2

Tabellen viser hvor stor total effekt som forventes i resultatregnskapet knyttet til forutsatt renteøkning. Dette knytter seg til en kombinasjon av verdiendring basert på måling til virkelig verdi, og effekt på Netto renteinntekter. For sistnevnte deleffekt vil dette fremkomme i rentenettoen i løpet av tre måneders perioden etter renteendringen. Netto renterisiko hensyntar fortegnet i beregnet effekt i resultatregnskapet per valuta, mens brutto renterisiko summerer absoluttverdiene av beregnet effekt per valuta.

NOTE 28

VALUTARISIKO

(Beløp i NOK 1 000 000)

Valutarisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier som følge av svingninger i valutakurser. Valutarisikoen oppstår som følge av at bankens innlån er hovedsakelig i utenlandsk valuta, mens utlån er i norske kroner. Bankens risikopolisy krever

sikring av all valutarisiko knyttet til balanseposter. Det kan imidlertid oppstå kortsiktige nettoposisjoner knyttet til resultatposter i USD og EUR. Valutarisiko sikres både på transaksjonsnivå og porteføljnivå. Rammen for valutarisiko er 12,0 mill kroner for en absolutt kursendring i alle valutaer.

Valuta	2015		2014	
	Nettoposisjon	10 % endring i valutakurs	Nettoposisjon	10%-endring i valutakurs
USD	83,1	8,3	4,5	0,5
EUR	3,1	0,3	0,9	0,1
Andre valutaer	10,7	1,1	4,4	0,4
Totalt	96,9	9,7	9,9	1,0

Tabellen ovenfor viser absolutt resultateffekt av 10 %-styrking av NOK i forhold til andre valutaer, beregnet på alle nettoposisjoner i utenlandsk valuta per 31. desember. Sensitivitetsanalysen innebærer null korrelasjon mellom valutakurser og andre markedsrisikofaktorer.

NOTE 29

LIKVIDITETSRIKIO

(Beløp i NOK 1 000 000)

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at banken ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Styret fastsetter retningslinjer for styring herunder overvåkning og internkontroll av likviditetsrisiko.

Overskuddslikviditeten skal over tid tilsvare 12 måneders finansieringsbehov, og til enhver tid minimum 10 måneders finansieringsbehov. Dette innebærer at banken i en gitt situasjon kan dekke alle forpliktelser herunder normal utlånsvirksomhet de kommende 12 måneder uten ny opplåning.

Hoveddelen av overskuddslikviditeten har forfall innen ett år. Videre reduseres likviditetsrisikoen ved å matche forfallsprofil på eiendeler og gjeld opp til 3 mnd, og ved behov benytte kortsiktige opplåningsmuligheter og trekkrettigheter hos hovedbankforbindelsen for å styre likviditetsbehovet på kort sikt.

Styret besluttet i 2015 at det i løpet av 2016 skal opprettes en portefølje som innehar verdipapirer med særdeles høy grad av likviditet. Disse verdipapirene skal kunne omgjøres til kontanter uten vesentlig realisasjonstap for Kommunalbanken under svært stressede markedsforhold, enten som direkte salg eller ved bruk av gjenkjøpsavtaler i et allment anerkjent gjenkjøpsmarked.

Overskuddslikviditeten forvaltes ut fra en forsiktig investeringspolitikk slik at både kredittrisikoen og markedsrisikoen er lav. Likviditeten plasseres i obligasjoner utstedt av stater, regionale myndigheter, multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner med høy kredittrating.

2015

Engasjement fordelt etter gjenværende løpetid	Totalt	< 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	>5 år	Uten forfall
Fordringer på kredittinstitusjoner	19 428	19 428	0	0	0	0	0
Utlån til kunder	254 361	2 642	9 213	8 188	28 163	206 155	0
Sertifikater og obligasjoner	146 841	17 474	23 390	39 862	65 828	286	0
Sum eiendeler	420 630	39 544	32 603	48 050	93 991	206 441	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	7 167	7 167	0	0	0	0	0
Obligasjonsgjeld	403 410	19 386	22 786	44 360	264 426	52 452	0
Annen gjeld	779	15	708	7	0	0	49
Ansvarlig lånekapital	1 743	0	0	1 743	0	0	0
Fondsobligasjon	1 000	0	0	0	1 000	0	0
Sum forpliktelser	414 099	26 568	23 494	46 110	265 426	52 452	49
Finansielle derivater	4 314	5 006	1 890	-2 044	-1 167	629	0
Netto likviditetseksposering	10 845	17 982	10 999	- 104	-172 602	154 618	- 49

Tabellen viser sum av netto forfall i perioden.

2015

Engasjement fordelt på renteregulering	Total	< 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	>5 år	Uten forfall
Fordringer på kredittinstitusjoner	19 428	19 428	0	0	0	0	0
Utlån til kunder	254 361	98 686	91 887	16 563	32 064	15 161	0
Sertifikater og obligasjoner	146 841	25 203	44 018	29 255	48 148	217	0
Sum eiendeler	420 630	143 317	135 905	45 818	80 212	15 378	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	7 167	7 167	0	0	0	0	0
Obligasjongjeld	403 410	48 286	80 887	44 808	182 960	46 470	0
Annen gjeld	779	15	708	7	0	0	49
Ansvarlig lånekapital	1 743	1 743	0	0	0	0	0
Fondsobligasjon	1 000	1 000	0	0	0	0	0
Sum forpliktelser	414 099	58 211	81 595	44 815	182 960	46 470	49
Finansielle derivater	4 314	-32 555	-96 578	3 308	100 229	29 910	0
Netto renteeksponering	10 845	52 552	-42 268	4 311	-2 519	-1 182	- 49

Tabellen viser netto beløp som er gjenstand for renteregulering i de aktuelle periodene.

2014

Engasjement fordelt etter gjenværende løpetid	Totalt	< 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	>5 år	Uten forfall
Fordringer på kredittinstitusjoner	16 219	16 219	0	0	0	0	0
Utlån til kunder	247 023	4 001	8 284	16 217	19 807	198 715	0
Sertifikater og obligasjoner	155 305	22 926	25 577	58 101	48 701	0	0
Sum eiendeler	418 547	43 145	33 861	74 318	68 509	198 715	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	25 135	25 135	0	0	0	0	0
Obligasjongjeld	392 097	14 271	15 278	47 391	274 892	40 265	0
Annen gjeld	515	20	225	209	0	0	61
Ansvarlig lånekapital	1 760	0	0	0	1 760	0	0
Sum forpliktelser	419 507	39 426	15 503	47 600	276 652	40 265	61
Finansielle derivater	9 599	5 949	6 952	4 892	-6 982	-1 212	0
Netto likviditetseksponering	8 639	9 668	25 310	31 609	-215 125	157 238	-61

Tabellen viser sum av netto forfall i perioden.

2014

Engasjement fordelt på renteregulering	Total	< 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	>5 år	Uten forfall
Fordringer på kredittinstitusjoner	16 219	16 219	0	0	0	0	0
Utlån til kunder	247 023	101 054	89 770	21 438	26 574	8 188	0
Sertifikater og obligasjoner	155 305	37 656	44 352	35 377	37 920	0	0
Sum eiendeler	418 547	154 929	134 121	56 815	64 493	8 188	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	25 135	25 135	0	0	0	0	0
Obligasjonsgjeld	392 097	46 558	82 444	68 811	168 052	26 233	0
Annen gjeld	515	20	225	209	0	0	61
Ansvarlig lånekapital	1 760	0	0	0	1 760	0	0
Sum forpliktelser	419 507	71 713	82 669	69 020	169 812	26 233	61
Finansielle derivater	9 599	-64 020	-62 117	12 330	106 180	17 226	0
Netto renteeksponering	8 639	19 196	-10 664	125	862	-819	-61

Tabellen viser netto beløp som er gjenstand for renteregulering i de aktuelle periodene.

NOTE 30**KAPITALDEKNING OG KAPITALSTYRING**

(Beløp i NOK 1 000 000)

Bankens kapital består av aksjekapital, akkumulert resultat, fondsobligasjoner og ansvarlige lån. Betyggende kapitalisering anses som nødvendig for å opprettholde AAA-ratingen og sikre effektiv markeds konkurranse. Styret vurderer kapital situasjonen løpende og vedtar de overordnede prinsippene for kapitalstyring.

Banken er underlagt kapitaldekningsregelverket og skal til enhver tid sikre et kapitalnivå som er forsvarlig i forhold til risikoprofil og markedsforhold. Målet for kapitalstyring operasjonaliseres gjennom kjernekapitaldekning og total kapitaldekning—nivå på kjernekapital og total kapital i forhold til risikovektet balanse. Bankens kapital situasjon vurderes i forhold til risiko i et 12 måneders perspektiv og i stresstester. Minimumskravet til ren kjernekapitaldekning er satt til 12 prosent inklusive en buffer for statseksponering. Kommunalbanken tilfredsstiller lovpålagte kapitalkrav per 31. desember 2015.

For å opprettholde betryggende kapitaldekning kan banken, avhengig av markedssituasjonen, redusere eller øke volumet i samlede eiendeler eller inngå en dialog med eieren om å endre bankens kapitalstruktur gjennom endret utbyttepolitikk eller aksjekapital.

Kravet til ren kjernekapital inkludert buffere økte fra 10 prosent til 12 prosent fra 1. juli 2015 og øker videre til 13,5 prosent fra 1. juli 2016. Tilsvarende økte kravet til total kapital inkludert buffere fra 13,5 prosent til 15,5 prosent gjeldende fra 1. juli 2015 og videre til 17 prosent gjeldende fra 1. juli 2016. Utover dette kan det bli endringer i kravet for motsyklisk buffer, som vil påvirke bankens kapitalkrav. Minstekrav til ren kjernekapital og total kapital er hhv. 4,5 % og 8 %. Kommunalbanken er i dag godt kapitalisert, og følger utviklingen i regulatoriske krav og tilpasser sin kapitalstruktur i tråd med myndighetskravene.

	2015			2014		
	Bokført verdi	Beregningsgrunnlag	Kapitalkrav	Bokført verdi	Beregningsgrunnlag	Kapitalkrav
Kredittrisiko						
Stater og sentralbanker	20 413	0	0	14 797	426	34
Lokale og regionale myndigheter	311 119	52 443	4 195	307 713	51 105	4 088
<i>Herav norske kommuner</i>	256 769	52 298	4 184	249 880	51 000	4 088
Offentlig eide foretak	12 944	0	0	16 236	95	8
Multilaterale utviklingsbanker	20 395	0	0	27 114	0	0
Finansinstitusjoner	36 922	7 015	561	65 987	9 869	790
<i>Herav motpartsrisiko for derivater</i>	14 627	2 542	203	27 598	1 857	149
Utlån med pantesikkerhet i boligeiendom	46	46	4	48	48	4
Obligasjoner med fortrinnsrett	42 839	4 284	343	24 438	2 444	196
Øvrige engasjementer	17	17	1	14	14	1
Verdipapirisering	69	29	2	113	42	3
Tilleggskrav for CVA-risiko	175	2 193	175	160	2 005	160
Sum minimumskrav kredittrisiko	444 940	66 026	5 282	456 618	66 047	5 284
Sum minimumskrav markedsrisiko	0	0	0	0	0	0
Operasjonell risiko - basismetode	0	2 814	225	0	3 184	255
Minimumskrav ansvarlig kapital	0	68 840	5 507	0	69 231	5 538
Kapitaldekning			18,81%			14,53%
Kjernekapitaldekning			16,53%			12,26%
Ren kjernekapitaldekning			15,09%			12,26%

Tilleggskapital kan ikke utgjøre mer enn 100 prosent av kjernekapitalen. Bankens ansvarlige kapital oppfyller kravene til kapitaldekning. Bankens ansvarlige kapital består av følgende elementer:

	2015	2014
<i>Ren kjernekapital</i>		
Innbetalt aksjekapital	3 145	2 145
Opptjent egenkapital i form av tidligere års tilbakeholdte resultater	6 193	5 700
Andel av resultatet som inngår i ansvarlig kapital	1 870	491
Overfinansiering av pensjonsforpliktelser	0	0
Balansført utsatt skattefordel*	0	0
Andre immaterielle aktiva	- 124	-78
Påregnelig utbytte	- 417	0
Justeringer i ren kjernekapital knyttet til regulatoriske filtre	- 281	232
Andel av nullstilte uamortiserte estimatavvik	0	0
Sum ren kjernekapital	10 385	8 490
Annen godkjent kjernekapital	994	0
Sum kjernekapital	11 379	8 490
<i>Tilleggskapital</i>		
Ansvarlig lån	1 571	1 571
Sum tilleggskapital	1 571	1 571
Sum ansvarlig kapital	12 950	10 061

*Kun ikke reverserende utsatt skattefordel skal trekkes fra her.

Bankens ansvarlige kapital er beregnet i henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak. Urealisert gevinst/tap som oppstår som følge av endringer i egen kredittverdighet omfatter gjeld stiftet gjennom utstedelse av obligasjoner og gjennom inngåelse av derivatkontrakter.

KONTROLLKOMITEENS OG REPRESENTANTSKAPETS UTTALELSER

KONTROLLKOMITEENS UTTALELSE

Kontrollkomiteén har gjennomgått årsoppgjøret og revisjonsberetningen for 2015 for Kommunalbanken AS.

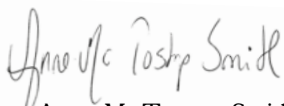
Kontrollkomiteen tilrår representantskapet i Kommunalbanken AS å godkjenne årsregnskapet og årsberetningen og å treffe beslutning om anvendelse av overskuddet i samsvar med styrets forslag.

Oslo, 30. mars 2016

Kontrollkomiteen for Kommunalbanken AS

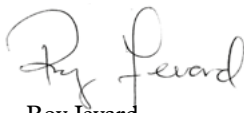
Kjell Inge Skaldebø
Leder

Anne-Ma Tostrup Smith
Nestleder

Ole Rødal

Roy Jevard

REPRESENTANTSKAPETS UTTALELSE

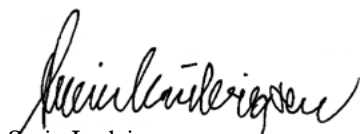
Til generalforsamlingen i Kommunalbanken AS.

I samsvar med § 15 i vedtektene er regnskapet for 2015 gjennomgått.

Representantskapet anbefaler at styrets forslag til resultatregnskap og balanse, samt forslag til anvendelse av overskuddet, kr 1 881 281 272 godkjennes av generalforsamlingen.

Oslo, 14. april 2016

Representantskapet i Kommunalbanken AS

Svein Ludvigsen
Representantskapets leder

REVISORS BERETNING

Til generalforsamlingen i Kommunalbanken AS

UTTALELSE OM ÅRSREGNSKAPET

Vi har revidert årsregnskapet for Kommunalbanken AS, som består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap, oppstilling over totalresultat, oppstilling over endringer i egenkapitalen og kontantstrømpstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og administrerende direktørs ansvar for årsregnskapet

Styret og administrerende direktør er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU, og for slik intern kontroll som styret og administrerende direktør finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet for Kommunalbanken AS avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2015 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

UTTALELSE OM ØVRIGE FORHOLD

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelse om samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsen om samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret og administrerende direktør har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 29. mars 2016
ERNST & YOUNG AS

Einar Hersvik
statsautorisert revisor

VEDTEKTER FOR KOMMUNALBANKEN

Sist endret av generalforsamlingen 05.06.2015 og godkjent av Finanstilsynet 10.07.15.

KAP. I

FIRMA, FORMÅL, KONTORKOMMUNE

§ 1 Selskapets navn er Kommunalbanken AS.

§ 2 Selskapet er en direkte videreføring av virksomheten i det statlige forvaltningsorganet Norges Kommunalbank. Statens aksjer kan overdras til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale selskaper og kommunale pensjonskasser. Dette vil skje i samsvar med selskapets målsetting om høyest mulig kredittverdighet.

§ 3 Selskapets formål er å yte lån til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale selskaper og andre selskaper som utfører kommunale oppgaver enten mot kommunal garanti, statlig garanti, eller annen betryggende sikkerhet.

Selskapet kan påta seg andre oppgaver som naturlig hører sammen med selskapets virksomhet.

§ 4 Selskapets forretningskontor er i Oslo.

KAP. II

ANSVARLIG KAPITAL - AKSJER

§ 5 Selskapets aksjekapital er NOK 3.144.625.000, fordelt på 3.144.625 aksjer á NOK 1.000.

§ 6 Erverv av aksjer er betinget av samtykke fra selskapets styre. Samtykke kan bare nektes når det foreligger saklig grunn.

§ 7 Den forkjøpsrett som aksjeeier har etter aksjeloven § 4-19 kan gjøres gjeldende også for aksjer som har skiftet eier.

KAP. III

STYRET

§ 8 Selskapets styre består av fra fem til ni medlemmer. To av styrets valgte medlemmer skal være valgt av og blant de ansatte i selskapet. For disse medlemmene skal det velges personlige varamedlemmer.

De øvrige medlemmer velges av generalforsamlingen for to år av gangen, slik at minimum to er på valg hvert år, maksimum fire av de valgte medlemmer.

Styrets leder og nestleder velges av generalforsamlingen.

§ 9 Styrets leder skal sørge for at styret avholder møter så ofte som selskapets virksomhet tilsier det, eller når et styremedlem krever det.

Styret er vedtaksført når mer enn halvparten av styrets medlemmer er til stede. Som styrets vedtak gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for, dog må de som stemmer for et forslag som innebærer en endring utgjøre mer enn en tredjedel av samtlige styremedlemmer. Ved stemmelikhet gjør møteleders stemme utslaget.

§ 10 Styret leder selskapets virksomhet, og skal således blant annet:

- Fastsette retningslinjer for selskapets virksomhet og kontrollere at disse blir fulgt.
- Bevilge lån og gi fullmakter.
- Treffe beslutninger og gi fullmakt om opptak av lån.
- Meddele prokura og spesialfullmakter.

- Fremlegge årsregnskap og beretning.
- Avgi innstilling til generalforsamlingen om vedtektsendringer.
- Ansette administrerende direktør.
- Fastsette administrerende direktørs lønn.
- Utarbeide erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte.

§ 11 Selskapets firma tegnes av styrets leder eller nestleder sammen med ett styremedlem eller daglig leder.

§ 12 Administrerende direktør har den daglige ledelse av selskapet og dets virksomhet i samsvar med instruks fastsatt av styret og godkjent av representantskapet.

KAP. IV

REPRESENTANTSKAPET

§ 13 Representantskapet består av tolv medlemmer og fem varamedlemmer. Representantskapet bør være allsidig sammensatt, slik at de forskjellige distrikter og interessegrupper som berøres av selskapets virksomhet, så vidt mulig er representert. Medlem av styret kan ikke være medlem av representantskapet.

Ett av representantskapets medlemmer skal være valgt av og blant de ansatte i selskapet. For dette medlem skal det velges ett personlig varamedlem. De øvrige medlemmer og varamedlemmer velges av generalforsamlingen.

Representantskapets medlemmer velges for 2 år. En tredjedel av medlemmene trer ut hvert år. De aksjonærvalgte medlemmer velges for to år. Minst en tredel av medlemmene er på valg hvert år.

Representantskapet velger leder og nestleder blant sine medlemmer. Valgene gjelder for 1 år.

§ 14 Representantskapet sammenkalles av lederen og har møte minst en gang i året og ellers når lederen finner det nødvendig eller når det kreves av styret, kontrollkomiteen eller minst to av representantskapets medlemmer. Innkallingen skal angi de saker som skal behandles.

Styret, kontrollkomiteen og revisor innkalles til representantskapets møter. Om ikke representantskapet for det enkelte tilfellet bestemmer noe annet, har styret og kontrollkomiteens medlemmer rett til å være til stede på representantskapets møter med tale- og forslagsrett. Departementet kan delta på representantskapets møter med inntil 2 observatører.

Representantskapet er vedtaksført når minst 2/3 av medlemmene eller varamedlemmene er til stede. Er det nødvendige antall medlemmer ikke til stede, skal det innkalles til nytt representantskapsmøte. Dette er da beslutningsdyktig når mer enn halvdel av medlemmene er til stede.

Som representantskapets vedtak gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for, dog må de som stemmer for vedtaket utgjøre mer enn en tredjedel av samtlige medlemmer. Ved stemmelikhet gjør møteleders stemme utslaget.

§ 15 Representantskapet skal føre tilsyn med at selskapets

formål fremmes i samsvar med lov, vedtekter og generalforsamlingens og representantskapets vedtak.

Representantskapet skal:

- Godkjenne instruks for administrerende direktør fastsatt av styret.
- Velge statsautorisert revisor.
- Avgi uttalelse til generalforsamlingen om styrets forslag til resultatregnskap og balanse, herunder eventuelt konsernresultatregnskap og konsernbalanse og styrets forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap.
- Gjennomgå beretninger fra styret, revisor og kontrollkomiteen.
- Vedta instruks for kontrollkomiteen.
- Avgi uttalelse i saker som vedkommer selskapet og som forelegges det av styret eller kontrollkomiteen.

KAP. V

GENERALFORSAMLINGEN

§ 16 Ordinær generalforsamling avholdes innen utgangen av juni måned.

Ekstraordinær generalforsamling skal holdes når aksjeeiere som representerer minst en tidel av aksjekapitalen, to medlemmer av representantskapet, styret, kontrollkomiteen eller selskapets revisor krever det.

Generalforsamlingen innkalles av departementet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet).

I den ordinære generalforsamling skal følgende spørsmål behandles:

- Godkjenning av årsregnskapet og årsberetningen, herunder anvendelse av overskudd eller dekning av underskudd og utdeling av utbytte.
- Fastsetting av godtgjørelse for representantskapets og styrets medlemmer, medlemmer av kontrollkomiteen og revisor.
- Valg av medlemmer til styret i samsvar med vedtektenes § 8.
- Valg av medlemmer og varamedlemmer til kontrollkomiteen i samsvar med vedtektenes § 17.
- Behandle styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte.
- Behandle andre saker som er nevnt i innkallingen eller som etter lov eller vedtekter hører under generalforsamlingen.

KAP. VI

KONTROLLKOMITEEN

§ 17 Kontrollkomiteen består av tre medlemmer og ett varamedlem som velges av generalforsamlingen. Ett medlem skal tilfredsstillende krav som stilles til dommere etter lov av 13. august 1915 om domstolene, § 54, 2. ledd. Valget av dette medlem må godkjennes av Finanstilsynet.

Styremedlem, varamedlem til styret, revisor eller ansatt i selskapet kan ikke velges til medlem eller varamedlem av kontrollkomiteen. Heller ikke kan det velges noen som er umyndig eller som står i samarbeids-, underordnings- eller avhengighetsforhold til, eller er gift med, eller i rett opp- eller nedadstigende linje eller i første sidelinje er beslektet med eller besvogret med styremedlem, revisor eller overordnet tjenestemann i selskapet. Heller ikke kan det velges noen hvis bo er under konkursbehandling, akkordforhandling eller privat administrasjon. Inntreffer forhold som gjør at vedkommende ikke lenger er valgbar, trer han ut av kontrollkomiteen.

Kontrollkomiteens medlemmer velges for to år. Kontrollkomiteen velger leder og nestleder blant sine medlemmer.

Kontrollkomiteen skal føre tilsyn med selskapets virksomhet, herunder styrets disposisjoner, og blant annet påse at virksomheten drives i samsvar med lov og vedtekter.

Kontrollkomiteen møter så ofte som det anses påkrevet for å kunne sikre et effektivt tilsyn. Den skal føre en av Finanstilsynet autorisert protokoll over sine forhandlinger, og skal hvert år gi melding til representantskapet, generalforsamlingen og Finanstilsynet om sitt arbeid.

KAP. VII

REVISOR

§ 18 Selskapets revisor skal være statsautorisert, og velges av representantskapet.

Revisjonsberetning skal avgis minst to uker forut for det representantskapsmøte hvor regnskapet skal behandles.

KAP. VIII

§ 19 Selskapet skaffer seg utlånsmidler ved utstedelse av obligasjoner, sertifikater eller andre former for gjeldsbevis eller ved inngåelse av låneavtaler.

§ 20 Lån bevilges bare til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale selskaper og andre selskaper som utfører kommunale oppgaver enten mot kommunal garanti, statlig garanti eller annen betryggende sikkerhet. Selskapet kan påta seg andre oppgaver som naturlig hører sammen med selskapets virksomhet.

§ 21 Styret fastsetter de til enhver tid gjeldende vilkår for utlånene.

§ 22 Selskapets kapitalisering og finansforvaltning skal være betryggende i forhold til selskapets virksomhet og forenlig med selskapets målsetning om høyest mulig kredittverdighet.

KAP. IX

ÅRSOPPGJØR

§ 23 Regnskapsåret følger kalenderåret.

For hvert regnskapsår avgir styret årsregnskap og årsberetning.

Minst en måned forut for den ordinære generalforsamling skal årsregnskapet stilles til rådighet for revisor. Det reviderte årsregnskapet og årsberetningen skal gjennomgås av kontrollkomiteen og representantskapet før det forelegges for generalforsamlingen.

Generalforsamlingen godkjenner årsregnskapet og årsberetningen senest innen utgangen av juni måned.

Senest en uke etter at generalforsamlingen har godkjent årsregnskapet, skal styret sende det til kunngjøring.

KAP. X

ALDERSGRENSE

§ 24 Aldersgrensen for selskapets administrerende direktør er 67 år.

KAP. XI

IKRAFTTREDEN

§ 25 Disse vedtektene trer i kraft den dag de er godkjent av Kongen.

KAP. XII

VEDTEKSENDRINGER

§ 26 Vedtektene kan ikke endres senere uten godkjenning av Kongen.

TILLITSVALGTE

Pr. 31.12.2015

STYRET

Else Bugge Fougner, leder
Martin Skancke, nestleder
Nanna Egidius
Rune Midtgaard
Rune Sollie
Martha Takvam
Petter Steen jr.
Marit Urmo Harstad, ansattes representant
Jarle Byre, ansattes representant

Varamedlemmer for ansattes representanter

Kristine Henriksen Lien
Andreas Aleström

STYRETS SAKSFORBEREDENDE UTVALG

Revisjonsutvalget

Martha Takvam, leder
Nanna Egidius
Rune Sollie

Risikoutvalget

Martin Skancke, leder
Martha Takvam
Else Bugge Fougner

Kompensasjonsutvalget

Else Bugge Fougner, leder
Rune Midtgaard
Jarle Byre

REPRESENTANTSKAPET

Svein Ludvigsen, leder
Berit Flåmo, nestleder
Alfred Bjørlo
Rigmor Brøste
Karen Marie Hjelmseter
Arne Johansen
Anita Orlund
Bjørn Ropstad
Tore Sirnes
Bjørn Skjelstad
Lene Conradi
Bjørn Ove Nyvik, ansattes representant

Varamedlemmer

Berit Koht
Hans Seierstad
Cecilie Hansen
Johnny Stiansen
Torger M. Jonassen, ansattes representant

Observatører til representantskapet

Sølve Monica Steffensen, ekspedisjonssjef i Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Thor Bernstrøm, avdelingsdirektør i Kommunal- og moderniseringsdepartementet

KONTROLLKOMITEEN

Kjell Inge Skaldebø, leder
Anne-Ma Tostrup Smith, nestleder
Ole Rødal

Varamedlem

Roy Jevard

REVISOR

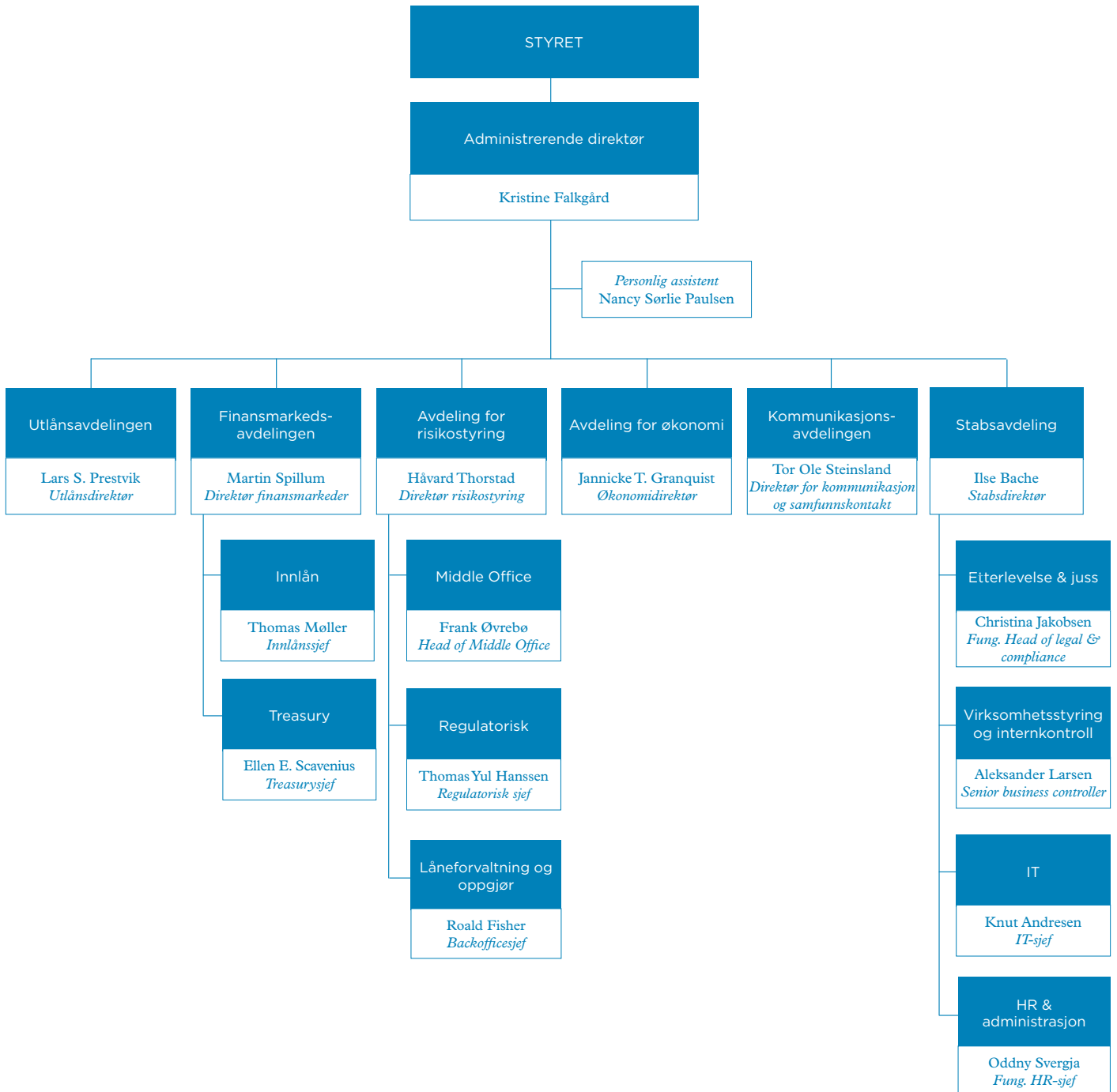
Ernst & Young AS
Einar Hersvik, statsautorisert revisor

INTERNREVISOR

KPMG AS
Are Jansrud, statsautorisert revisor

ORGANISASJON

Pr. 15.03.2016

KBN Kommunalbanken
Norge

Kommunalbanken AS
Postboks 1210 Vika
0110 Oslo

Telefon 2150 2000
post@kommunalbanken.no
www.kommunalbanken.no

